

Matica slovenská

Založené 1. augusta 1845

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

16. november 2010 □ Ročník 21 (25) □ Cena 0,43 € (13 Sk) □ Číslo 46/2010

Po internete koluje text, ktorý by podstate nebol hodný povšimnutia, keby sa v nôm jeho pôvodca nesnažil urážkami prihrať si vlastnú polievočku, presnejšie upútať na seba klesajúcu pozornosť verejnosti.

Nie je to nič nové. Internet skrýva (i odhaluje) množstvo dončikotských i menej sympatických pokusov o sebazviditeľňovanie. Tento pán však naše Slovenské národné noviny obvinil z amaterizmu, a to je slovo do bitky. Alebo aspoň na diskusi, keby spomínany vitúz dajakú priprúšal a nesnažil sa ľudi, čo s ním nesúhlasia, doslova uvŕšať. Štýl, kto kričí, má pravdu, však dávno patrí mimo slušných rovin medziľudskej komunikácie. (Keby čítal aspoň naše jazykové príspady, už by to vedel.)

Odborník

Nuž teda naše noviny sú amatérsky vyrábané. S troma novinárimi, čo majú v rukách už nie celkom farbu voňajúce vysokoškolské diplomy z masmediálnych fakult, ktoré majú (ešte stále) akreditáciu a tešia sa aj medzinárodnemu uznaniu. A so šéfredaktorom s tridsaťpäťročnou redakčnou praxou. S najvyššou jazykovou úrovňou na Slovensku. S desiatkami spolupracovníkov z akademickej obce, vysokoškolských profesorov a špičkových vedcov SAV nevynímajúc. S takou šírkou historického, spoločenskovedného, národnovýchovného a národnozáchranného (matičnom duchu) záberu, o akom ani Matica v minulosti nechyrovala (pravda, nemohla, keď sa jej upíralo najväčnejšie poslanie).

Spomenutý pán je už niekoľko rokov členom redakčnej rady SNN a bol členom hviezdznej partie bratislavskej redakcie práve pri zdrode matičných SNN. Pri jeho odchode už náklad novin postupne klesal, až sa zastavil na približne desaťročie pôvodného. Od tých čias sa pomaly, ale isto zvyšuje. Dnes je na dvojnásobku svojho minima a stále sa pomaly dvíha. Asi vďaka redakčnému amaterizmu.

Zviditeľňovať sa možno všakovo. Aj prostredníctvom textov, čo sa hemžia pravopisnými chybami, štýlistickými i štýlovými nedostatkami, zato nešestričkami, ktoré je ich najdôležitejšou ingredienciou. V našich novinách žiľ nie je potrebná. A pán, ktorý sajej dovoláva, sa mohol prísporiť, aspoň by sme mu pooparovali tie chyby.

Foto I. Šokolík

Matica slovenská si pripomína po deväťdesiatku svojho celkového oživovenia rovnaké 90. výročie vo viacerých svojich miestnych odboroch (ako výročie ich založenia), v závere Roku J. C. Hronského aj páťdesiatročiu slobodnej Zahraničnej Matice slovenskej a 20 slobodných matičných rokov od jej posledného veľkého medzníka, obnovenia jej slobodného pôsobenia v roku 1990.

Pohľady sa však neupierajú len na späť, ale aj a najmä dopredu, v súvislosti s tvorbou matičného programu nielen do roku 2013, roku veľkého matičného jubilea (150 rokov od založenia), ale aj do roku 2019, keď roky matičného oživovania dosiahnu rovnú stovku, a pohľady dopredu sa zameriavajú i na postupné poznávanie slovenskej a matičnej budúcnosti v prvej polovici 21. storočia.

Nemožno v krátkom článku obsiahnuť celú problematiku matičného programu na budúce roky, chceme však priblížiť aspoň faktoré klúčové momenty.

Môžeme začať azda tým, že z národného dejinného hľadiska formulovala Matica slovenská svoju základnú cieľovú predstavu pre Slovensko ako dosiahnutie úplnej štátnej suverenity, medzinárodnoprávnej subjektivity a nevýhnutnosť vstupovania do medzinárodných (európskych a svetových) organizácií pod vlastným menom a pod vlastnou vlajkou. Hoci Slovensko ešte nie je definitívne za svoju (zatiaľ) poslednou veľkou dejinnou križovatkou, možno povedať, že načrtnuté ciele v rokoch 1992 – 2009 v zásade dosiahlo (aj keď zápas o suverénnu a sebavedomé postavenie Slovenska v európskych a svetových súvislostiach sa nazaj nekončí a predstavuje veľkú úlohu pre budúce obdobie).

Tým sa však stáva skutočne otvorenou a prioritou otázka, čím chce byť v Európe a vo svete Slovenská republika.

Nezastupiteľnosť Matici slovenskej a jej perspektívy

JOZEF MARKUŠ

ka v prvej polovici 21. storočia, čím si praje byť a čím by mala byť vzhľadom na súhrnný odkaz slovenských dejín a slovenského ducha. Vo formulovaní odpovede na túto otázku z národného hľadiska sa ukazuje byť Matica slovenská plniť nezastupiteľne. Matica slovenská pre národné bytie v najširšom a najmä najhlbšom zmysle, pre ochranu slovenského národa s jeho kultúrnou individualitou, s vlastnou svojpráznou kultúrou, ktorá napriek obrovskej pestrosti a mnohorakosti vytvára obdivuhodnú jednotu, ďalej na formovanie a formulovanie legislatívnych iniciatív a zásad kultúrnych a (doslova) sociálnych hradíz, ktoré budú chrániť slovenskost rozsiahlych oblastí Slovenska, chrániť Slovákov v menšinovom postavení a preferovanú pôvodnú slovenskú kultúru.

Dodajme, že ide o úlohu pre najbližší, nie pre vzdialenosť horizont. Roku 2013 si celá naša verejnosť pripomienie 150. výročia vzniku Matice slovenskej a 1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie; je to najlepšia príležitosť nanovať sa skutkami hlásia k prirodzejnej matičnej úlohe demokratickým spôsobom svojho hnuta a štábu svojich pracovníkov a nepolitickejmi metodami ochraňovať národnostné záujmy Slovenskej republiky, ochraňovať na celom svete slovenské kultúrne dedičstvo a zvieraťaťa slovenský národný život po všetkých jeho stránkach; v tomto kontexte sa budúcnosť vyslovíť aj o poslaní, cieľovom a celkovom smere smerovania Slovenskej republiky v prvej polovici 21. storočia. Nejde v tejto súvislosti o „rozďávanie úloh“ Slovenskej republike. Skôr naopak, ide predovšetkým o vysvetnení principiálnych úloh, ktoré v rámci Slovenskej republiky bude mu-

pomocnú misiu urobiť jedine Matica slovenská, pravdaže vtedy, ak bude môcť ťažiť z prepojení so slovenským štátom, ak bude mať priestor na relevantný dialóg so štatom vždy, keď to bude potrebné a aktuálne.

Dalej, slovenské a matičné vývojové väzby poukazujú na životadarnosť spojenia Slovenska a kresťanstva, najmä ak je toto spojenie vnorené do národnokultúrnej a jazykovo vlastného prostredia. V prvej polovici 21. storočia spojenie kresťanského a národného nebude „stará“, ba ani „staronová“, ale nanovo aktuálna európska a svetová téma a Slovensko v nej môže povedať svoje dôležité, ba v nejednom ohľade hľadajúc kľúčové slovo.

Zhrňujúc túto časť môžeme povedať, že svet a Európa prvej polovice 21. storočia to je zároveň aj svet mnohých neznámych: čo bude znamenať Európa pre svet a čo svet ubosi s bremenom svojich problémov. Ale Slovensko, čo ako zdánlivo malé, môže byť v poznaníacom a duchovnom zmysle prínosom a v nejednom ohľade dokonca aj vzorom. To však znamená neorientovať sa na prispôsobovanie a prikyvanie, ale na originálne hľadanie a na vernosť vlastným mravným a duchovno-kultúrnym princípom.

Moderný patriotismus a kultúrna identita

Patriotizmus v našej dobe nemožno odvodenovať len z jeho tradičných prameňov a žriediel. Hlbka hodnôt domova, potreba národného domova a vlastnej jazykovej a kultúrnej identity vzrástá v zmenenom a stále sa meniacom prostredí, v prostredí neistot a zneistenia, v spoločenskom a ľudskom chaoze. Treba povedať, že v patriotských súvislostiach sa kultúrne úlohy všeobecne a úlohy Matice slovenskej opisovať jednotou a vlastnosťou.

(Pokračovanie na str. 4)

Z OBSAHU:

dí, ktorých zastupuje, do biedy.
Vladimír ŠOTTER: Globalizácia, sa-mozvané elity a zakomplexované obča-nia, str. 3

V súčasnosti Matica hospodári s vlastným majetkom (sú to peniaze, cenné pa-piere, ďalšie nehnuteľné veci, ako aj iné majetkové práva a peniazmi oceniteľné hodnoty, ktoré svoju povahou môžu slúžiť na plnenie úloh Matice) a s majetkom štátu (na nakladanie s ním sa vzťahuje zákon o správe majetku štátu). Matica môže s vlastným majetkom vykonávať podnikateľskú činnosť prostredníctvom založených obchodných spoločností

a z jej výnosov finančovať svoju činnosť. Na plnenie úloh Matice sa jej poskytujú dotácie a účelové dotácie zo štátneho rozpočtu a s nimi hospodári podľa záko-na o rozpočtových pravidlach.

Marián Tkáč: Aj matičné peniaze sú ako plachá srnka, str. 4

Pri príležnosti 150. výročia narodenia spisovateľa Martina Kukučína vydala Národná banka Slovenska novú zberateľskú euromincu. Je zo striebra, 18-gramová, v premere 34 mm výška, s nominálnou hodnotou 10 eur. Razila ju štátna Mincovna v Kremnici. Výtvarene návrhy poskytli Mgr. art. Peter Valach a Miroslav Rónai,

rytom bol Dalibor Schmidt. Jej emisia sa uskutočnila 3. mája 2010 a odvtedy sa dobre predáva aj kotúča do celej Európy i sveta. Žiaľ, aj s nedostatkami a najmä jednou neoprasnivedlnitou chybou.

Mária Rapošová: Nereprezentatívna minca M. Kukučína, str. 8

Moja skupina mala pät Portugalcov, Slovákov a Brazíľčanov a viedla ju primárka Dr. Helena Lopes da Silva. Po rozhovore s pacientom jeden zo skupiny zistené údaje zrepreoval. Navrhli sme vyšetrenia, po-zreli si všetky výsledky, ujasnili sme si dia-gnózu a paní doktorka nám vždy a presne vysvetlila, ako sa v tejto situácii postupe

dalej. Detailne opísala operačný postup a všetko jasne zakresnila. Po každej hodine (samozrejme nie hned od začiatku, ale až po istom období, keď už som portugalsky niečomu aj rozumela) sme odchádzali s vedomím, že sme sa niečo nové naučili.

Zuzana Nudzajová: Päť nezabudne-ťelných zážitkov z Portugalska alebo TE ADORO, LISBOA!, str. 9

I S S N 0 8 6 2 - 8 8 2 3

 4 6
 9 770862 882007

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

46/2010

2. strana

Spravodajstvo

Zomrel šéfredaktor Literárneho týždenníka Jozef Bob

PhDr. Jozef Bob (6. 10. 1935 Tekovská Nová Ves – 6. 11. 2010 Bratislava), spisovateľ, scenárista, literárny kritik, podpredseda Spolku slovenských spisovateľov a šéfredaktor Literárneho týždenníka, nositeľ vysokého štátneho vyznamenania Rad Ludofta Štúra za mimoriadne zásluhy v oblasti kultúry.

Popredný autor literárnych faktu a jeden z najlepších filmových a televíznych scenáristov Jozef Bob začínal svoje profesionálne pôsobenie v legendárnom týždenníku Zväzu slovenských spisovateľov Kultúrny život, ktorého bol v rokoch 1967 – 1968 šéfredaktorom. K in-

venčným prácam J. Boba patrí dielo Moderný tradicionalista Dobroslav Chrobák (1964). Neskôr sa Jozef Bob zapísal do slovenského povedomia knihou Lúbotné sily (1980). Po scenári Hečkovho televízneho Červeného vína sa začal predstavovať Jozef Bob ako skutočne originálny televízny tvorca. Najmä tri seriálové projekty: Povstalecká história (o príprave a priebehu Slovenského národného povstania; spoluautor Viliam Plevza), Muži s plnou mocou (O založení Česko-slovenskej republiky) a napokon Roky prelomu (o povojnových rokoch 1945 – 1948). O Povstaleckej histórii, ako tu napsala špičková kritička Nového slova Katarína Hrabovská, známa aj z pôsobenia v Kultúrnom živote, platí to, čomu Goethe vraví pravdu archívov a pravda legend. V televíznych sériach scenárista Jozef Bob vydarene naznačí, ako výrazne sa Slováci zapísali do moderných dejín bývalého Československa, ale aj do protifašistického odboja v rámci SNP. Vrcholom jeho tvorby je kniha Štúrovci (1992) a rovnomenný päťdielny televízny seriál (1991), ktorý režíroval Peter Mikulk a hlavnú postavu Ludovita Štúra stvárnili Dušan Jamrich. Tento seriál sa už v Slovenskej televízii opakované vysielal, čo svedčí o jeho mimoriadnej populárnosti a umeleckej kvalite. Literárny vedec doc. PhDr. Rudolf Chmel, DrSc., (exminister kultúry Slovenskej republiky) Bobových Štúrovov vysoko ocenil: „Význam jedinej produktívnej konceptie: zachytíť nielen človeka v dejinách, ale aj dejiny v človeku, to jest z konceptie, ktorá chce našu dejinu vedome poľudňať, odanonymizovať a zároveň aj odmytizovať, uprednostňujúci, ak to tak možno povedať, princíp rozprávačský...“ Bobova interpretácia štúrovského hnutia má tento ľudský rozmer, obahuje aj istú kolektívnu dušu národa a pritom nestiera úlohu osobnosti v dejinách.“ V tomto zmysle by sme mohli pokračovať vo výpočte a analýze ďalších významných autorských projektov Jozefa Boba – knižných i scenáristických.

Jozef Bob od roku 1999 pôsobil na poste šéfredaktora časopisu Spolku slovenských spisovateľov Literárny týždenník, kde uplatňoval v prospech celéj slovenskej kultúry svoje jedinečné a bohaté skúsenosti.

Čest jeho pamiatke!

Pavol JANÍK

Foto archív red.

Na nedávno skončenej svetovej výstave EXPO 2010 v čínskom Šanghaji sa Slovensko prezentovalo mnohými aktivitami, nechýbala samozrejme ani prezentácia kultúry a kultúrnej tvorby našich popredných umelcov. Jedným z podujatí zapadajúcich do tohto rámca bola aj vernisáž výstavy diel akad. maliara Stanislava Harangozó. Viac nám už o nej povedal jej kurátor a zároveň predsedca Klubu výtvarných umelcov a teoretikov PhDr. Ladislav Skrak.

– Vždy je príjemnou povinnosťou formuľovať v dôležkom zahraničí správu o významnom úspechu v prezentácii hodnoty tvorby umelca, ale aj pri prezentácii obrazu Slovenska na vrcholnej úrovni aktív štátu v zahraničí. Všetko toto predstavuje uvedenie súboru 54 originálov diel majstra Harangozó v rámci Expozície Slovenskej

Harangozo v Šanghaji

republiky na svetovej výstave EXPO 2010 v Šanghaji. Už v závere minulého roka sme čitateľov SNN informovali o úspejnej prezentácii výťvarnej tvorby tohto maliara v Šanghaji, v ktorom sa práve zavŕšovali prípravy na EXPO 2010. Podujatie, ktoré sa konalo v řeckej galérii Huangpu pri priležitosti 60. výročia nadviazania diplomatických stykov s Čínskou ľudovou republikou v októbri 2009, vytvorilo vhodný základ na výnimco uplatnenie maliarskych diel popredného slovenského výtvarníka v čase i výstavnej súvislosti... V pavilóne, resp. v expozícii a vo VIP priestoroch našej expozície v Šanghaji sa 11. októbra podvečer uskutočnila vernisáž výstavy 54 originálov diel vystavujúceho umelca. Niektoré diela, ktoré výstavou návštěvníkom slovenského pavilónu na EXPO 2010 ponúkla, čiastočne vznikli aj počas minuloročného pobytu autora v Číne. Vernisáž sa konala ako matiné venované Harangozovej tvorbe, no znamenala aj ocenenie tých aktivít, ktoré sa podarilo uskutočniť v nedávnom období v danom regióne, a to predovšetkým vďaka náročným organizačným aktívam bratislavského Klubu výtvarných umelcov a teoretikov. Generálny konzul SR v Šanghaji Ing. Pavol Sýkorčík v otváracom príhovore pripomienul pozoruhodnú cestu diel majstra, vedúcu výstavný celok s názvom Pictures about Slovakia sa v nedávnom období uplatnil na báze protokolárnych aktivít SR v Soule (2007), v Pekingu v čase Hier XXIX. olympiády (2008) a v uplynulom roku aj v umeleckom prostredí 25-miliónového Šanghaja. Generálna komisárka slovenskej expozície na EXPO 2010 Ing. Ivana Magárová ocenila vzácné hodnoty tvorby umelca, a to najmä posolstvo dieľa tohto popredného slovenského výtvarníka, ktoré v rámci EXPO 2010 pomohlo výjadriť a súrbiť zvest o krásach našej vlasti. Daný výstavný celok som otváral ako kurátor výstavy iako predsedca Klubu výtvarných umelcov a teoretikov. Nebolo by sa uskutočnilo, nebyť takého neformalného gestora, akým bol Ing. J. Maruš, DrSc., ale aj martinská Neografia, a. s. Podarilo sa nám na EXPO 2010 súrbiť aj jej dobré meno.

Pripravil Igor VÁLEK

Nova satelitná televízia vo Vašom meste

SLOVENSKÁ SPRAVODAJSKÁ TELEVÍZIA

sateliť: Thur 5, kmitočet: 12 418 GHz, polohodžiacia: vertikálna
SR: 28000 FEC: 7/8 identifikátor kanálu: SID: 2915 VPID: 520 APID: 700
TV PATRIOT, Horný val 3, 010 01 Žilina
tel./fax: 041/ 56 24 066 tvpatriot@tvpatriot.sk
live www.tvpatriot.sk live www.tvonline.sk live

Zasadal Výbor Matice slovenskej

V Martine 6. novembra 2010 sa na svojom zasadnutí zasadil Výbor Matice slovenskej. Hlavným bodom programu bola príprava valného zhromaždenia MS, ktoré sa bude konáť 19. – 20. 11. 2010 v Martine.

Predsedu MS Jozefu Marušovi v úvode pripomienul pozitívny posun v riešení problémov okolo Podielového družstva Slovenské investície. Členovia výboru s priponkami schváili predložené pracovné materiály súvisiace s príbehom valného zhromaždenia, návrhy zmien Stanov MS. Predsedu Dozorného výboru Matice slovenskej Jozef Lukáč v zmysle volebného poriadku podal informáciu o delegátach valného zhromaždenia a kandidátach do orgánov MS. Na miesto predsedu MS splnili podmienky 4 kandidáti – Jozef Maruš, Marián Tkáč, Lubomír Kraľovanský a Drahoslav Machala, na 38 miest členov výboru kandiduje zatiaľ 60 matičiarov, na predsedu Dozorného výboru MS je navrhnutý jediný kandidát Jozef Lukáč a na členov zatiaľ 14 kandidátov. Členovia výboru MS sa ďalej oboznámili so základnými črtami programu MS na roky 2013 až 2019, minútou ticha vzdali hold zosnulému matičiarovi Marošovi Štíbranemu.

Lubomír KRALOVANSKÝ

MINI Recenzia

Prozaický Ponor do minulosti

VIERA BENKOVÁ: STRED SVETA A INÉ PRÓZY, SLOVENSKÉ VYDAVATEĽSKÉ CENTRUM, BÁČSKY PETROVEC 2009

Pri ľene sa nevykne ani nepatrí zdôrazňovať vek, čo je istým nepísaným pravidlom alebo časťou bontónu v spoločnosti, no pri spisovateľke, redaktorce a novinárke Vieri Benkovej je to prejavnený úcty a obdivu. V krásnom veku 70 rokov tejto autorke vyšla minulý rok v Slovenskom vydavateľskom centre v Báčskom Petrovci zberka príz Stred sveta a iné prózy. Vzhľadom na nedávno uskutočnený vedecký seminár Literárna tvorba Slovákov v zahraničí, zorganizovaný Maticou slovenskou, uvádzame krátku recenziu a akýsi pohľad na túto slovenskú spisovateľku, žijúcu v Báčskom Petrovci.

Viera Benková knihu Stred sveta a iné prózy napsala jej typickým štýlom – návratmi do minulosti. O tom, že Benková je fascinovaná minulosťou, dejinami i spomienkami, najlepšie svedčia názvy niektorých kníh, napr. Z dálneho Petrovca, Z našej minulosti, Stretnutie s minulosťou. Keď si pozieme len náhodné názvy či už zbierok básni alebo poviedok i tvorbu pre deti, vyskytujú sa tam slová z náboženskej terminológie (Obrady, Koráb istoty), prírodné obrazy (Ružový jas, Lesná studienka, Dom, Lesné prírody) i slovné spomienky, vyjadrujúce domácu pohodu (Komorný večer, Hojdacie kreslo spisovateľa Martina).

Benková sa venuje nielen historii svojho rodného Báčského Petrovca. V diele Stred sveta a iné prózy sa vracia v spomienkach do minulosti hlavnej postavy Zuzany. Najlepším a najautentickejším spôsobom ako sprostredkovať minulosť rodiny je vyjsť s hlavnou postavou na povahu domu prezeráť veci, ktoré sa tam nachádzajú. Na povahu totiž rodina odkladá nepotrebné a použité veci, tie potom nájde nejaký potomok, najlepšie mladé dievča a to skúma, prezerá fotografie či rôzne kusy nábytku, no najlepšie a najvzácnnejšie sú nájdené zápisky, denníky alebo korespondencia toho-ktorého rodu, starých či prastarých rodičov, jednoducho zo života predkov. Už samotný obraz priestoru povahy, kde je plno pavučín a len sem-tam prenikajúce svetielko pomedzi škrídle, je typickým, no stále silným inšpiračným zdrojom nejedného spisovateľa. Knihami mestami zachádza do prírody naturizmu, lyričovej prózy, ale má znaky i realistickej sentimentálnej ženskej literatúry.

Koby sme chceli vysvetliť názov diele Stred sveta, nemusíme veľmi premýšľať nad tým, čo je nielen pre autorku, ale pre každého z nás stredu sveta či vesmíru. Je to kúsok zeme, poľa, domu, bytu, jednoducho priestoru, kde sa každý deň nachádzame, zobúdzame i zaspávame, je to niečo, čomu hovoríme domov. Stredom sveta, zemegule je to mesto, ktoré si každý budé nájde neskôr a postupne si ho vybuduje, alebo ho má až do smrti vŕtť ako svoju rodinu, kam sa vracia, kde sa narodil, prežil detstvo, študentské časy, jednoducho priestor, kde sa číti najlepšie. Pre Vieru Benkovú je to očividne práve rodný Petrovec, ku ktorému sa vracia, číti s ním, žije s ním i v ňom.

V diele Stred sveta a iné prózy sú okrem poviedky Stred sveta aj ďalšie dve prózy – Lesná studienka a Sen sa opakuje. Ak patríte do skupiny nenáročného a po pokojnom „bezadrenálínovom“ čítaní bažiaceho čitateľa, určite siahnite po Benkovej knihe Stred sveta a iné prózy.

Zuzana BUKOVENOVÁ

VÝBEROVÉ KONANIE

Predsedu Matice slovenskej vyhlasuje výberové konanie na funkciu riaditeľa Krajanského múzea Matice slovenskej

P o d m i e n k y:

- VŠ humanitného zamera
- 5 rokov praxe v kultúre na vedúcej pozícii
- členstvo v Matici slovenskej
- znalosť aspoň jedného neslovenského jazyka
- písomné predloženie koncepcie pôsobnosti Krajanského múzea MS
- potrebná gramotnosť PC na používateľskej úrovni
- vodičský preukaz sk. "B"

Ústredie Krajanského múzea MS bude situované do martinského Domu J. C. Hronského pri zachovani odborných miest, knižnice a študovne Krajanského múzea v Bratislave.

Prihlásky do výberového konania doložené životopisom a dokladom o vzdelení zasielajte do 30. novembra 2010 na adresu:

Matica slovenská
Emilia Hudecová
sekretariát predsedu
Grösslingová 23
812 51 Bratislava

Jozef MARKUŠ

História a súčasnosť poľsko-slovenských vzťahov

S našimi severnými susedmi nás spája nielen hranica, ale aj úzke kontakty. V podstate tomu tak vždy bolo a terajši rozvoj obojstrannej výhodnej spolupráce podporované Európskou úniou je teda postavený na dobrých základoch. Hovorilo sa o tom aj na seminári so zaujímavo nastavenou optikou, o čom svedčí tiež jeho názov: Slowacy w polskich oczach – Slováci poľskými očami.

Seminár pod gesciou Žilinského samosprávneho kraja zorganizovala Krajinská knižnica v Žiline a uskutočnil sa 26. októbra 2010 v priestore Urádu ŽSK v Žiline. Uvedené podujatie bolo podporené z projektu Bez hraníc (spoločnosť kultúrny priestor), ktorý je spolufinancovaný Európskou fondom z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátym rozpočtom v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2007 – 2013. Partnermi knižnice v tomto projekte boli Ksiaznička Beskidzka v Bielsko-Bialej, vydavateľstvo Knižné centrum, mesto Žilina a občianske združenie Polonus.

Úvodný príspevok prednesiel Michal Jagielo, významná poľská kultúrna osobnosť a autor rozsiahlej dvojvádzajkovej publikácie Slowaci w polskich oczach (vyšla v roku 2005), ktorá sa komplexe zaobrába Slovákm a ich odrazom v poľskom vedomí od najstarších čias po súčasnosť. Vo svojom vystúpení zdôraznil nutnosť poznania historie susedných národov a vývoja vzťahov s nimi a tiež to aj podpriel faktami týkajúcimi sa Bielorusov a Rusínov.

Pri osobe Michala Jagielly, publicistu a spisovateľa, tvoriaceho hlavné diela s horskou tematikou, je zaujímavé podotknúť, že bol horolezcom a záchranným Tatranského dobrovoľníckej záchrannej služby (dva roky bol až jej náčelníkom). Viac ako osem rokov zastával funkciu náimestníka ministra kultúry. Do marca roku 2007 bol riaditeľom poľskej Národnej knižnice a predsedom celostátnego výboru Poľského zväzu knižníc.

Nie menej zaujímavým z osobnostného hľadiska a vykonaného diela bol ďalší referujúci Ladislav Volk. Vystúpil s príspievkom na tému Slováci, Poliaci – bratia či bratrance, v ktorom podotkol, že oba národy napriek bohatým kontaktom sa vlastne stále málo poznajú. Vymenoval aj slovenské edičné počiny sprievajúce k odstráneniu tohto nedostatku.

Ladislav Volk je prekladateľom, esejistom, publicistom a bývalým diplomatom. Vystudoval sociológia na Jagiellovskej univerzite v Krakove. Po roku 1989 pôsobil ako diplomat v Poľsku, neskôr zastával významné funkcie v tomto projekte boli Peter Michal Bohuš, Andrej Hlinka, Karol Sidor a iní.</

46/2010

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Globalizácia, samozvané elity a zakomplexovaní občania

3. strana

Integrácia Európy ako súčasť či jeden z prejavov globalizácie, podľa niektorých politológov všeobecne vraj dejinný proces vývoja ľudskej spoločnosti, sa nám pomerne často nejaví ako harmonický, prípadne ako stály postup k väčšej miere spolupráce. Treba mať na pamäti a nezabúdať, že v minulosti vznikli globálnej spoločnosti zväčša prinášali katastrofické konflikty (rozrát mestských spoločností či nezriedka aj úplné vyhladenie celých etník). Slovensko ešte prednedávnom žilo v sovietskej sfére vplyvu; dnes si jeho „eurohujerská“ časť obyvatelstva zvolila (referendom) v istej miere akoby novú totalitu, nadívámu – Európsku úniu. To práve totality sa vyznačujú tým, že striktne dodrižiavajú smernice, akčné plány a zákony. Avšak iba také, ktoré si samy vytvoria a ktorími potom terorizujú vlastné obyvateľstvo. Ekonomicky i administratívne. Rešpektujeme pravidlá hry tam, kde majú zmysel. Kde bránia slobodu, osobnú aj ekonomickú, kde pomáhajú rozvoju, vzdelanosti, výskumu.

V zastupiteľskej demokracii sa nám výkľuk aj iný problém – hodnotový. Sú hodnoty, o ktorých hovoríme, a hodnoty, v ktorých žijeme. Táto skutočnosť nás privádza k uvedomieniu si stáleho významu európskych národov a ich vedomia vnitrennej vzájomnej spolupatričnosti v rámci Európy a záujmov definovaných vnútri národného štátu a reprezentovaných návonenok jeho predstaviteľmi. Áno, máme zastupiteľskú demokraciu. Údajne. Ale žiaden poslanec nemá právo rešpektovať zahraničný diktát a uvrhnúť vlastných ľudí, ktorých zastupuje, do biedy.

Európska integrácia zdaleka nie je taká jednoduchá, ako bola pôvodne prezentovaná, a pravdepodobne bude dlhšia – ak vôbec bude zavŕšená – ako je život jednej generácie. Realita stretu národných záujmov a schopnosti jednotlivých národných reprezentácií tiež záujmy formulovala už robí nemálo problémov.

V tomto časte veľkátr ohrození, dianí plnom predstierania vyvstáva nás slovenský problém. Otvoreným problémom je naša neschopnosť a často aj neochota formuľovať národné záujmy, a to predovšetkým preto, že naše národné povedomie pokríváva za národným povedomím nielen najbližších susedov, ba dá sa povedať, že u nás v nie malej časti spoločnosti neexistuje. To potom zákonite viedie k tomu, že politická reprezentácia vystupuje nie v národných záujmoch, ale v záujme úzko straničkom či dokonca čím ďalej, tým viac osobnom.

Európska integrácia a zrážka národných záujmov

Táto skutočnosť zapričňuje prehľbovanie občianskej politickej pasivity a znehodnocovanie hodnôt demokracie. V skutočnosti ani neexistuje spoločenské vyhodnotenie s jednotným záverom pojmu demokracia. Každý si ju vykladá po svojom. Problém ako očividne sa nám už ukázal v prvých mesiacoch novej vlády a je pre súčasnú situáciu príznačný. Očakávania občanov a faktické konanie vlády je natoliko rozporné a neprehľadné, až je chaotické.

Takto sa slovenský národ a celá slovenská spoločnosť ocítia v otvorenom globálnom svete, tvárou zvráskavenu nemálymi problémami a tvárou v tvár ostatným mocným hrácom bez toho, aby sme mali vyriešenie základnej podmienky svojho fungovania vo vlastnom štáte a fungovania svojho štátu ako demokratickej spoločnosti občanov.

V podmienkach daných globálnej konkurenčnej, a tým stretnávaním rôznorodých skupinových záujmov, je drobenie slovenskej spoločnosti natoliková významný nedostatkom, že dramaticky znížuje naše šance byť úspešnými, pretože neobhajujeme ani „len“ naše základné národné záujmy, alebo ich nemáme ani vytýčené.

Praktickým príkladom tejto skutočnosti, čuduj sa, svete, sú útoky členov vládnej garnitúry na národného piliera vlastného národa, či už ide o sochu Svätopluka, súsošie štúrovcov, národné symboly v školách, jazykový zákon a bohvie, s čím ešte tzv. slúšničia a zodpovednú prídu.

Na chvíľu ponechajme túto otázkou bohom, pretože nám poslúžila zatiaľ len na ilustráciu opisu stavu slovenskej spoločnosti a jej reprezentácie ako skupinového a individuálneho prejavu, ako „vzor“ nežiaduceho a škodlivého faktora. Z uvedeného výplavy: **Čo je príčinou toho, že amoralne a rozumu priečiace sa skupinky a individuáli sa tak nelogicky udržiavajú pri moci a povysenecky, arrogante a pohľadovo sa správajú voči Slovákom? Čo spôsobuje, že najdôležitejšie otázky národného uvedomenia sú veľkou časťou slovenskej spoločnosti ignorované?**

Odpovede na tieto otázky by si zaslúžili hlbokú analýzu na úrovni vedeckej práce, čo by potrebovalo oveľa väčší vyjadrovací priestor, aký je v tomto príspiveku k dispozícii. Preto sa pokúsime stručne vyjadriť niektoré príčinne domnenky.

Zrejme jedna z príčin je strach a obavy slovenskej inteligencie o pracovné miesto, umocnený opakováním skúsenosťami s masovou perzekúciou nepohodlných jedincov, pripadne medialným dehonestovaním. Tento strach je permanentne udržiavaný, napríklad aj pracovnými zmúluvami na dobu určitú, ktorými je postihovaná in-

teligencia. Strach tak nedovolí zverejňovať vlastných názorov a verejně vystupovať.

Slovenské školy nie sú nositeľmi národnovectva a vlastenectva. V slovenskom intelektuálnom prostredí stále pretrváva bojalivý duch a hlbocký nezdravý rešpekt

tismu je u nás klamstvo a krádež? Prečo slovenská humanitná inteligencia je na posmese alebo prehliadaná či ignorovaná?

Opäťovne na tieto otázky by si zaslúžili hlbokú analýzu na úrovni vedeckej práce, čo by potrebovalo oveľa väčší vyjadrovací priestor, aký je v tomto príspiveku k dispozícii. Preto sa pokúsime stručne vyjadriť niektoré príčinne domnenky.

Zrejme jedna z príčin je strach a obavy slovenskej inteligencie o pracovné miesto, umocnený opakováním skúsenosťami s masovou perzekúciou nepohodlných jedincov, pripadne medialným dehonestovaním. Tento strach je permanentne udržiavaný, napríklad aj pracovnými zmúluvami na dobu určitú, ktorými je postihovaná in-

voči cudzím rozhodnutiam, a nie duch ako tvorca rozhodnutí. Poddanstvo nie a nie vykoreniť, vedľame občania svojho vlastného štátu! Potláčanie kritického myslenia a schopnosti samostatne riešiť problémy sú brzdom nášho vývoja. Sumu vedomostí nevieme adekvátnie využiť a niekedy až slpeť a ponížiť sa podriadiťme v spoločenskej hierarchii vysoko postaveným.

Posledné obdobie sa nám tu okáže vziať samozvaná kvázi elita „slyšných“, „vďaka“ ktorej sa časť národného inteligencie nechápe ako súčasť národného celku, ale ako skupina akýchsi zatuchných oneskorencov z devätnásteho storočia, z ktorých táto elita robí šovinistov, fašistov, pričom vedome zabúda na svoje totalitné komunistické korene. Táto kvázi

elita sa povyšuje nad „obyčajných“ ľudí, pretože sa cíti byť vyššou mocou povolená k vládnutiu.

Toto samozvaní „intelektuáli“ zlyhalo v rozhadujúcom momente – nechceli suverénnu Slovenskú republiku a zlyhávali aj dnes vo svojich funkciách, vo svojom poslaní odovzdávať štát právny, funkčný, nevykradnutý spokojným širokým vrstvám populácie na konci volebného obdobia.

No a keď sa k tomu pridá zásada, že každá moc korumpuje, tak môžeme hovoriť o veľmi nešťastnej kombinácii vlastností slovenskej vrchnosti. Ich zdieľané hodnoty zodpovedajú skôr totalitným či teokratickým spoločnostiam než liberalnej a demokratickej spoločnosti.

Za týchto okolností nie je možné obnoviť význam humanistických morálnych hodnôt ani získať potrebnú sebaústu a rešpekt vo svete a zjednocujúcej sa Európe. Bez jednoznačného verejného a hlasného odsúdenia akejkoľvek totality a teokracie, bez prijatia patričných krokov – z dôvodu historickej zodpovednosti – nie je ani možné zabrániť podobným pokusom o parazitovanie a šafárenie kvázi elít, niesť priamu zodpovednosť za spôsobené škody zločinnými aktivitami.

Vážnosť príčinou je absencia aktívnych občanov a ich rôznorodých spolkov, spojených vedomím s týmto štátom.

Národní intelektuáli veľkátr už z vyššie uvedených dôvodov nechcú viesť diskusiu s občanmi, ale ani občania o takúto rozpravu nestoja. Medzi občanmi a inteligenčiou stoja médiá monopolizované niekoľkými záujmovými skupinami a úcine bráni vzniku, čo i len náznakom takéhoto dialógu.

Odhotrvajúcou diagnózou je nás komplex menejcenosti. Obnova občianskej spoločnosti nie je možné bez nadobudnutia sebaústia, hrôsti a vzájomnej dôvery medzi slovenskými občanmi. Na súčasného slovenskú zakomplexovanosť nazajaz nie je dôvod. Môžeme teda byť hrôdzí slovenskými vlastencami bez toho, aby sme museli upadať do šovinizmu. Koniec koncov prakticky neexistujúci šovinizmus nám vychádzajú predovšetkým tým, ktorí sú sami šovinistami.

Byť národnovcom a vlastencom v globalizujúcom sa svete a v zjednotenej Európe znamená byť rovnými medzi rovnými a hrôdzí medzi hrôdzí.

Vladimír ŠOTTER
(Príspevok do Stálej konferencie Panslavanskej únie)
Foto internet

Tá dáma, o ktorej si rozpoviem, sa volá Izabella, podľa obrázov pôvabná, lež podľa údajov dobových prameňov údajne nie príliš pekná; až prvý pôrod jej údajne prečístil pleť od nepekných jamiek po kiahňach v detstve.

Robte, ako myslíte, podľa mňa sa oddá veriť obrazom, aj Izabella tak robila, rada sa dívala najmä na obraz Dámy s hranostajom, ktorý jej do umeleckej zbierky na zámku v Pulawách priniesol syn Adam.

Bola milenkou posledného riadneho poľského kráľa Stanisława Augusta Poniatowskeho. Ku kráľovi na zámok ju údajne vozieval manžel Adam, prostredníctvom vzáťahu malá Izabella v Poniatowskom vzbudila protiruské náladu, čo nebolo vonkacom ľahké, keďže Poniatowski bol bývalým (a vonkacom nie urazným a žiarlivým) milencom ruskej cárovej Katalínky.

Politická intriga stála údajne v aj v pozadí románika s ruským vývyslancom Repnínom. Hoci zámer nevyšiel, vzťah (prinajmenšom na príjemne dlhý čas) áno.

V sprievode Repnina a manžela potom Izabella tesne po definitívnom rozdele Poľska našťať Francúzsku, lieči si migrénu v kúpeľoch, priamo v Repnínovej a mužovej prítomnosti si nájde ďalšieho milence, vikomtu de Lauzon, budúceho účastníka búrlivých udalostí francúzskej revolúcie a tiež autora pamäti, v ktorých medzi iným otvorené opisuje chvíľky s Izabellou.

Czartoryskí sa po vydaní de Lauzunovo diela pokúsili zhromaždiť najväčšie množstvo exemplárov a spáliť ich; v neskoršom veku to-

tiž bola Izabella počestnou, dôstojnou matkou a manželkou. Izabellin vzťah k svetu a životu sa hodne mení najmä po tragickej smrti najstaršej dcéry Terezy, ktorá umrela na následky popálenia plameňom kozuba, ku ktorému došlo za bližšie neurčené.

Aj Izabella je vzdelaná, nie teda hned od začiatku, pretože s domácim vzdelením je to poslabšie, no popri

s dobovými vzdelencami a učenecmi, po riadnom manželstve kniežaťa s Beatrice de Este sa vydala za grófa Bergaminho a malá s ním dve deti.

Aj Izabella je vzdelaná, nie teda hned od začiatku, pretože s domácim vzdelením je to poslabšie, no popri

nášanie šľachtičien na vrcholy kopcov na nosidlách).

Vidíme a vieme si vďaka Izabelle veľmi presne predstaviť, ako sa dámky v časoch valčíkov kúpali.

Poznávaciu hodnotu denníka zvyšuje štýl. Izabella, narodená roku

trvá dlho a dostanete sa pod Chojnik, jeden z cieľov Czartoryskej výletov. Aj bez nosidla sa dá vŕšok zdolať za hodinu. Ocitnete sa pred čiastočne zrekonštruovanou zrúcaninou, stôl s občerstvením vám, tak ako urodzenej dáme sice nikto neponúkne, no základné občerstvenie je k dispozícii v bufete a navyše môžete priamo na hrade prenocovať v turistickom útulku so spáciom vakanom.

Mimochodom, pre poľskú literatúru je Izabella veľmi dôležitá aj ako matka. Jej dcéra Mária Anna Wittemberská bola vedúcou osobnosťou literárnych salónov vo Varšave v rokoch 1808 – 1816; roku 1816 napísala dodnes vydávanú novelu Malivna, jeden z prototypov poľskej sentimentálnej prózy.

Jej syn Adam sa po potlačení poľského povstania v roku 1830 stal emigrantom, v Paríži a z Paríža riadil medzi iným medzinárodnú špiónazu službu, súčasťou ktorej bol i vyzvedač Osmanskej ríši istý Michal Czajkowski, autor napínavých povedieb zo sedemnásťteho storočia, v ktorých si navzájom zrážajú hlavy poľskí šľachtici a kozáci, áno, práve tento Czajkowski inšpiruje Jána Kalinčiaka pri tvorbe historických noviel.

Nuž len aby bolo jasné, že Izabella Czartoryská má vplyv aj na slovenskú literatúru.

Verte alebo nie, alebo sa pozrite na obraz Dámy s hranostajom, mala tento portrét Izabella, milenka troch mužov, matka šiestich detí rada, verila (nielen jeho) kráse, a dožila sa, podobne ako jej manžel a syn Adam, veku takmer deväťdesať rokov.

Mišo FERKO
Foto internet

Dáma pred obrazom

(náčrt Izabelly Czartoryskej)

mužovi sa skultivuje, manžel je vzdelaný a skúsený, bol autorom Molírom inšpirovaných komédii, ale zaujímal sa aj o vedu, podporil vytvorenie jedného z prvých observatórií na území Poľska v Gdansku, kde sa aj sám zúčastnil na pozorovaniach.

Izabella samotná je autorkou troch kníziek.

Rôzne myšlienky o spôsoboch zakladania záhrad (1805) priekopníckym spôsobom do poľského prostredia uvádzajú estetické úvahy o záhradníctve, okrem nich sa v knižke nachádzajú aj praktické rady, uplatnené v záhradách a parku v okolí Puláu.

Dobromilský pútnik alebo dedinské vedy (1818 – 1819) je knižka určená prostým ľuďom, napísaná s cieľom osvety, v ktorej Izabella prerozprávala pútavo dejiny Poľska, spestrila ich povestami a anekdotami.

Napokon šľachtičná je autorkou cestopisu Dostavníkom cez Slezsko, cestovný denník do Teplic v roku 1816. Pos

4. strana

Glosy, polemiky, komentáre

Obroda Matice slovenskej nemôže obfísť chlebovú postať, čaká nás úloha (po novom „výzva“) priviesť na pravú mieru všetko, čo súvisí s majetkom a peniazmi. Správny hospodár predsa máva prehľad o každom halieri (cente) svojho majetku a nakladá s ním nanajvýš obozretne bez toho, aby napríklad neustále zdôrazňoval, že „istina Národného pokladu je nedotknuteľná“ a zároveň ju vložil do riskantného obchodu. V minulosť sa matičné aktivity financovali zo zbierok, aby Matica mohla vzniknúť symbolicky na tisíce výročie príchodu Konštantína a Metoda iba na základe zberiek. Maticu nepodporovala uhorská vláda rovnako ako v cudzom záujme pracujúce vlády po druhej svetovej vojne. V slávnych časoch Jozefa C. Hronského živila Maticu predovšetkým Neografia.

V súčasnosti Matice hospodári s vlastným majetkom (sú to peniaze, cenné papíre, iné nehnuteľné veci, ako aj iné majetkové práva a peniazmi oceniteľné hodnoty, ktoré svoju povahou môžu slúžiť na plnenie úloh Matice) a s majetkom štátu (na nakladanie s ním sa vzťahuje zákon o správe majetku štátu). Matica môže s vlastným majetkom vykonávať podnikateľskú činnosť prostredníctvom rôznozaložených obchodných spoločností a z jej výnosov finančovať svoju činnosť. Na plnenie úloh Matice sa jej poskytujú dotácie a účelové dotácie zo štátneho rozpočtu a s nimi hospodári podľa zákona o rozpočtových pravidlach.

Tak hovorí zákon. Časť peňazí, z ktorých Matica finančuje svoje potreby, nadobúda teda od svojich podnikateľských subjektov, predovšetkým z Neografie, ďalšiu časť donedávna získavala z úročenia Národného pokladu, o ktorý sa sta-

Aj matičné peniaze sú ako plachá srnka

rala Nadácia Matice slovenskej – v skutočnosti však už od roku 2002 nematičný subjekt s Maticou spojený len svojimi funkcionárm, a tretiu časť dostávala od štátu, a to rozdielne podľa aktuálneho rozhodnutia parlamentu či ministerstva kultúry, v princípe však nesystémovo. Akú máme istotu, že nás „šetriaci“ štát poskytne Matici dotácie či účelové dotácie bez toho, aby sa z akejsi náhodnosti stal systém?

Napriek tomu je evidentné, že najviac sú dnes ohrozené akcie matičnej základnej financované donedávna prostredníctvom nematičnej Nadácie Matice slovenskej.

Táto totiž vložila „nedotknuteľnú istinu“ Národného pokladu „finančné prostriedky v sume 763 460,14 € (23 mil. Sk) do cenných papierov – zmenky Podielového družstva Slovenské investície, kde sú zmluvne dohodnuté ročné výnosy 8 %. Ďalšie voľné finančné prostriedky v celkovej sume 172 608,47 € (Sk 5 200 000) sú uložené takisto v zmenkách PSDI.“ Podľa Výročnej správy o činnosti nadácie za rok 2009 (SNN 30 – 31/2010) ide teda dovedeno až 28,2 mil. korún, 936,1 tisíca €, ktoré sú prinajmenšom ohrozené, ak nie stratené. Vie sa o problémoch PSDI, v ktorom významné slovo malí aj funkcionári Matice. Sú ohrozené aj prostriedky Matičného fondu? Aj prostriedky, ktoré Matici zverili zámožné krajania?

On tom, že Matice, vlastne Maticu reprezentujúci funkcionári zle investovali, pŕšajú americké krajanské noviny. A u nás doma, žiaľbohu, viac o pořázných problémoch Matice informujú bulvárne plátky ako matiční predáci. Navyše v Matici je finančná kontrola, ktorá je zavedená na nakladanie s peniazmi, ktorá Matica dosťala od štátu. Komu pomôže zakrývať si oči, či pohat hlavu do piesku na spôsob pštrosa? Ján Evanjelista to napsal jasne: Poznáte pravdu a pravda vás oslobodi (Ján 8,32).

Stojí pred nami výzva preskupiť matičné financie tak, aby sme dokázali podporiť matičné akcie organizované po linii miestnych či mládežníckych odborov (členskej základnej), akcie odborno-vedeckého charakteru a napokon aj režijné náklady, teda platy funkcionárov a zamestnancov od ústredia až po domy Matice, náklady na udrižiavanie budov a majetku. Je prirodzené, že prednosť má mať, preto Matica vznikla: podpora slovenskosti, národa a života slovenského.

A je tu aj ďalšia výzva: pokúsť sa o záchrannu aspoň časti peňazí z Národného pokladu. Za nijakú cenu nie prelievaním veľkých súm z „bežného účtu“ Matice do nematičnej Nadácie Matice slovenskej. Sú len dve možnosti: buď vymoženie zmenkovej pohľadávky, alebo jej speňaženie na cenu určitej straty. Ak Pán Boh dá, možno sa aspoň časť stratených či ohrozených peňazí zachráni. Sami sebou zvolení funkcionári Nadácie budú mať čo robiť do roku 2015, aby nevyšla Nadácia na psí tridsiatok! V každom prípade by to mala byť dostatočná výstraha pre matičné hnutie, že cez neuvažné podnikanie cesta do matičného neba nevedie, že k peniazom, aj matičným, sa treba správať obozretne. Pretože peniaze – aj matičné – sú ako plachá srnka.

Ak chceme, aby sa Matica slovenská naďalej nestrácali v hmlách neviditeľnosti a toho plynúcej nepotrebnosti, potrebuje a bude potrebovať aj peniaze. A využívať ich zmysluplnie, efektívne, ale i obozretne. Ako to robí každý rozumný hospodár s vlastnými peniazmi.

Marián TKÁČ

(Dokončenie zo str. 1)

venskej zvlášť neoslabujú a nerozplývajú, naopak stávajú sa mnohostranejším a určitejším.

Materiálne a ekonomické aspekty ďalšieho vývoja

Matici slovenskej sa podarilo vo viackrakovom a viacročnom úsilí úspešne vyrovnáť s finančnou nerovnováhou „zdelenou“ zo rokov 1999 – 2006, ale teraz reálne hrozí, že v rámci úsporných opatrení štátu sa bude nadproporcionalne „šetriť“ na Matici slovenskej, bez ohľadu na národnokultúrne následky takýchto krokov.

Matica slovenská má zákonom uložené plnenie určitých národnokultúrnych úloh a v súlade so zákonom ich ako verejnoprávna ustanovizéri a verne plní. Na druhej strane v tej finančovaní sa udržuje pochybná „inovácia“, že MS dostáva zo štátneho rozpočtu len dotácie na určité aktivity. Je to nesystémové riešenie, ktoré z roka na rok prináša väčšiu neistotu. Preto treba hned na samom začiatku programového obdobia zviesť zápas o samostatnú kapitolu štátneho rozpočtu pre Maticu slovenskú, alebo – ak by sa to ukazovalo finančno-technicky ľahko schodné – aspoň samostatnú kapitolu v rámci rezortu kultúry s explicitným vyjadrením finančného vzťahu na ďalšie rezortné entity a štátnorozpočtové oblasti (školstvo a veda, Slováci žijúci v zahraničí, zahraničie ako taká a ī).

Relevantnú prácu a inšpirujúce aktivity vykonáva Matica slovenská aj na miestnej a na regionálnej úrovni. V tejto súvislosti treba chápať v rokoch 2011 – 2012 ako prvoradú úlohu krajských rád MS rokovanie (s podporou ústredia MS) so samosprávnymi krajmi SR s cieľom uzavrieť zmluvy o spolupráci, ktoré by rámcovo riešili aj finančné otázky.

Jazykový prejav je vnútorene členený celok. Skladá sa z menších významových jednotiek. Základnou významovou jednotkou je veta. V písanom prejave sa hranice medzi vetami a medzi vetami v súvete vyznačujú in-

Nezastupiteľnosť Matice slovenskej a jej perspektívy

Pokiaľ ide o perspektívnu a záujem Matice slovenskej v a. s. Neografia ako jej majoritného akcionára, treba aj v sústredených podmienkach svetovej ekonomickej krízy udržiavať model „matičnej Neografie“ tak, aby sa na jednej strane formovali dostatočné zdroje na neustálu modernizáciu Neografie a prechod celej jej výroby do Príekopa a na druhej strane, aby boli vytvárané zdroje pre národné nezastupiteľné činnosť Matice slovenskej. Sú to veľmi náročné, ale splniteľné úlohy, ak aj máme na myslí výhľad až do roku 2019.

Z ostatných otázkov stojí za to angažovať sa za dosiahnutie nápravy pre slovenské sporiteľné družstvá a ich členov a prispieť k celkovej konsolidácii slovenského sporiteľného družstevníctva.

Problémy, ktoré v sporiteľných družstvách nie ich vinou vznikli, sú ľahké, ale nie neprekonateľné, treba ich prekonávať a posledný vývoj a posledné súdne rozhodnutia sú náprave pomerov sporiteľných družstiev nájomocné, cesta nápravy sa otvára.

Záverom

Dve základné idey, dva základné dôrazy je azda potrebné na záver článku uviesť.

K prvej a prvému sa dostávame, ak sa z perspektív slovenského dvojkríza pozrieme na rozprávku, vajatanie a váhanie Európy nad kresťanským krízom. Prítom, čo by historicky Európa známenala

bez neho?! Matica slovenská nie náhodou vznikla na 1 000. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie, nie náhodou a nie nadarmo nám pripomína jeden z najväčších matičiarov všetkých čias J. C. Hronský, že kríz je znak pokory, znak utrpenia, ale i znak spasenia. Mohli by sme dodať, že pod krízom Kristovým je miesto pre naše hriechy, tam sa dajú riešiť naše ľudské problémy, problémy Slovenska i Európy, je to teda miesto nádeje. Alebo iným slovom zhnutie: kresťanský (cyrilo-metodský), národný a demokratický pilier je aj pre budúce obdobie platformou spolupráce Matice slovenskej a všetkých slovenských strán, hnutí a združení doma i v zahraničí.

Druhá idea je *domov*, druhý dôraz je dôraz na domov. Je to základná myšlienka Matice slovenskej, schopná riešiť aj moderné a postmoderné diskrepancie a napäťa medzi duchovným bezdomovectvom a potrebu národného domova; medzi neistotou, zneistováním a všeobčaľom chaosom a potrebu dôvernej až dôverčej cesty domov na známe miesta našej kultúnej, duchovnej a ľudskej podstaty.

Toto pred polstoročím, pol roka pred svojou smrťou – ale aj nesmrťou, lebo je tu znova a znova s nami, chcel dosiahnuť a začať budovať ten istý J. C. Hronský: *slobodný kultúrny a duchovný domov pre Slovákov* z celého sveta v ich národnnej inštitúcii a neraz aj ich poslednej inštanči – v Matice slovenskej.

Matica slovenská aj v budúcom období musí a smie byť ustanovizou slovenského domova, približovať kou a prehľbovať kou tohto slovenského domova, ale aj sama v sebe bude a musí byť matičným slovenským domovom.

Tak nám Pán Boh požehnaj!

Jozef MARKUŠ
predseda Matice slovenskej

tetiku výrazu, kontextu a textu. V spolupráci s tempom a dôrazom bujuje jedinečnú, neopakovateľnú atmosféru chvíle, pripravuje poslucháčovi nečakaný zažitok. Napríklad: Nič / nemôže zastaviť / večný kolobeh

Jazyk a text

Pomáha rečníkovi zabezpečovať myšlienkovú priezračnosť a zrozumiteľnosť rečnickeho prejavy.

Vo vecnom teste – a taký je svoju

Gramatická a štýlistická funkcia pauzy

terpunkčnými znamenkami (bodka, dvojbodka, čiarka, bodkočiarka, pomlčka, otáznik, výkričník, zátvorky), ktoré navonok signifikujú, aké je vnútorné členenie textu. Zároveň prednámenávajú, ako by sa text mal prednášať.

Najmä monologický jazykový prejav – a tiež je aj rečnický prejav – plynie nepretržite v priestore a čase. Nie je to však nečlenený tok reči. Významové prostriedok, ktorý vnútornne organizuje, člení rečový prúd, je pauza.

Pauza je založená na časovej modulácii hlasu. Na miestach, kde realizujeme pauzu, dochádza k čiastočnému prerušeniu artikulácie. Môže to byť sotva zaznamenaný časový bod, no môže to byť relatívne dlhý, „počutelný“ časový úsek. Rozlišujeme pauzu fyziologickú, významovú (logickú) a umeleckú.

Fyziologická pauza je svojou podstatou fyziologická nevyhnutnosť. Počas reči musí hovoriaci prerušiť artikuláciu, aby sa mohol nadýchnuť. Fyziologická pauza je teda technickým predpokladom, aby človek mohol realizovať ústny jazykový prejav.

Významová pauza slúži logickovýznamovému členeniu reči. Možno povedať, že „kopíruje“ členenie textu, ako ho vyznačujú interpunkčné znamenky v písanom prejave. Je dôležité, aby hovoriaci dokázal spájať významovú pauzu s fyziologickou. Mal by vedieť hospodáriť s dychom tak, aby sa nenapadne nadýchol tam, kde si to žiada významové členenie textu. Významovou pauzou sa takto vyznačujú hranice viet, viet v súvete, ako aj hranice väčších významových celkov, napríklad odsekov. V tomto prípade sa pauza využíva vo svojej základnej funkcií ako gramatizujúci prostriedok.

Myšlienková priezračnosť a jedinečný prostriedok umeleckého prednesu

podstatou aj rečnický prejav – slúži významová pauza na jasné a plastické vyjadrenie myšlienkových vzťahov. Práve to si žiada synchronizáciu fyziologickej a významovej pauzy. Ak sa totiž významová pauza používa mechanicky a náhodne, môžu sa narušiť logicko-významové vzťahy textu, ba môže dôjsť k posunu, prípadne aj k deformačii informácie. Oddelia sa od seba významovo späť slová, priradia sa k iným slovám, s ktorími vytvoria takzvané falóšne syntagmy. Takto vlastne vytvoríme dva odlišné texty. Napríklad: (umelecké) pauzy je vyznačené lomkou: Láska je silou, / ktorá formuje najpozitívnejšiu hodnotu celej spoločnosti. / Neprestajne južíta pauzu fyziologickú, významovú (logickú) a umeleckú.

Pauza ako dramatizujúci prostriedok je tu už v dôtoku s umeleckou pauzou. Ide o štýlistické využitie funkčnej sily pauzy pri interpretácii umeleckých textov. V takomto uplatnení umeleckej pauzy patrí k základným prostriedkom umeleckého prednesu. Slúži recitátorovi na to, aby jeho prednes bol individuálny, jedinečný. Pauza sa preto stáva priestorom na vyslovenie emocionálno-estetického prenášajúceho.

Kedže jednotlivé časti rečnického prejavy sú významovo diferencované, hierarchicky odstupňované, dôležitejšie časti sa spravidla prednášajú pomaly. Tempom. To sa odrazí na počte páuz i na dĺžke ich trvania. Slovo alebo spojenie slov, po ktorom nasleduje dlhšia pauza, sa takto zdôrazní, neukrine pojzornosť poslucháča. Napríklad: Nezabudnite, // že si navzájom zverujete svoje / najväčšie bohatstvo – // svoju lásku, // životne – // svoje nádeje.

Rozmiestnením páuz a diferencovaním dĺžky ich trvania rečnické naznačuje poslucháčovi, ako chápe významové vzťahy textu, no zároveň vkladá do svojho prednesu aj čosi navyše. Pauza sa už neuplatňuje len v gramatizujúcej funkcií, ale aj vo funkcií emocionálno-estetickej. Mení sa na dramatizujúci prostriedok a do istej miery aj na prostriedok napäťa. Posilňuje slávnosť, pa-

46/2010

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

5. strana

Kjesennej atmosfére Popradu už 18 rokov neodmysliteľne patrí Medzinárodný festival horských filmov (MFHF). Ide o najväčšiu kultúrno-spoločenskú udalosť v meste. Aj tento ročník (13. - 18. októbra) potvrdil, že spomínaný filmársko-horalský sviatok vytvára jedinečné genius loci metropoly pod Tatrami. Patrí k nej rovnako, ako hory patria k takému festivalu.

Punc kvality

Hoci je na Slovensku filmárskych festivalov a prehliadok o horách požehnane, iba ten popradský patrí do prestížnej skupiny svetových festivalov, zdržaných v Medzinárodnej aliancii horských filmov (MAHF). Od svojich prvopočiatkov nasadił latku kvality vysoko. Členstvo v MAHF mu dáva nielen cveng mimoriadnej úrovne, ale zároveň tiež pomáha pri zaistovaní výnimočne kvalitných filmárskych diel. Prostredníctvom MAHF sa aj filmy, ocené v Poprade, dostávajú do sveta. A tak nepochybuje, že aj v dobe moderných audiovizuálnych technológií a dostupnosti rôznych filmových projektov je festival stále oblúbeným mestom divákov. Radi za ním pod Tatry cestujú z celého Slovenska. Viedieť toľko filmov z horského prostredia celého sveta, vo výnimočnej atmosfére podtatranského Popradu, v blízkosti osobností svetového horolezectva – to je magické látkado.

„Samozrejme, festival robíme predovšetkým pre divákov, pre publikum, ktoré vie oceniť nielen silu a krásu prírody, ale aj ľudské výkony, posúvanie vlastných limitov, ved každý máme nejaký ten svoj životný Everest. Kým je o festival divácky záujem, budeme ho robiť, hoci netvrďim, že je to organizáne jednoduché. Niekoľko mám pocit, že zháňanie sponzorov a financií je náročnejšie ako výstup na vysokú horu,“ uviedla riaditeľka MFHF Mária Hámorová. K stabilnému podporovateľom festivalu patrí mesto Poprad, Slovenský horolezecký spolok JAMES, tento rok ho podporil aj Audiovizuálny fond a akciová spoločnosť Slovenská elektrizačná prenosová sústava. Vďaka nim teda možno odstartovať aj „dospeľy“, v poradí už 18. ročník festivalu.

Horolezecké hviezdy

V Poprade býva zvykom, že okrem filmov sa diváci môžu dôvernejsie zoznámiť s osobnosťami svetového horolezectva. V minulosti už boli také legendy ako Sir Edmund Hillary, Kurt Diemberger či Doug Scott. Tento rok prišli do Popradu až dva oficiálni hostia: rakúsky himálajista Peter Habeler a jeho polský kolega Piotr Pustelník. Ten prvý sa preslávil ako „parták“ Reinholda Messnera, v roku 1978 ako prvý vystúpili na najvyššiu horu sveta bez použitia kyslíka. Peter Habeler patrí medzi priekopníkov ľahkého, tzv. alpského štýlu lezenia v Himalájach. Piotr Pustelník z Poľska sa v apríli tohto roku stal dvadsiatym človekom na svete, ktorému sa podarilo skompletizovať výstupy na všetkých štrnásť himálajských osemtisícoviek v roku 1996 ako piaty človek na svete. V minulosti už bol aj hostom festivalu. Teraz sa prišiel len tak porozprávať, nasať atmosféru, popozerať filmy. Aj o tom je totiž popradský festival – o stretnutiah lúdi hôr.

sme najlepší, najsilnejší, najrýchlejší. Nie. Vždy sme mysleli aj na návrat. A to by som radil každému – podstatné je vrátiť sa,“ vyznal sa rodák z rakúskeho Zillertalu, ktorý sa vyučil za malíara skla, ale veľmi skoro ho zlákali hory a už im definitívne podľahol. Podobne hory naplnili aj život Piotra Pustelníka, vysokoškolského pedagóga, ktorý tiež dobре vie, aké dôležité je otočiť sa aj kúsok pod vrcholom. Takéto rozehnutia bývajú nefalhké, ale podstatné. Vedľa len o Annapurnu sa Pustelník pokúšal šesť rokov – až na piaty pokus mu tátovo vzniesená himálajská dáma povedala áno. Rozprávanie hostí počúvali v publiku aj ďalší lezeckí velikáni, z Poľska si len tak za kamarámi odskočil dnes už tiež legendárny Krzysztof.

Festival ako pocta horám a horalom

Po prezentácii vynovenej Medenej veže si na časy nakrúcania pred divákmami zaspomínali aj herci Emília Vásáryová a Štefan Kvietik

Zo Slovinska pricestovala Teuta Vuçaj z produkčného tímu perúanského filmu Svet vody.

motivoval mladých filmárov k tvorbe z horského prostredia. Objavujú

zachránil iných. Niečo podobné – silu priateľstva – ukazuje aj samotný film. Myslím, že oslovia aj po rokoch práve preto, že sa na nič nehrá, nič nepredstiera, dýcha ozajstnou človečinou,“ zaspomína na časy Medenej veže jeden z jej protagonistov. ných športov. Nehodnotili sa však športové výkony, ani atraktívne prírodné základie. Hodnotili sa filmy. Na to dozerala medzinárodná porota v slovenskom Martin Ciel (Slovensko), Mario Corradini (Taliansko) a Magda Ziaja (Poľsko). Porotcovia rozdali štyri ceny a jedno čestné uznanie. Cena za šport putovala do Francúzska za film Škótske ľady – hľadanie Nessie. Porota v nom ocenila najmä dynamickú montáž, hudbu, atmosféru, vďaka ktorým film ukázal lezenie ako zábavu – s humorom a odstupom. Cenu za sfilmovanie prírody a kultúr dostal austrálsky film Na chvíľu Mongolom. Režisér Michael Dillon nie je v Poprade nováčikom, jeho skvelý film Od mora po Everest odštartoval svoju slávu púť po svete práve na prvom ročníku popradského festivalu. Cenu za osobný výkon získal český film No.9 – Mañaslu 8163 režiséra Petra Kašpara. Podarilo sa mu autenticky zobraziť osamelý výstup Radka Jaroša na himálajsku osemtíscovku. Do Veľkej Británie putovala Cena za vnútornú silu filmu K dúhe. Porota ocenila stvárnenie lezeckej väsne bez akéhokoľvek sentimentu. Z čestného uznania sa budú tešiť v Brazílii tvorcovia filmu Medzi nami, porotcovia ocenili prvky animacie, ktoré pomohli neobvyklou formou stváriť problém príznačný pre hory – zranenie partnera. Diváci mali trochu iný výkus, tí najväčšími počtom hlasom v diváckej ankete ocenili slovenský film Roberta Rajchla Stražca divočiny. Film o medvedoch v Tiečej doline získal Cenu diváka. Fanfáry najzvúčnejšie však v Poprade tento rok neodzneli. Exkluzívnu Grand Prix nezískal žiadnený film. „Rešpektujeme ľuďov a kváliu festivalu v Poprade a nechceme devalvovať jeho prestížnu cenu. Žiadnen z filmov neboli natoliko výnimoční, aby si ju zaslúžili. To sa niekedy stáva aj na iných slávnych filmových festivoch – jednoducho nie vždy je filmárska sezóna prajná na mimoriadne diela,“ zdôvodnil rozhodnutie poroty filmový kritik a teoretik Martin Ciel. Ako potvrdili jeho kolegovia z poroty – dobrých i výborných filmov, profesionálne dosledne odvedených, bolo dosť, ale nenašli žiadnen, ktorý by chýtil za srdce a zapísal sa výnimočnou silou emócie.

Riaditeľka MFHF Mária Hámorová s legendárnym rakúskym horolezcom Petrom Habelerom

nou hereckou a ľudskou skúsenosťou, som za to vďačná,“ vyznala sa pani Milka. Jej herecký kolega Štefan Kvietik spomína najmä na chlapov z horskej služby, ktorí pri filmovej asistencii a robili tiež dáblerov pri ľahších lezeckých scénach. „Ukázali mi úplne inú dimenziu života. Keď som ich spoznal, narástla vo mne úcta k ľuďom, ktorí dokážu nasadiť vlastný život, aby

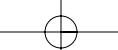
sa tu okrem osvedčených mien aj nové, dúfame, že v tvorbe neustanú, a tešíme sa na ich ďalšie diela,“ konštatovala Mária Hámorová. V súťažnej časti sa objavili rôznorodé žánre a pestré témy: od klasických cestopisných dokumentov cez životopisné portréty osobností až po príbehy o napĺňaní svojich snov. Od lezenia cez lyžovanie, base jumping, free flying a rôzne iné druhy extrém-

O rok znova

Vo festivalovom programe boli aj projekcie nesúťažných filmov. Tie ponúkali archívne filmy o himálajských osemtíscovkách, ktoré tento rok oslavovali „okrúhliny“ Annapurna slávila šesťdesiate výročie od čias, keď na nej po prvý raz stála ľudská noha – zároveň to bola aj prvá ľudskou osemtíscovku. Druhou oslávenkyňou bola Dhau-lághir, tá malá „päťdesiatku“ od prvého stretu s úspešným horolezeckým výstupom. Organizátori festivalu už tradične pripravili aj špeciálne projekcie pre školy, orientované ako nenápadná ekovýchova. Súčasťou sprievodných podujatí bola fotografická výstava Martina Nikodyma z cest po Indii a Nepále. Nechýbali preteky v športovom lezení, tradičná popradská časť Slovenského po-

hára v boulderingu. Ale predovšetkým – tak vo filmoch, ako i na samotnom festivale – všetko bolo o ľuďoch. O stretnutí, priateľstvách, spoločných projektoch a plánoch. V horách, v prírode. To sú základné opory festivalu, ktorý ho rám pristane.

Mira KOVÁČIKOVÁ
Foto autorka a archív MFHF

6. strana

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

46/2010

VČELÁRSKY ROK (11.)

NOVEMBER

Podľa rozdelenia vo včelárskom roku je november druhým mesiacom zimného pokoja včelstiev. Príznačný je krátiacimi sa dňami so sychravým a s hmlistým počasím s prvými snehovými vločkami. Na včeliniciach už panuje obdobie zimného pokoja, nemôžeme otvárať úle a manipulovať so včelami. Vplyvom studeného vzduchu by podchladli a uhynuli.

Vývoj včelstiev prakticky neexistuje. Pri prvých nočných mrazoch sa včely stiahli do zimného chumáča. Takéto zhliukovanie zimujúcich včiel prichádza pri poklesu vonkajšej teploty pod 14 stupňov Celzia. V strede chumáča zimuje matka, ktorú včely kríma a ohrevajú. Včely zo stredu chumáča prechádzajú na jeho povrch, včely z povrchu sa stiahnu do strednej vrsty. Tako si rozložili svoje úlohy a ne-skrehnú. Konzumujú cukrový sirup uložený v bunkách plástov, ktorími na jeseň včelár nahradil výtočený med. Sirup im poskytuje energiu na výrobu tepu a zaručuje bezproblémové pre-zimovanie. Pri nedostatku náhradného medu včely ostatú bez potravy a dojari sa nedozijú.

Aj v tomto období má včelár určenú svoju robotu. V prvom rade musí skontrolovať vodotesnosť prístrešku, aby voda z topiaceho sa snehu nestekala na úle a nezamrzala na nich. Taktiež si musí vŕšimnú konáre v blízkosti úľov a orezať ich, aby nebúchali o steny a nevyrušovali včely v zimnom pokojo. V prvom rade včak treba pozornosť venovať letácom. Ak tak včelár neurobil doposať, musí vymeniť letný letákový otvor za zimný. Obaj majú spoločný rozmer výšky (7 mm), no šírka býva rozdielna. Letný letákový otvor má šírku asi 90 percent zo šírky celnej steny, zimný má mať približne 10 cm – preto aby do úľa nevnikalo veľa chladného vzduchu. Úť však musí mať aké-také vetranie, aby sa v ňom nenazhromaždila nadmerná vlhkosť a tým aj výskyt plesní spôsobujúcich úhyb včiel. Včelstvá v úľoch v zime ohrozujú rôzne drobné živočchy. Aby na letáci sýkorky nekonzumovali včely a aby do úľa cez letáč nevošla myš alebo piskor, včelár umiestní pred letáčový otvor postrhanú materskú mriežku – prepustí včely, no iné živočchy ju nedokážu prekonáť. Včelár využíva zimné obdobie na triedenie plástov a na spracovanie vosku. Plásty, ktoré použil dva, trikrát, obnoví – to známená, že z rámku vyreže opotrebovaný plást a jeho vosk roztopí, do rámku osadí základ nového plástu. Na voľný drenený rámk natiahne včelársky drôt, pomocou napínáku ho napne, priloží na voscový základ a pomocou transformátora ho navári na drôtik. Je to odborná robo-ta, ktorú sa však každý včelár s pomocou skúsenejšího kolegu hravo naučí. Zimné obdobie využívajú včeliari na svoje ďalšie vzdelávanie. V tento čas organizujú včelárske organizácie rôzne školenia a semináre, pomocou ktorých informujú svojich členov o nových poznatkoch vo včelárstve. Včelári sa venujú štúdiu novej a starej včelárskej literatúry a prehľbjujú tak svoje vedomosti. Mnohí si urobili finančný audit: včely ma v tomto roku stáli dve-sto eur, za med som získali tisíc eur.

V tomto roku máme bilanciu všetci žalostnú. Do včiel sme investovali via-cej financií, než sme získali za predaj medu, lebo ho bolo vplyvom nepriaz-nivého jarnejho počasia veľmi málo – zhruba tretina z predošlych rokov. Spoločne sa tešíme na budúci rok, pretože včasne stálych klientov sme slúbili, že od nás dostanú ešte lepší med a že ho bude viacej.

Štefan DEBNÁR

Má 52 rokov, manželku Annu (pedagogickú pracovníčku), dve dcéry, adresu trvalého bydliska Ovčiarisko 187. Za sebou bohaté manažérské a funkcionárske skúsenosti. Redaktor a šéfredaktor vo viacerých žilinských periodikách, v súčasnosti šéfredaktor Bytermu. V posledných rokoch vykročil na spisovateľskú dráhu, píše rozprávkové knížky pre deti, slovníky pre križovkárov a zbierky poviedok. Na stránkach našich novín sa jeho meno – ktoré sa nedávno objavilo v spomínamej obci nedaleko Žiliny na kandidačnej liste na funkciu starostu – spája s aktuálnou publicistikou i úspešnou rubrikou o včelárstve, ktoréj ďalšiu časť nájdete tiež na tejto strane.

▲ V OvčiarSKU máte trvalý pobyt viac ako rok. Myslite si, že je to dostatočné obdobie na to, aby ste sa uchádzali o spomínanú funkciu predstaviteľa, a prečo ste sa tak rozhodli?

– Stavbu domu sme skolaudovali pred rokom v októbri a hned sme sa tu prihlásili na trvalý pobyt. Pozemok v OvčiarSKU sme kúpili už v roku 1999 a odtedy som tu trávil všetok svoj voľný čas – popolužnia, sloboty, nedele i dovolenkové dni. Za viac než desať rokov sme zo zanedbanej záhrady vytvorili prekrásny rodinný areál – začali sme stavbu včeliny, pokračovali kamenou pivnicou a napokon si postavili pekný rodinný domček. Za tento čas som tu získal mnoho priateľov a kamarátov, zážitky sme sa s obcou. Nesprávame sa podľa hesla môj dom, môj hrad, ale chodíme medzi ľudí, komunikujeme s nimi. A tak som za 10 rokov pochopil, že tu žijú skvelí ľudia – treba ich len podchýtiť, do obce vrátiť kolektívneho ducha a spoločnými silami ju dostať do 3. tisícročia.

▲ Ako to myslíte? To je dôvod vašej kandidatúry?

– Myslím to tak, že OvčiarSKU so svojimi 500 obyvateľmi sa v súčasnosti nachádza asi tak v roku 1960. V obci je iba kostol, obchod, škôlka, obecný úrad s kultúrnym domom a diskotékou, reštaurácia. To je všetko. Chýba predovšetkým spoločenský život.

▲ To je zrejme hlavná myšlienka vášho voľbeného programu...

– Na príprave svojho voľbeného programu pracujem vyše roka a je podložený desaťročnými skúsenos-

OVČIARSKO TREBA DOSTAŤ DO TRETIEHO TISÍCROČIA

(S publicistom a novinárom Mgr. Štefanom Debnárom, kandidátom na funkciu starostu v OvčiarSKU)

tami s obcou. V prvom rade bude potrebné získať finančné zdroje z fondov štátu a EÚ formou predložených projektov. Zlá je cesta zvyšovaním daní a nezmyselnými úspornými opatreniami. Tažisko môjho volebného programu je vo vybudovaní infraštruktúry: na cintoríne treba postaviť chodní-

▲ A čo ďalšie oblasti?

– V sociálnej bude treba skvalitniť starostlivosť o dôchodcov dovozom a výdajom teplých jedál na obed, teda zriaďiť výdajnú stravu. No najskôr bude potrebné zmapovať súčasné sociálne služby (zatiaľ neviem o žiadnych), zadefinovať nedostatky a prijať nové návrhy, napríklad opatrotovateľskú službu. V oblasti služieb bude v obci potrebné zriaďiť Partners – poštú, aby ľudia nemuseli po peniaze a doporučenej zásielky chodiť až na poštú v Žiline-Závodí.

vať veterinárny lekár, a obec výrazne zviditeľniť včelárske múzeum a múzeum fotografickej techniky. Mám predstavy ako ich zriadiť pri minimálnych finančných vstupoch obce za pomoci orgánov štátu a EÚ. A tu by vytvorili niekoľko pracovných miest, aj keď len sezónnych. O včelárske múzeum by sa starali členovia včelárskeho krúžku. Chýbajú hasiči. Kedysi tu bol dobrovoľný zbor, no zanikol. Budú ho treba obnoviť, vybaviť technikou a ľudia budú mať pocit istoty... Veľkým problémom v obci sú diviaky – toto bude možné riešiť jedine v rokovaní s poslancami NR SR a prijať zákon a reguláciu stavu tejto zvieri... V oblasti komunikácie s občanmi treba okamžite zrušiť stránkové dni na obecnom úrade – jeho pracovníci sú tu pre ľudí a nie ľudia pre nich. Raz štvrtročne by som chcel v obci vydávať noviny Naše OvčiarSKU, skvalitniť relácie obecného rozhlasu a vydáť monografiu o obci. Raz do roka, povedzme pred Vianocami, by sa mal starosta s poslancami na verejnom zhromaždení stretnúť s občanmi a spoločne diskutovať o problémoch, ktoré sa určite pri realizácii týchto smelých plánov vykrajnú.

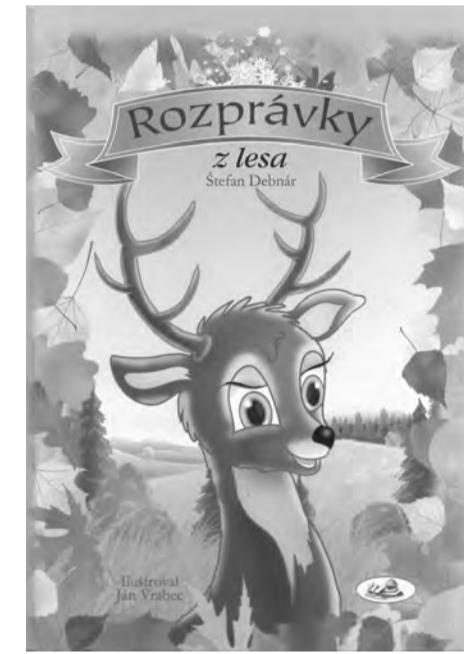
▲ Otázka na telo: Myšlite si, že vo voľbách uspejete?

– Prajem si, aby predovšetkým uspel môj volebný program, nápady a myšlienky. V obci je na funkciu starostu päť kandidátov a voliči sú natolikó inteligentní, aby vedia, koho podporiť. Občania poznajú každého a vedia odhadnúť jeho sily, schopnosti a možnosti. Vedia, aké má kto vzdelenie a doterajšie výsledky, ako sa správa. Ja mám výhodu oproti ostatným v tom, že tu nemám žiadnu široko rozvetvenú rodinu a teda nie som nikomu ničím zaviazaný – transparentnosť a objektivita je väčším kritériom. Mám množstvo osobných kontaktov mimo obec – v Žilinskom samosprávnom kraji, medzi poslancami NR SR a v mnohých ďalších orgánoch samospráv a štátnej správy, ktoré som získal za svoju viac než tridsaťročnú novinársku prax. Práve tieto kontakty sa OvčiarSKU zídu, aby sa konečne aj ono dostalo do tretieho tisícročia. Mojím želaním je vybudovať z OvčiarSKU ešte krajšiu a prosperujúcu obec a jej obyvateľom zvýšiť kvalitu života po všetkých stránkach.

Za rozhovor ďakuje Igor VÁLEK
Foto Pavol Ďurčo a autor

Štefan Debnár chce OvčiarSKU pomôcť

Debnár je určená jeho kniha pekných rozprávok o zvieratách

▲ Čo ďalšie plány?

– Rezervu vidím i vo vzdelávaní. V materskej škole by sa mohla učovať angličtina, pre dospelých bude vhodné organizovať prednášky odborníkov o pestovaní zeleniny a ovocia, ich predaj z dvora. Vedomie ľudí by mohol zvýšiť aj právnik – raz mesačne ne bude počas jedného populudnia k dispozícii a pomôže im riešiť ich majetkovo-právne záležitosti, legislatívne im vysvetliť systém penziónu – v OvčiarSKU dnes nemáte ani jedno ubytovacie zariadenie, ktoré je pravou podmienkou na etablosanie cestovného ruchu. Ten podchýtiť lyžiarsky vlek, dobuďovať detský areál pri škôlke, postaviť univerzálnu hrušku na tenis, volejbal, hádzanú, a predovšetkým miestnemu futbalu nájsť sponzora a aj futbal dosiať na výstavie.

Džritel ceny Európskej únie umeenia (EÚU) za celoživotné dielo akademický sochár Štefan Pelikán (narodený roku 1935 v Lietavskej Lúčke) slávnostne odovzdal do rúk prezidenta spomínamej únie Petra Vašíčka originál svojej 23 centimetrov vysokej sošky huslistky.

Dielo, ktoré majster Pelikán venoval EÚU bez nároku na honorár, bude slúžiť ako nová registrovaná Európska cena za umeleckú činnosť. Jej kópiami tak budú v budúcnosti ocenení umelci nie len v Európe. Pre umelca zároveň zástupcovia EÚU – prezident Vašíček a prvý viceprezident František T. Turek – pripravili zaujímavé prekvapenie. Spoločne mu odovzdali certifikát o členstve v EÚU, čím sa tak umelec stal prvým členom európskej ustanovizne slovenského pôvodu vôleb. Ako povedal P. Vašíček: „Do Lietavskej Lúčky sme tento rok prišli preto, lebo takého vzácného ľudového umelca, akým je Štefan Pelikán, a takého vynikajúceho profesionálneho a všeobecného umelca s bohatou život-

Člen únie umeenia z Lietavskej Lúčky

Slovenský umelec (prvý zľava) odovzdáva svoj artefakt predstaviteľom Európskej únie umeenia

nou filozofiou som azda ešte nikdy v živote nenašiel. Ľloveka, ktorý má porozumenie pre poklesy ľudí a dokáže ich stvárať vo svojich dielach tak, že vyznávajú optimistický a prinášajú radosť. Prišli sme s ponukou členstva v EÚU a toto sa skutočne neudeľuje len tak na počkanie. Kedým byť konkrétny, môžem povedať, že medzi riadnymi členmi EÚU má zastúpenie len sedem krajín. Som veľmi rád, že prvým slovenským členom EÚU môže byť práve akad. sochár a maliar Štefan Pelikán.“ Tieto slová len potvrdzujú kvality a výnimočnosť slovenského umelca, ktorého zvučné meno pozná nielen okolie Žiliny, ale už aj umelecké kruhy v celej Európe. Aj Lietavská Lúčka sa tak prostredníctvom viacerých udalostí, ktoré sa na jej pôde udiali v posledných rokoch, stáva známa za hranicami Slovenska.

Soňa VANOVČANOVÁ
Foto autorka

46/2010

7. strana

Je mälo ľudí na Slovensku, čo o nej nepočuli či nečítali. Ba čoraz menej je takých, čo v nej nepobudli aspoň párok hodín a či skôr dni. Aj vďaka bezprostrednej blízkosti nádhernej malofatranskej prírody; jedinečnému folklóru obsiahnutému i v medzinárodnom festivale Jánošíkove slávnosti; dňom venovaným sv. Cyrili a sv. Metodovi s epicentrom v najväčšom slovenskom kostole zasvätenom práve našim vierožvestcom; jasličkovej pobožnosti počas bližiacich sa najkrajších sviatkov roka... Rodisko Jánošíka, rázovitá Terchová, si v tomto roku pripomína 430. výročie prvej písomnej zmienky. Tako vzdialenú história si v obci dokážu už dlhé roky pripomínať i množstvom kultúrnych a spoľočenských podujatí, vychádzajúcich v mnohom práve z tradície, za organizovaním ktorých stojí – spolu s kolektívom duhom Terchovčanov – dvojica ľudí. Dlhoročný riaditeľ tunajšieho kultúrneho strediska Rudolf Patrnčík a šéfdramaturg Jánošíkových dní Peter Cabadaj, ktorého čitatelia SNN poznajú aj ako publicistu. V rozhovore nám o jubileu i kultúrnom „podhubí“ Terchovej prezradili viac.

Kultúrny život v obci, veľakrát zastrešovaný aj „úradom“, ktorý už dlho a úspešne vediete, je mimoriadne bohatý. Mohli by ho Terchovčanom závidieť i mnohé mestá a mestečká na Slovensku. O kmeňových podujatiach sme už písali v innej časti, prezradte nám, kde je podľa Vás ukrytý hlavný kultúrny potenciál Terchovej a jej obyvateľov?

Rudolf Patrnčík: Hlavný kultúrny potenciál Terchovej a jej obyvateľov je ukrytý v tradícii. Odjakziva ľudia pod Rozsutcom mali radi muziku, spev a umenie ako také. Ved sa aj hovorilo a hovorí dodnes čo „terchovec“, to muzikant, alebo že každý druhý v Terchovej hrá na nejaký hudobný nástroj, spieva či tancuje a každý prvý písce bánske. Ľudové umenie preslávilo Terchovú (samořejme okrem nádhernej prírody) nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Tam, kde je vztah, ľahko sa preniká aj iným druhom umenia.

Osobnejšia otázka. Dlho sme Vás vnímali ako hudobná hrajučeho v EH bratov Muchovcov, s ktorími ste prebrázdili kusisko sveta. Navštívili ste mnoho krajín a v nich i krajanov. Ktoré stretnutie Vám azda najviac utkvelo v pamäti?

Rudolf Patrnčík: Najviac náhodné stretnutie s naším rodákom, teraz misiónarom v Papui – Novej Guinei, pátom Petrom Dikošom, SVD, v austrálskom Sydney. Keď sme prišli do Austrálie, chceli sme sa s ním skontaktovať, ale nepodarilo sa nám to. Potom sme v rámci turné prišli aj do Sydney a náhoda nás dala dohromady. Strávili sme spoločne krásne chvíle, zahrali sme si spolu, zaspievali, zaspomínali na Terchovú a poplakali si. Dokonca sme slávili aj spoločnú slovenskú sv. omšu.

Terchovská muzika je fenomén medzi odborníkmi i laikmi. Čím je podľa Vás výnimočná v porovnaní s ostatnými prejavmi hudobného folklóru na Slovensku?

Rudolf Patrnčík: Terchovská muzika je výnimočná svojou archaickešou, rytmikou, melodickou jednoduchosťou a výbušnosťou. Samozrejmostou je, že všetci muzikanti sú aj dobrími spevákmi, improvizátorami a vedia sklaňať texty piesní v danom čase na aktuálnu tému. Je to, takpovediac, ľudový rock and roll.

Vaše meno sa spája s mnohými terchovskými kultúrnymi a spoľočenskými aktivitami, ktoré sa „vynorili“ azda už pred dobrými dvadsiatimi rokmi. Viaceré z nich pretrvali a rozvíjajú sa i dnes, za všetky spomeniem aspoň Cyrilometodské dni. Skúste „zaloviť“ v pamäti a spomenúť na časy, keď sa v Terchovej začal budovať kapitalizmus. Úmyselne som do otázky vsunul názov jednej z vašich kníh...

Peter Cabadaj: V hektickom novembrovom kvase, konkrétno vo štvrtok 1. 2. 1990, sa ujali najvyšších terchovských funkcií traja mladí, am-

dičnú funkcionársku trojku. Niekoľko rokov sme žili a pôsobili mimo Terchové, mali za seba rozdielne životné skúsenosti, štúdium či prax v príslušnom odbore. Pred sebou sme však videli primárny spoločný cieľ: urobiť všetko možné i nemožné, aby sa naše rodisko stalo modernou prosperujúcou obcou, plne absorbijúcou svoj tradičný duchovný, kultúrny, osobnostný a prírodný potenciál. Už v marci 1990 začal vychádzať mesačník Terchová – prvé porevolučné dedinské noviny s takouto periodicitou na území federácie! –, na prelome júna a júla toho istého roka „sa narodili“ Cyrilometodské dni, zásadným spôsobom

bom bola zmenená dramaturgia Jánošíkových dní, rozvinula sa systematická vydavateľská činnosť (edičné série Terchovská poézia, Túlavé kŕpce, Terchovec), postupom času začali vznikať ďalšie väčšie i menšie podujatia rozmanitého zamerania, intenzívne napredoval cestovný ruch, neučiňa sa menil a menil doteraz celkový vzhľad obce... Práve prelomové roky 1990 – 1992, plné nových nádejí, romantického entuziazmu a nezistnej roboty, reflektovalo moja knižka Keď sme v Terchovej budovali kapitalizmus, ktorú vydalo ako ináč Miestne kultúrne stredisko v Terchovej (1992).

Za všetkým hľadaj ženu, hovorí klasik. My hovoríme, za všetkým hľadaj ľudí. Spomeňte si na výnimočné osobnosti novodobej terchovskej histórie i súčasnosti, bez ktorých by nevznikol „terchovský zázrak“ prelomu 20. a 21. storočia...

Peter Cabadaj: Už niekoľko rokov spracovávam pre obecné noviny cyklus Osobnosti Terchovej. Dospel som pripravil 29 profíkov ľudí, ktorí v rôznych historických obdobiach (od 18. storočia po súčasnosť) významným spôsobom reprezentovali a propagovali túto obec a jej okolie. Ide o predných muzikantov, folkloristov, literátov, výtvarníkov, fotografov, filmárov, ale aj kňazov, vedcov, učiteľov, politikov, športovcov, manažerov... Popri osobnostiach nadregionálneho významu (Juraj Czeisel, Koloman Kolomi Geraldini, Jozef Stašo, Alojz a Milan Chvastekovi, Viliam Meško, Vladimír Ondruš, František Mucha, Rudolf Patrnčík a iní) sa Terchová môže pochváliť aj medzinárodne známymi a uznávanými menami (Juraj Jánošík, Adam František Kollár, Jožo Weider, Karol Skripský, Darina Kohútová-Hanuliaková).

Vždy som sa snažil (nielen v Terchovej, ale i v celoslovenských reláciách) o to, aby sme si dôstojným spôsobom pripomíiali odkaz a posolstvo ľudu, na ktorom dieľ nadvážujú súčasné generácie. Ide o dôležitý prejav spolupatričnosti a kontinuity, pretože len prirodzené vzájomné prepájanie a spájanie minulého so súčasným, tradičného s moderným, individuálneho s kolektívnym, domáceho s medzinárodným nás posúva do kvalitatívne novej roviny kultúry života. Pevne verím, že časom vyústi spomínany seriál Osobnosti Terchovej do knižnej podoby, a Terchová sa tak stane (opäťovne) prvou dedinou na Slovensku, ktorá bude mať vlastný reprezentačný lexikón slávnych rodákov, respektíve ľudí, čo s ňou spojili svoje životné osudy – spolu ich bude minimálne 60!

Čo to znamená Made in Terchová?

Peter Cabadaj: Pred 20 rokmi sme v Terchovej naštartovali proces, ktorý posunul vnímanie a najmä možnosti regionálnej kultúry do (pôvodne) netušených rozmerov a súvislostí. Osobitne by som chcel aspoň v krátkosti vyzdvihnuť historickú kontinuitu a rolu individuálnej identifikácie s obecným, respektíve tradičným géniom (duchom miesta), v ktorom sa harmonicky prepája i prelíná hrdost na vlastný pôvod a sebavedomie s autorskou reflexiou. Konkrétnym výsledkom je prezentácia rozmanitej škály aktivít a činností s neškrývanou ambíciou ponúknut „urbi et orbi“ svoj kraj ako interesantné miesto, kde (kreatívne nadvážujúc na bohatú minulosť) existuje živá kultúra a dynamicky pulzujuca súčasnosť. Naplno prezitá dvadsaťročná terchovská skúsenosť nás obohatila o nové vnímanie hľadania a nachádzania pozície kultúry v spoločnosti i vo vedomí konkrétnego človeka. Všetkých, čo sme sa na tom akýmkoľvek spôsobom podieľali, hreje pocit a poznanie, že značka Made in Terchová má svoju silu, kredit a širokú domácu i medzinárodnú rezonanciu.

**Za rozhovor ďakuje Igor VÁLEK
Foto internet**

Strúne na úvod. Slováci sa do Chorvátska pristáhvali koncom 18. a začiatkom 19. storočia. Aj keď nepatria k najpočetnejším menšinám v tomto štáte (v roku 2009 boli zaznamenaných 4 712 príslušníkov), boli tu vždy aktívne zapojení do kultúrno-spoločenského života, pričom si zachovali svoju osobitosť, jazyk a vlastnú kultúrnu identitu. Najväčšia koncentrácia slovenského obyvateľstva v Chorvátsku sa dnes nachádza v Slavónii okolo mesta Našice, v ktorom má sídlo Zväz Slovákov – ústredná organizácia Slovákov. V našomokolí sú założené mnohá odbodenky Matice, folklórne súbory, tri základné školy, v ktorých sa vyučuje materinský slovenský jazyk. Slováci žijú aj v iných oblastiach (Osiek, Ilok, Dakovo, Záhreb, Rijeka...), kde tiež organizované pestujú slovenskú kultúru, tradície a identitu.

Kedže Našice sú centrom kultúrno-spoločenského života Slovákov v Chorvátsku, v meste bola 10. novembra 1998 založená prvá slovenská knižnica s pomenovaním Ústredná knižnica Slovákov v Chorvátskej republike pôsobiaci pri Chorvátskej národnej knižnici a čítarne Našice. Táto knižnica patrí medzi deväť menšinových knižníc v Chorvátsku, ktoré finančne finančuje štát a ktoré sa podľa Záko-

Tucet rokov činnosti Ústrednej knižnice Slovákov v Chorvátsku

na o knižničach CHR zakladajú pri chorvátskych verejných (mestských) knižničach. Umiestnená je v Pejačevičovom kaštieli a jej činnosť je predovšetkým zameraná na zachovanie, pestovanie a prezentáciu slovenského jazyka, kultúry a osobitosť pre príslušníkov slovenskej menšiny v Chorvátsku, ako aj ostatných občanov a záujemcov o slovenskú kultúru, organizovaná je prostredníctvom bežných knižničných aktivít požičiavania slovenských kníh a časopisov, poskytovania informácií, prezentácie kníh a spisovateľov a nechýbajú, samozrejme, rôzne špecifické aktivity, akými sú prednášky, literárne čítanky, výstavy, kultúrne programy, jazykové kurzy atď. Fond slovenskej knižnice predstavujúci 3 600 zväzkov je rozdeľený do niekoľkých zbierok: detskej, letristickej, odbornej, regionálnej a neknižnej. Inštitúcia spolupracuje pri príprave slovenského rozhlasového vysielania v Našiciach a pravidelne prispieva do slovenského časopisu Prameň. Počas 12 rokov pôsobenia založila aj pár poboch: v Osiek, Ilok, Lipovčanoch, Záhrebe a Rijike.

Najväčšou hodnotou Ústrednej knižnice Slovákov v CHR je jej Regionálna zbierka, nazvaná CROSLOVACIKA, ktorá zahŕňa všetky publikácie obsahovo viazané na slovenskú menšinu v Chorvátsku, resp. tie, ktorých autori sú slovenského pôvodu bez ohľadu na jazyk, v ktorom dieľo vyšlo. Preto knižnica práve túto zbierku zvolila za obsah prvého tlačeného katalógu UKS.

Katalóg Regionálnej zbierky CROSLOVACIKA obsahuje celkový fond umiestnený v Našiciach, ktorý knižnica vlastní v tejto zbierke, a vznikol počas jej 10-ročného pôsobenia (od 1998 do 2009). Vypracovala ho vedúca knižnice Mgr. Ružica Vinčák. Každá kniha a neknížny materiál v katalógu sú sprístupnené používateľom prostredníctvom bibliograficko-katalogizačného záznamu a pripojenej krátkej anotácie poskytujúcej informácie o obsahu, celi a informačnej hodnote publikácie. Katalóg je vypracovaný dvojjazyčne (v chorvátskom a slovenskom jazyku), má menný a názvový register a jeho používanie preto nie je obmedzený iba pre členov knižnice v Našiciach.

Ústredná knižnica Slovákov v CHR ako kultúrno-informačné centrum slovenskej menšiny v Chorvátsku bude aj nadálej oboznamovať používateľov so svojím fondom a zbierkami. Tento katalóg, dostupný aj v elektronickej podobe na stránkach knižnice (www.knjiznica-našice.hr), predstavuje preto len prvú z budúciich pravidelných publikácií tohto druhu.

Ružica VINČAK

Rudolf Patrnčík

Peter Cabadaj

Terchová

bicízni muži. Ich vekový priemer predstavoval niečo vyše 27 rokov a viaceré dobové noviny (dokonca aj české, keďže sme žili v spoločnom federálnom štáte), rozhlas i televízia zvykli uvedený fakt nezriedka zvýrazniť. (Ako tajomník miestneho národného výboru som bol z tohto triumvirátu najmladší). V každom prípade išlo o zaujímavú a najmä netra-

8. strana

Pri príležitosti 150. výročia narodenia spisovateľa Martina Kukučína vydala Národná banka Slovenska novú zberateľskú euromincu. Je zo striebra, 18-gramová, v priemere 34 mm veľká, s nominálnou hodnotou 10 eur. Razila ju štát na Mincovňa v Kremnici. Výtvarné návrhy poskytli Mgr. art. Peter Valach a Miroslav Rónai, rytcom bol Dalibor Schmidt. Jej emisia sa uskutočnila 3. mája 2010 a odvtedy sa dobre predáva aj kotúľa do celej Európy i sveta. Žiaľ, aj s nedostatkami a najmä jednou neospravedlniteľnou chybou.

Hoci sa Národná banka Slovenska pripravovala na jej vydanie oficiálne už od marca 2009, keď vyhľásila verejnú anonymnú súťaž, do odbornej komisie menovala aj odborne nedostatočne pripravených členov. Tí v júni 2009 vybrali z dvanásťich prihlásených diel na ocenenie návrhy od Miroslava Rónaia, Petra Valacha a Márie Poldaufovej. Prvú cenu neudeliili, druhú určili pre oboch spomínanych umelcov a tretiu dostala Mária Poldaufová. Na realizáciu odporučili kombináciu vybraných prác prvých dvoch autorov.

Miroslav Rónai stváril na averze svojho návrhu typické motívy z ostrova Brač, kde Kukučín prežil vyše 13 rokov: kamenný dom v stráni, olivovník a plachetnicu. Veľmi čudne potom vyznieva uprostred tohto čisto chorvátskeho prostredia nápis Slovensko a štátnej znak Slovenskej republiky... Objednávateľom by malo viac záležať na tom, aby taký obsahový guľás neodchádzal do sveta a ešte k tomu razený v striebre. Ak Slovensko má príležitosť prezentovať sa na eurominci, tak by malo upozorňovať národy na svoje vlastné kultúrne i prírodné hodnoty, ktorých existuje v súvislosti s Kukučinom veľa, a nerobiť tak cez motívy z prostredia našich chorvátskych bratov.

Rubovú stranu navrhlo Miroslav Rónai až vo dvoch alternatívach. Na ďalnej ponúkol portrét spisovateľa

spredu, na druhej z profilu. Členovia komisie však usúdili, že ani jeden z nich nevystihuje Kukučinovu osobnosť. Nerozoberali prečo, nevyslovili sa ani o tom, že spisovateľ je na nich stvárnený v oveľa staršom veku, než mal v čase svojho účinkovania na rubovej strane. A tak sa aj stalo.

Druhý, v súťaži rovnocenne ohodnotený výtvarník Peter Valach, navrhhol na averznú stranu mince výber

ristiku spisovateľa výstížný. Preto dospeľa k názoru, že na realizácii mince bude najvhodnejšie kombinovať bračské motívy od Miroslava Rónaia na strane lícej s Kukučinovým portrétom od Petra Valacha na rubovej strane. A tak sa aj stalo.

Žiaľ, na vybranom reverze od Petra Valacha komisia osobitne pochvalne vyzdvihla a napokon aj schválila, že vedľa podobizne orav-

sám si zvolil pseudonym z mena, ktoré mu dala dedina podľa prežívky matky. Ju volali Kukuča, ale nie preto, že by mala čosi spoločné s kukučkou, ale preto, že mala slabý zrak a trochu zvláštnejsie, nápadnejšie než iní ľudia sa „kukala“ na svet. Bencúrovco žilo v Jasenovej veľa, bolo ich treba rozlovať podľa prímení, nuž Mateja nazývali synom Kukuči. Bol teda

však symbol kukučky bude už návek využívať, ako málo si Slováci poznajú jedného zo svojich najprednejších literatov v histórii a ako málo si ho vážia, keď k nemu priradili symbol, ktorý je nositeľom záporných asociácií. Kukučka je predsa vták, ktorý znáša svoje vajíčka do cudzích hniezd, aby ich vysedeli a starali sa o ne iní zodpovední rodičia na úkor vlastného potomstva. Prilepiť takýto symbol k vzácnenemu lekárovi a výnimočnému národnému spisovateľovi, všeobecne známejmu svojím hlbokým altruizmom, je veľmi dehonestujúce. Také euromince by od nás nemali odchádzať do sveta.

Ked' sme už pri mene Kukučín, pripomeňme ešte, že aj v ňom sa stala skromnému spisovateľovi historická krídla, spôsobená opäť omylom a slabou informovanosťou zodpovedných. On si písal svoj pseudonym podľa platných nariem slovenskej gramatiky aj pravopisu s krátkou koncovkou -in. Bol Kukučín syn. Všetci redaktori aj vydavatelia na Slovensku i v Čechách takmer dvadsať rokov dodržiavali krátku koncovku v jeho mene, až v dvadsaťtich rokoch uplynulého storočia sa v Slovenských pohľadoch začala objavovať dlhá. Literámy vedec Jaroslav Vlček na chybu viačkrát upozorňoval, v korešpondencii s matičnými pracovníkmi proti nej protestoval, ale nadarmo. V priebehu niekoľkých rokov bolo písanie koncovky rozkolisané, až po Bencúrovej smrti (1928) sa ustáli a odvtedy sa používa s dlhým -in.

Tak náš velikán ostal prídaleko svojou fyzičkou neprítomnosťou i svojou skromnou povahou, aby sa bránil. Aj dnes je privysoko na to, aby nám dohováral, že sme na jeho intelekt ešte nedorastli a že mu nie len do mena a symbolov vkladáme naše chyby, ale neraz, žiaľ, aj do interpretácie jeho života a diela.

Mária RAPOŠOVÁ
Foto internet

Nereprezentatívna minca M. Kukučína

Averz mince od Miroslava Rónaia s motívmi z prostredia ostrova Brač

Reverz mince od Petra Valacha s podobizňou M. Kukuchína a nezmyselnou kukučkou

postáv a zvierat najznámejších Kukučinových poviedok z prostredia Slovenska, čo komisia kritizovala ako jednostranné zameranie iba na časť tvorby. Zaujímavé je, že na Rónaiovom návrhu si oveľa užšie obmedzenie iba na bračské motívy nevšimla... Zato Valachov portrét Mateja Bencúra aj s faximile jeho občianskeho podpisu označila za sochársky kvalitný a pre charakte-

ského rodáka sa nachádza zaujímavé stvárnenie kukučky, ktoré je vraj „odkazom na priatý spisovateľov pseudonym“. Lenže to je úplne nezmysel. Keby členovia komisie Národnej banky Slovenska osloivili namiesto Ústavu slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied jednoduchých Jasenovčanov na Oravave, boli by im odpovedali, že ich veľký rodák si zvolil (nie prijal, ale

Kukučín syn, alebo jednoducho Kukučín. V tomto privlastňovacom mene je obsiahnutý vrúcny Bencúrov vzťah k matke – oveľa vrúcejší než k otcovi alebo k súrodencom – a jeho výber nám prezrádza čosi aj o charaktere Kukučinovej osobnosti.

Symboly na minciach a medailách by mali byť nositeľmi dôležitých výpovedných informácií. Tentoraz

Budúcnosť
Matica je
v transparentnosti
a otvorenosti

Onárodnom poklade a súvislých finančných transakciách sa v ostatnom čase mnoho popisalo. Je ľahko obyčajnému človeku zorientovať sa v splete odborných výrazov finančných operácií, v splete tvrdien proti tvrdieniu. Keď pred pár rokmi vypukla svetová finančná a hospodárska kríza, bol to vrchol ľadovca, ale čo sa diaľo predtým, prečo kríza vznikla, pravú príčinu sa možno nikdy nedozvieme podstatu finančného kolapsu Podielového družstva Slovenské investície, tajomné nakladanie s Národným pokladom (spravuje ho Nadácia Matice slovenskej), financiami Matičného fondu, a. s., a pod. No

viny a médiá za tým všetkým vidia Matice slovenskú, avšak predsedu MS p. Jozefu Markušovi svojich výstupiach hovorí niečo iné, že Matice v tom v podstate nie je namočená. A má pravdu!! Necitím sa povolaný súdňa a obhajovať jeho kroky, ale Matice slovenská a Nadácia Matice slovenskej nemajú z právneho pohľadu nič spoločné. Obidva subjekty majú v podstate iba dva prvky spoločné: po prvé, že v obidvoch názvoch je Matice slovenská a po druhé, že predsedom Matice i nadácie je v súčasnosti tá istá osoba – p. Jozef Markuš. Podme sa teda bližšie pozrieť na jednotlivé subjekty.

Co hovorí štatút Nadácie Matice slovenskej? Orgánmi Nadácie sú správna rada, dozorná rada a správca, ktorý je zároveň štatutárny orgánom. Predsedom správnej rady je p. Jozef Markuš. Zriaďovateľom je Nadácia Matice slovenskej. Správna rada má šestročné funkčné obdobie a nových členov volí stará správna rada, ktorej členom sa končí funkčné obdobie, pričom

medzi matičarmi i slovenským svetom, majú za sebou výsledky a vedia Matice slovenskú vyviesť z terajšieho závozu.

Základným prvkom nového programu je TRANSPARENTNOSŤ A OTVORENOSŤ.

Transparentnosť v riadení a vedení organizácie, v matičných

Nový program musí vychádzať z dielnočného poznania matičného prostredia, v ktorom sú obsiahnuté mnohé myšlienky a názory aktívnych matičiarov. Je potrebné zabezpečiť uplatňovanie demokratických princípov v činnosti MS, výboru a orgánov MS, zabezpečiť transparentné zastúpenie MS v pridružených subjektoch MS, posilniť ich kontrolu. Ďalej zabezpečiť roz-

orgánoch, vo finančnej disciplíne, v medzinárodných vzťahoch a najmä vo vzťahu k verejnosti. Matice slovenská sa musí vo všetkých sférach otvoriť. Musí sa otvoriť novým nápadom, myšlienkam, metódam riaďenia a novým ľuďom. Ak všeobecne prevláda názor, že Matice slovenská sa vytráca z povedomia nielen matičiarov, slovenského sveta, ale hlavne slovenskej spoločnosti, tak práve transparentnosť a otvorenosť sú vstupenkou do novej, úspešnej etapy historicky osvedčenej Matice slovenskej.

hodovacie právomoci a zodpovednosť vedúcich pracovníkov v čerpaní rozpočtu MS, otvoriť hospodárenie MS verejnej kontrole, zaviesť objednávanie služieb formou elektronických aukcií, zverejňovať zmluvy na internete, upraviť mzdrový poriadok. Organizačnú štruktúru MS treba prispôsobiť súčasným podmienkam, zaviesť prvky podnikového manažmentu a osobnú zodpovednosť za realizáciu úloh. Potrebné je podporovať aktivitu členskej základne formou nového finančného grantového systému

prostredníctvom krajských rád, v spolupráci s miestnymi odbormi prezentovať verejnosti výsledky matičnej vedy a výskumu, spolupracovať so školami a s univerzitami. Treba dôslednejšie ochraňovať záujmy Slovenska, najmä na jazykovo zmesanom území, a dištančovať sa od extrémistických prejavov.

Je potrebné otvoriť a priblížiť Matice slovenskú verejnosti, vypracovať plán dielohobej medzinárejnej komunikácie so širokou verejnosťou, určený pre všetky vekové kategórie (tlač, internet, rozhlas, televízia), zaviesť otvorenú a pravidelnú komunikáciu so všetkými členmi MS. Matice slovenská patrí všetkým Slovákom, preto treba zintenzívniť spoluprácu so slovenskými krajanskými spolkami v zahraničí s využitím dotácií z európskych fondov.

Systematicky pracovať na uskutočnení cieľa, predložiť slovenskej verejnosti v roku 2013 po celomatíčnej diskusii nový Národný program MS (k 150. výročiu vzniku MS). V súvislosti v okruhlym výročí vzniku MS definovať nové miesto a postavenie MS v novelizovanom zákone o MS s následnou úpravou stanov MS.

Matice potrebuje spoluprácu, dialóg, nekompromisnú obhajobu matičných a slovenských záujmov, potrebuje ľudí, ktorí budú vnímať a rešpektovať hlasy a názory členov, budú pripravení rozhodovať, riadiť i zodpovedať sa. A práve v rukách a moci členskej základne je rozhodnutie o budúcnosti najstaršej kultúrnej ustanovizne Slovákov a postavení Matice slovenskej v spoľahlivosti (www.otvorenamatice.sk).

Lubomír KRALOVANSKÝ
Foto internet

46/2010

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

9. strana

„O valor das coisas não está no tempo que elas duram, mas na intensidade com que acontecem. Por isso existem momentos inesquecíveis, coisas inexplicáveis e pessoas incomparáveis.“

(„Hodnota vecí nespočívá v dobe, ktorú trvajú, ale v intenzite, akou sa stanú. Preto existujú momenty nezabudnuteľné, veci nevysvetliteľné a osoby neporovnatelné.“)

Fernando Pessoa

Do portugalskej metropoly som po dlhej a náročnej ceste dorazila 10. marca 2010 o 7.40 ráno. A práve tam, na estação Santa Apolónia sa začala nezabudnuteľná, 4,5 mesiaca trvajúca epizóda s názvom ERASMUS...

Škola

Na Faculdade da Medicina da Universidade de Lisboa som absolvovala dva predmety z výučby 4. ročníka – Chirurgiu I. a Dermatológiu – a jeden predmet z výučby 5. ročníka – Gynekologiu a pôrodnictvo. Výučba prebiehala trošku inak ako u nás – tamojší študenti nemajú blokovú klinickú výučbu, ale učia sa všetky predmety počas celého semestra a na záver majú všetky skúšky naraz. Kedže som mala iba tri predmety, po náročnom semestri na „medine“ v Olomouci sa mi otvorilo trochu „volnejšie“ obdobie.

Chirurgia bola pre mňa prvou hodinou na novom pôsobisku – v Hospital Santa Maria. Podľa rozvrhu som začínala o 8. h, takže som tam samozrejme bola už o 7.45. Veľmi rýchlo som však prišla na pád dôležitých faktov:

– hoci mnohí Portugalci hovoria anglicky, nechce sa im (mierim najmä na akademických pracovníkov a „ochotné“ panie sekretárky)... Takže žiadne maznanie so zahraničnými študentmi – náostro som musela zabrásiť do mojich, 3 mesiace budovaných základov tohto ušľachtileho románskeho jazyka,

– „presný čas“ po portugalsky neznámená to, čo „presný čas“ po slovensky – od ďalšieho dňa som chodila už na 9. h (resp. neskôr),

– chirurgia v tejto krajine NIE JE prevažne mužský odbor!

Teda, systém výučby bol podobný ako u nás, odlišnosti boli najmä kapacitné. Jeden doktor mal na stavosti zhruba 5 študentov. Keď výučba prebiehala na oddelení, študenti dostali pacienta, urobili anamnézu a následne sa situácia rozoberala s prideleným lekárom.

Moja skupina mala päť Portugalcov, Slovenku a Brazíľčanu a viedla ju primároka Dr. Helena Lopes da Silva. Po rozhovore s pacientom jeden zo skupiny zistené údaje zrebroval. Navrhli sme vyšetrenia, pozreli si všetky výsledky, ujasnili sme si diagnózu a pani doktorka nám vždy a presne vysvetlila, ako sa v tejto situácii postupuje ďalej. Detailne opísala operačný postup a všetko jasne zakresnila. Po každej hodine (samozrejme nie hned od začiatku, ale až po istom období, keď už som portugalsky niečomu aj rozumela) sme odchádzali s vedomím, že sme sa niečo nové naučili. Každú stredu popoludní mávala naša pani doktorka ambulanciu, na ktorú sme všetci (v rámci časových možností) dobrovoľne chodili, a niekedy sa to veru pretiahlo aj do tej deviatej-dešiatej večer.

Fascinoval ma vzťah, ktorý si s pacientmi Doutora Helena udržiavala. Nebolo to len vyšetrenie narýchlo, „rýchlo zapíšme a ďalší“, ale s každým si minimálne podala ruku (ak nebola aj „beijinho“ = pusa), na každého si nechala čas, vypočula ho, poradila, pomohla – aj keď to bol dvadsaťtisíc pacient o trištvrte na deväť večer.

Každý štvrtok sme tiež chodievali na sál, počas semestra musel kaž-

dý jeden z nás aspoň raz asistovať.

1. nezabudnuteľný zážitok z Lisabonu: Asistencia (prvá v živote) pri extrakcii endometriómu.

A čo moji spolužiaci? Od prvého dňa boli neskutočne milí, priateľski, prekladali mi všetko, čomu som nerozumela. Večer pred hodinou mi volávali, aby som nezabudla prísť tam a tam, aby som si nezabudla to a to. Muito obrigada!

Na gynekologicko-pôrodníckom oddelení bola výučba rozdelená na polovicu – 6 týždňov pôrodníctva a 6 týždňov gynekológie. Začala som

zážitok z Lisabonu: Konzultácia so šesťdesiatročným mužom, ktorý si prišiel nechať vyrovnať vrásy.

Skúšky prebiehali v portugalskej, ale priznávam, situáciu som oproti portugalským študentom mala ulahčenú. Skúšajúci boli veľmi milí, chápali, že kedže sa ich jazykom zaobráberám len zopár mesiacov, nemôžem ovládať preberanú látku v rozsahu mojich portugalských kolegov. Nemôžem sa (na rozdiel od ostatných kamarátov z iných fakúlt) stázať ani na tamojší International

nemali by obíť ani pamiatky ako Sé katedral, Elevador Santa Justa alebo historické centrum s Praça do Comércio. Osobitne (a veľmi dlho) by som mohla rozprávať o malebnom Belém, s jeho legendárnym Pastel de Belém, vežou, katedrálou Mosteiros dos Jerónimos a pamätníkom Padrão dos Descobrimentos vzdávajúcim poctu námorným objaviteľom. Na svoje si v portugalskej metropole prídu všetci milovníci dobrého jedla: každá dobrá pastelaria, cafeteria či restaurácia (a nie je ich mälo) ponúka nespocetné množstvo príomorských špecialít, jedál z mäsa i vegetariánskych pokrmov, vín, neuskutočný sortiment rôzneho pečiva a sladkých dobrôt, kávu na všeomžné spôsoby a mnohé iné (čo mi ešte do dnešného dňa zvyšuje sekreciu tráviačich štiav len pri pomysení na tie kúzla). K tomu tóny tradičnej Guitarr portuguesa a verše tklivého Fado – a máme obraz dokonalej večernej idylky.

Po zotmení (nielen) mladšie ročníky radi zamieria na nejaký dobrý koncert alebo do štvrtie Bairro Alto, kde sa (polahky) stratíte v záplave nočných klubov, davov ľudu a zábavy. Každý návštěvník Lisabonu by

mal venovať (asoň) jeden večer romantickej prechádzke popri rieke Tejo, či už v spomínanom Belém alebo v mestskej časti Oriente v Parque das Nações, kde sa nachádza aj famózne Oceanário de Lisboa. Nádherné relaxovať sa dá aj v botanickej záhrade alebo v parku Jardim da Estrela. A neodputstiteľný by bol obísť tradičnú žltú lisabonskú električku.

Ak sa vám zažiada opustiť ruch hlavného mesta, máte hned' niekolko možností: pláž Costa da Caparica, ktorá ponúka približne 20 km pobrežného piesku a vôd Atlantiku, historickú Sintru s hradom a pokladmi islamskej architektúry, najzápadnejší bod Európy Cabo da Roca alebo prímorské mestečko Cascais. Ak sa chcete pozrieť za hranicu okruhu 30 km, navštívte vinice Porta, Coimbru (najmä počas študentskej slávnosti Queima das Fitas), Fátimu, Nazaré, Évoru, Beju, Lagos alebo pláž Sesimbra. Za hranicami Portugalska odporúčam Sevillu a neuvieriteľnú Madeiru.

Ludia

Najväčším a najnevymazateľnejším zážitkom môjho pobytu boli ľudia. Domáci Portugalci, ale aj moji kolegovia zo študentského programu Erasmus. Nezabudnuteľné stretnutia, akcie, spoločné varenie, výlety,... To sa jednoducho musí zažiť!

Slovo na záver...

Prečitali ste si iba stručný zlomok z toho, čo som v Portugalsku zažila. Keby som mala opísovať všetko dopodrobna, prieskorivo by na to akise nastačil.

Myslím, že každý, kto prežil nejaký čas v zahraničí, sám, bez maminknej stravy a dlhoročných priateľov po boku, mi dá za pravdu, že tento zážitok človeka zcelá, pripravia na život „dospeláka“, osamostatnení ho...

Takže takto: vrelo odporúčam každému! Využite príležitosť, vycestujte a užite si to minimálne tak, ako som si to užila ja. A nezabudnite pri tom na citát portugalského spisovateľa Fernanda Pessou, ktorý mi hovorí z duše:

„...Hodnota vecí nespočívá v dobe, ktorú trvajú, ale v intenzite, akou sa stanú. Preto existujú momenty nezabudnuteľné, veci nevysvetliteľné a osoby neporovnatelné...“

Zuzana NUDZAJOVÁ
Foto autorka

Michal Roman

Michal Roman sa dožil vzácnego výročia. Pre tvorivého človeka je to vhodný okamih pristaviť čas a zhodnotiť životnú púť od prvých krokov za poznávaním až do jeho plodného jubilea. V jeho zrkadle sa pred nami vynoří sformovaná osobnosť významného pedagóga, literárneho bádateľa, prekladateľa publicistu a spoločenského dejateľa.

Po ukončení Ruskej učiteľskej akadémie v Prešove M. Roman pracoval ako učiteľ v Kamienke. Potom pôsobil na Poverenictve školstva, vedy a umenia v Bratislave, najprv ako referent, neskôr ako ústredný inšpektor pre ukrajinské školy. Neskôr študoval ukrajinský jazyk v kombinácii so slovenským jazykom na Pedagogickej fakulte Slovenskej Univerzity v Košiciach (medzičas prestavané do Prešova). Odňal odchádzal na Kyjevskú štátnu univerzitu T. H. Ševčenka a po jej ukončení sa vracia na Filozofickú fakultu Univerzity P. J. Šafárika do Prešova. Tu sa začína jeho celoživotná cesta vysokoškolského pedagóga. Zapája sa do aspirantského štúdia. Najprv na materskej fakulte a potom na Katedre dejín ukrajinskéj literatúry Filozofickej fakulty Kyjevskej štátnej univerzity T. H. Ševčenka, kde aj získal vedeckú hodnosť kandidáta filozofických vied.

V prešovskom období sa výzrazne profiluje osobnosť Michala Romana. Vo vedecko-výskumnnej činnosti sa orientuje najmä na ruské a ukrajinské literárne kontakty, na slovensko-ruské a slovensko-ukrajinské vzťahy od najstarších dôb po súčasnosť až aj na rozvoj a stav ukrajinskéj literatúry v Česko-Slovensku a na Slovensku. To sa v 70. rokoch odzrkadilo aj v jeho publikácej činnosti, v monografiach *Slovenské preklady z ruskej sovietskej literatúry v rokoch 1920 - 1940, Z dejín slovensko-ukrajinských stykov a iných*.

Po habilitácii v roku 1972 bol menovaný za docenta dejín ukrajinskéj literatúry. V tom čase sa M. Roman sústredí na výskum ukrajinskéj literatúry na Slovensku. Výsledkom boli monografie *Život a tvorba Fedora Lazorka a Cesty ukrajinskej literatúry v Česko-Slovensku po roku 1945* až aj desiatky štúdií a odborných článkov.

Neocenitefnou je jeho zásluha v propagácii a zviditeľnení ukrajinskéj národnostnej literatúry prostredníctvom jeho štúdií a článkov v slovenskej, českej, ukrajinskej, ruskej, poľskej, juhoslovanskej a maďarskej tlači, ako i jeho vystúpení na početných domáčich i medzinárodných konferenciach a sympozách.

Novým tvorivým rozletom pre M. Romana bolo jeho pôsobenie na Katedre slovenských jazykov Filologickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Jeho mimoriadna tvorivá aktivity sa prejavila v tom, že pre posluhovateľov ukrajinistiky vydal štyri učebnice s celoslovenským významom. Osobnú pozornosť si zasluhuje monografia *Úvahy o literárnom romantizme, svedčiaca o jeho vysokej erudovanosti a odbornej zrelosti*.

M. Roman je autorom 22 knižných publikácií, viac ako 200 vedeckých prác, okolo 150 vedecko-populárnych článkov, glos a recenzí. Za takúto bohatú životnú životu bol Michal Roman odmenený mnohými oceneniami a prezident Ukrajiny ho za jeho prinos o rozvoj slovensko-ukrajinských vzťahov vyznamenal radom Za zásluhu.

Sergej MAKARA
Foto archív red.

10. strana

Matičný život

V úterok 26. 10. 2010 mali žiaci základných škôl z celého Košického kraja veľký sviatok. V centre volleného času Mikádo na sídlisku Dargovských hrdinov sa konal už 6. ročník v predmete slovenskej rozprávky Dobšinského Košice. Po druhýkrát ako hlavný usporiadateľ tejto matičnej parády slovenského slova bol NISJaL MS v spolupráci s Magistrátem mesta Košice, Krajským školským úradom a vedením ZŠ Postupinská 37 na celej s riaditeľkou školy Mgr. Katarína Benkovcová a učiteľkou slovenského jazyka a literatúry Mgr. Eviou Kónyovou. Nemôžeme opomenúť ani tri odborné poroty na čele s predsedníčkou Mgr. Máriou Smerigovou.

Podávanie patrí aj Centru voľného času Mikádo a jeho riaditeľovi Mgr. Ladislavovi Leškovi spolu s vysoko erudovaným pracovným kolektívom. Všetci pripravili logistické zabezpečenie celého festivalu vo svojich priestoroch na vysokej profesionálnej úrovni.

Na tomto krajskom matičnom festivale sa zúčastnila takmer stovka žiakov zo štyridsiatich siedmich základných škôl celého Košického kraja. Kvalita súťažiacich bola vysoká. Veľmi ľahko sa vyberali tí najlepší.

V prvej kategórii (2. – 4. roč.) obsadila prvé miesto Noémy Fedoranová, dve druhé miesta patria Mariánovi Kužmovi a Lucii Urbančíkovej, a tri tretie miesta Olivie Hasajkovi, Michaelie Vaškovej a Lívia Ležníkovej. Cenu poroty získali Jaroslav Gábor a Lívia Beláková, Cenu Matice slovenskej dostala Mariana Kušnierová.

Šiesty ročník súťaže Dobšinského Košice

V druhej kategórii (5. – 6. ročník) obsadila prvé miesto Viktória Veľká, tri druhé miesta patria Andrei Geregovej, Vande Hanuštiakové, Zuzane Ogorčákové a tri tretie miesta Lujuš Šablatúrové, Kataríne Buzogovej a Alexandre Fołkovej. Cenu Matice slovenskej dostal Patrik Leinsteiner, Cenu poroty Peter Dzurik.

V tretej kategórii (7. – 8. ročník) bol verdičt poroty takýto: prvé miesto – Michaela Fušová a Dušana Heráková, druhé miesto –

Kevin Ivanka a Miriam Mrázová, tretie miesto – Vanda Jandová. Cenu poroty získali Jana Horváthová, Sabina Brinská a Kristína Vopatová. Cenu Matice slovenskej dostala Laura Gáborová.

Hlavný organizátor festivalu Ing. František Mrva venoval víťazom krásne knižné publikácie a farebné diplomy. Okrem toho od neho a od riaditeľa Metro Cash and Carry Slovakia, pobočka Košice, Bc. Petra Mikloviča dostali deti sladkú odmenu v podobe lahôdok rôzneho druhu.

Podujatie zaznamenala a odvysielala v reportáži TV Región (redaktorka Janka Pavlová a kameraman Norbert Lechner).

Ďalší, siedmy ročník sa bude konať opäť v reprezentačných priestoroch CVČ Mikádova v Košiciach.

M. F.

TIMRAVINA STUDNICKA V PRIEVIDZI

Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi a Miestny odbor Matice slovenskej v Prievidzi usporiadali 6. októbra 2010 regionálnu súťaž v umeleckom prenosе pôvodnej slovenskej príory Timravina studnička. Poslaním a cieľom súťaže je viesť deti a mládež k hľbšiemu poznávaniu slovenskej literatúry, podnietiť ich k hľadanju a objavovaniu krásy umeleckého slova a tým aj rodnej reči.

Do regionálneho kola sa prihlásilo 11 rečitátorov, ktorí sa predstavili členom odbornej poroty. Tvorili ju Mgr. art. Viera Maršinová, Mgr. art. Anna Gúrtlerová a Mgr. Eva Hencelová. Porota sa po odznení súťažných textov venovala detailnému rozboru všetkých súťažných textov a na základe výsledkov navrhla do celoslovenského kola súťaže víťazov jednotlivých kategórií. Všetkym účinkujúcim boli odovzdané diplomy a vecné ceny – knihy venované MO MS Prievidza. Na súťaži bolo 24 účastníkov, ktorí si prezreli pripravovanú výstavu akademickej maliarky Emilie Jakubisovej a fotografiu výstavy Stratene životy, mapujúcu život detí v Kambodži.

Výsledky:

I. kategória (II. – IV. roč. ZŠ)

- I. miesto Lenka Ilenciková, ZŠ Energetikov, Prievidza
- II. miesto Terézia Mičková, ZŠ Poruba
- III. miesto Žofia Petrášová, ZŠ Mariánska, Prievidza

II. kategória (V. – VI. roč. ZŠ)

- I. miesto Laura Partíková

III. kategória (stredné školy)

- I. miesto Vanda Lauková, ZUŠ L. Stancheka, Prievidza
- II. miesto Lucia Bošková, Gymnázium V. B. Nedžerského, Prievidza
- II. miesto Miroslav Čibík, Gymnázium V. B. Nedžerského, Prievidza

Milan JADROŇ

Foto autor

Neúnavní mladí matičiari

Na Liptove sa 23. októbra 2010 opäť stretlo pári priateľov – mladých matičiarov, aby urobili správnu vec.

Železničná trať, ktorá sa tiahne aj po pri Palúdzke, mestskej časti Liptovského Mikuláša, je vo svojej blízkosti znečistená odpadkami, ktoré sem pravdepodobne nahádzali cestujúci alebo ich naplavil Váh a stúpnutá hladina Liptovskej Mary. Druhý diel čistenia okolia Liptovskej Mary a Palúdzky si naplánovali niekoľkí mladí matičiari na sobotné dopoludnie 23. októbra.

Mrazivé ranné počasie nás neodradilo a s úsmevom sme sa pustili do práce. Znovu sme sa postarali o obrovskú hromadu odpadu, ktorú bolo rovných 20 plných, 130-litrových vriec.

Na začiatku októbra sa uskutočnil prvý zber odpadkov na brehoch Liptovskej Mary, na ktorom sa zúčastnili štýria kamarátov. Teraz druhýkrát sme sa stretli len traja, ale doplnenie o štvrtého člena – nežnejšiu polovicu, tajomníčku klubu OMM v Liptovskom Mikuláši Ivku Koreňovú. Svoju aktívlosťou sa vynovala nám chlapom. Na oboch akciách sa nám dokopy podarilo vyzbierať viac ako pol tonu neporiadku, čo nás prekvapilo.

Dúfame, že nabudúce sa k nám pridajú aj ďalší a prejdeme od reči konečne k činom. Prírodu si treba chrániť.

Marek NEMEC

Jednou z aktivít Miestneho odboru Matice slovenskej v Turanoch je vyhľadávanie informácií o pozoruhodných ľuďoch, ktorí v obci žili alebo pôsobili. Prvé výsledky tejto práce predstavili matičiari na výstave sprístupnenej verejnosti 28. októbra 2010 v Miestnom múzeu Turany (na fotografii je záber z vernisáže). Prostredníctvom fotografií, dokumentov a predmetov približujú život a dielo piatich pozoruhodných ľudí.

Turianskemu rodákovi, národnému umelcovi Milošovi Alexandrovi Bažovskému, a významnému slovenskému reštaurátorovi Petrovi Mendelovi boli už v minulosti venované osobitné výstavy. Za povšimnutie stojí fakt, že obaja stáli pri zdroji turianského miestneho odboru MS v roku 1934.

Návštěvníci múzea sa môžu bližšie oboznámiť aj so životom a s pôsobením katolíckeho kňaza a profesora hudby Ladislava Strmeňa, s menom ktorého sa okrem iného spája následovanie a uvedenie opery Gejzu Dusíka Modré ruža na turianskej scéne.

Dôstojné miesto na výstave patrí aj dlhoročnému učiteľovi Petrovi Vencelovi. Tento autor mnohých učebník pre ľudové

Nová výstava v múzeu

a meštianske školy aktívne pôsobil aj ako organizátor kultúrno-spoločenského života v obci, bol kronikár i poradca v oblasti chovateľstva či ovocinárstva.

Zaujímavý ponuku dopĺňa ľudový básnik a horlivý národnodovec František Jesenský Mošovský, ktorý v Turanoch prežil jeseň svojho života.

Ak sa chcete dozviedieť niečo viac zo života týchto zaujímavých ľudí, navštívte Miestne múzeum v Turanoch. Konkrétny termín návštevy si môžete dohodnúť na obecnom úrade v Turanoch alebo v miestnom kultúrnom stredisku.

L. LISKAJ

Foto autor

V Komárne sa chopili kormidla mladí

V Komárne pracuje od 3. júna 2010 nový výbor MO MS v zložení: Jozef Černek – predseda, Miroslav Havel – podpredseda, Ing. Zuzana Borová, Róbert Halász, Roberta Krmášková, Mgr. Jana Pipšková, Ernest Macho, Helena Ražná, Mgr. Jana Valkučáková – členovia. Najmladšia členka má 21 rokov, výbor teda patrí medzi naše vekovo najmladšie.

Zápisnica zo zasadnutia výboru z 30. septembra 2010 hovorí o horizontálnych prioritách odboru pre roky 2010 – 2011. Tieto priority sú svojím charakterom a vplyvom prierezovými tématami všetkých podujatí a budú rešpektované pri každom projekte bez ohľadu na charakter podujatia. Bude to: pokračovanie v rozvíjaní

Atmosféru MSFSM zažili aj v Komárne

Tohtoročný Matičný svetový festival slovenskej mládeže mal množstvo sprievodných podujatí, ktoré sa konali nielen v Nitre a okolí, ale aj vo vzdialenejších mestách. Význam festivalu bol umocnený aj Rokom J. C. Hronského a jubileom ním založenej Zahraničnej Matice slovenskej

Atmosféru tohto festivalu sme mali možnosť zhliadnuť i v našom meste, v jednom z 12 miest, v ktorých sa okrem Nitry konal. Hostovali tu dva súbory zo zahraničia – SLOVAK DOMOVINA DAN-CERS Z KANADSKÉHO MESTA WINDSOR A FOLKLÓRNY SÚBOR ĽUDOVÍTA ŠTÚRA Z AUSTRÁLSKEHO MESTA MELBOURNE. Ich program, pozostávajúci z tanecných vystúpení, zo živej muzyky a z nádherné zaspievanych slovenských piesní z rôznych kútov Slovenska, videli diváci na Námestí generála Klápku. Bolo sa na čo pozerať, pretože deti mali na sebe nádherné farebné ľudové kroje plné výšiviek a či-

častnili na Matičnom svetovom festivale slovenskej mládeže vo Vysokých Tatrách a na Podpolianskych folklórnych slávnosťach na Detve. Vo svojom repertoári má tance z rôznych kútov Slovenska.

Folkórný súbor Ľudovíta Štúra z Austrálie z mesta Melbourne je folklórnu skupinou Slovenského spolku Ludovíta Štúra. Svoje začiatky datuje do roku 1966. Prvá tanecná skupina Slovenského spolku bola zorganizovaná v roku 1971. V roku 1981 spolok formálne otvoril svoj Slovenský dom v Melbourne, kde žila väčšina vtedajších členov.

Súbor predstavujú pováčšine dolnozemskí Slováci, ich priatelia a vsetci, čo sú ochotní spolupracovať pre zachovanie slovenskej identity za hranicami vlasti. Cieľom spolku je uchovať si slovenčinu, tradície a kultúru, ktorú si ich predkovia udržiavali na dolnej slovenskej zemi. Na Slovensko chodia pravidelne vystupovať na festivaly. V roku 2010 je to už šiesty raz, čo účinkovali na vystúpeniach v slovenských osadách vo Vojvodine v bývalej Juhoslávii. Súbor pravidelne

46/2010

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

11. strana

V priebehu Roka J. C. Hronského, ktorý bol venovaný jeho pamiatke, sa aj v Dome MS v Galante uskutočnilo viacerých vydrených podujatí pre všetky vekové kategórie.

A aj keď oficiálne vyhlásený Rok Jozefa Čigera Hronského Maticu slovenskou bol slávnostne ukončený, Hronský je tu, aktivity pokračujú a dobrým znamením je, že ľudia majú o ne záujem aj na juhu Slovenska.

Dom Maticy slovenskej v Galante v spolupráci s Vlastivedným múzeom 26. októbra 2010 slávnostne otvoria výstavu z argentiniskej pozostalosti J. C. Hronského v dôstojných, reprezentačných priestoroch Vlastivedného múzea v Galante, ktorého zriaďovateľom je Trnavský samosprávny kraj.

Zostaviť výstavu takého formátu by nebolo možné bez aktívnej účasti Informačného ústredia MS v Martine. Organizovalo

Život bez domova v Galante

a finančne zabezpečovalo výskum J. C. Hronského v Rakúsku a Nemecku, zoskenuvalo takmer 1 000 dokumentov na výstavu a vyslovilo dokumentárny film bez nároku na autorský honorár.

Podávanie patrí riaditeľke Archívmu MS v Martine Dr. Vlaste Bellovej, Členskemu ústrediu MS v Martine a Vlastivednému múzeu v Galante, menovite historičke múzea Mgr. Eve Boťanské za spoluprácu pri organizovaní výstavy.

Prezentovaním tejto výnimočnej putovnej výstavy sa vytvoril priestor pre všetkých záujemcov, počnúc deťmi materských škôl, ktorým budú premietané Hronského rozprávky a žiakom základných a stredných škôl, ktoré si môžu pozerieť DVD o živote J. C. Hronského v priestoroch expozície, všetkým matičiarom a širokej verejnosti.

Výstava má čo povedať každému. Od detí predškolského veku až po dospelých. Každý sa v nej nájde. Každý má možnosť spozať významnú osobnosť spisovateľa, publicistu, výtvarníka, pedagóga, predstaviteľa a manažéra MS 20. až 40. rokov minulého storočia, na ktorého sú všetci matičiarí právom hrdi.

Výstava bude otvorená do 3. 12. 2010.

Zlatica LEHOTSKÁ

Alena Doležalová z Martina

V tomto kontexte obidva dni súčasne pre hliadky boli venované tvorivým dieliam spojeným so samotným umeleckým prednosem a s rozbormom autorských textov.

Autorské tvorivé dielne viedli Ján Petrik, redaktor Slovenského rozhlasu, a Pavol Vítko, novinár. Prednes hodnotili Pavol Zemaník a Jarmila Čajková z Národného osvetového centra.

Účasť na tohtočných DMH bola výrazne lepšia v porovnaní s predchádzajúcim ročníkom. Zastúpené boli najmä deti a mládež zo špeciálnych škôl – zo Spojenej školy internátnej v Levoči a ZŠ pre slabozrakých v Bratislave.

Porota hodnotila 10 autorských súťažných prác, z ktorých upútali najmä verše Aleny Doležalovej z Martina a epigramy Josefa Zbranku. Práve vďaka interaktívnym tvorivým dieliam boli DMH živé, tvorivé a bez hluchých miest.

Vyvrcholením sviatku umeleckého slova bol slávnostný galavečer v zasadackej Mestského úradu v Martine, kde vystúpili najúspešnejší rečitátori a autori. V programe sme počuli Ivetu Zbrankovú, Michala Herciga, Alenu Doležalovú.

Zaujalo aj hlasové divadlo v podaní skupiny Žiakov SŠI Levoča. Spojenej internátnej školy pre nevidiacich v Levoči – Bohatstvo slovenského národa spočívajúce v našom materinskom jazyku, studniči ľudových piesni a vo vire. Večer gradoval speváckym koncertom Maroša Banga. Jeho životná cesta je potvrdením myšlienky, že keď nieko verí svojmu snu, „celý vesmír je mu nájomocný“. Aj tato myšlienka rezonovala na DMH – tímom ďalší Pavol Vítko – verte svojmu snu a naplňte svoj osobný príbeh (Coelho).

V Martine sa 22. – 24. októbra 2010 uskutočnil v internáte Ležárskej fakulty 15. ročník Dňa Mateja Hrebendu (DMH). Tento ročník je prelomový svojimi inovačnými prvkami, spočívajúcimi na interaktívnych metódach. Tradičná súťaž nevidiacich prednese a autorskej tvorbe, ktorá má už tri desaťty rokov, nabrala nový smervu viacerých ohľadoch.

Ukázalo sa, že na pevnej orientačnej ploche slova majú nevidiaci neobmedzené možnosti uplatnenia. Toto je základná myšlienka ďalšieho pokračovania Dňa Mateja Hrebendu.

Pätnasty ročník Dňa Mateja Hrebendu po novom

Hlasové divadlo v podaní skupiny Žiakov SŠI Levoča

V tejto súvislosti si dovolím uviesť jednu spomienku na to, ako Maroš so Sašou pred mnohými rokmi v Bánovi, kde v tom čase pracovali, snívali svoj sen o spievaniu. Za sna sa Maroš prespeval do reality, ktorá ich spoločne život zmenila na zmysluplnú existenciu.

Tento 15. ročník bol omladený a znamenal predel až v tom, že po skoro výlučnom konaní DMH v Martine a po tom, čo sme stratili možnosti realizovať toto podujatie v priestoroch na Hostihore, rovnako ako aj matičné zázemie, ozý-

vajú sa čoraz častejšie hlas za situovanie DMH do Levoče. Práve tam je potenciálne zázemie pre účastníkov DMH, vhodné priestory na ubytovanie (internátne školy), učinkujúci sa môžu prezentovať v nádhernom Mestskom divadle Tatra. Pre nevidiacich z rôznych kútov Slovenska je zasa Levoča hlavným mestom ich mladosti alebo návratu do života v rehabilitačnom stredisku. Všetky tieto skutočnosti sa prihovárajú za ďalší ročník DMH v Levoči.

A tak v Matejovej izbe v Levoči príbude ďalší

Literárna exkurzia

Miestny odbor Matice slovenskej v Prievidzi usporiadal pre študentov Obchodnej akadémie 5. októbra 2010 literárnu exkurziu. Trasa exkurzie: Nitrianske Sučany – Uhrovec. Na cintoríne v Nitrianskych Sučanoch (na fotografií) si študenti pripomenujú život a prácu vynikajúceho a vyhľadávaného ľudového liečiteľa Františka Madvára. Nielen preto, že ich škola sa nachádza na ulici pomenovanej po tomto významnom liečiteľovi, ale aj preto, že v tomto prostredí, konkrétnie v Nitrianskom Rudne, pôsobil 28 rokov ako farár (od roku 1850 až do svojej smrti roku 1852 žil v Nitrianskych Sučanoch).

Ďalšou zastávkou bol Uhrovec. V rodnom dome Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka oboznámila lektorka paní Mikšová prítomných študentov so životom a s dielom našich dvoch významných národnovcov.

Milan JADROŇ

Foto autor

riadne vystupuje vo svojom Slovenskom dome v Melbourne a taktiež sa zúčastňuje i na rôznych etnických festivaloch v Melbourne, svoj program prezentoval i v austrálskych mestách Sydney, Canberra a Geelong.

Súbor si pri príležitosti návštavy našho mesta pozreli i pamätníctvo Starú pevnosť. Prehliadku mestom na našich mestských vláčikoch im zabezpečil Mestský úrad v Komárne.

Prestredníctvom vystúpenia dvoch folklórnych súborov mladých Slovákov zo zahraničia sme mali možnosť aj v Komárne zažiť atmosféru jedinečného podujatia slovenskej mládeže z celého sveta a obdivovať a tešiť sa z veľkosti a jedinečnosti prezentácie slovenskej kultúry, piesni, tancov a umeleckej tvorivosti. Vážime si týchto milých mladých ľudí za to, že slovenské tradície a slovenské folklór predvádzajú tam, kde žijú, a sŕňia poznatky z tradičného slovenského tanca, zvykov a ľudových krojov do celého sveta. Prajeme si, aby poslanie Matičného svetového festivalu slovenskej mládeže

Medzi tradičné folklórne festivaly na Slovensku patria aj Južnoslovenské detské a mládežnícke folklórne slávnosti v Dulovciach. V druhej polovici júla sa konajú ich 14. ročník.

Do Komárne docestovali dva detské folklórne súbor Slovákov žijúcich v zahraničí – Petrovská družina zo Srbska a súbor Fraňa Strapača z Chorvátska. Tie-

to súbory prišli obyvateľov Komárna požávať na slávnosť v Dulovciach. V krojovanom spravodeľ prešli ulicami až na Námestie generála Klapku. Deti zo súborov pútali svoju znalosť slovenského folklóru – ľudových tancov, hier, pesničiek či riekaniek. Na Námestí generála Klapku ich vitaný domovský FS Dunaj. Aj ten sa prezentoval v spravodeľ mestom od Mestskej tržnice po námestie. Všetky tri súbory potom prešli k Domu MS v Komárne, kde si ich krásne vystúpenia pozreli diváci. FS Dunaj sa práve v tom čase vrátil zo Svetového folklórneho festivalu z Portugalska, na ktorom účinkoval a zožal tam veľký úspech.

Toto podujatie v Komárne organizovali Regionálne osvetové stredisko v Komárne, MO MS v Komárne a D MS v Komárne.

Slávnosti v Dulovciach pripravujú každý rok MO MS v Dulovciach, obec Dulovce a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Podujatie zaštítil prezident SR pán Ivan Gašparovič a jeho uskutočnenie podporili MK SR, Nitriansky samosprávny kraj, Regionálne osvetové stredisko v Komárne, Nadácia Matice slovenskej a Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Na Slávnostach vystúpili DFS Lúčik z Duloviec, DFS Inovček z Hlohovca, DFS Leváranek z Veľkých Levárov DFS Žochárik z Topoľčian, DFS Šťastné detstvo z Brezna, DFS Matičiarik z Nových Zámkov, DFS pri slovenskom kultúrno-umeleckom spolku Fraňa Strapača z Markovca (Chorvátsko), DFS pri kultúrno-umeleckom spolku Petrovská družina z Báčskeho Petrovca (Srbsko), DFS Lučinka z Clevelandu (Ohio, USA), FS Vatra z Tlmáča, FS Skowronki (Poľsko).

Program sa začína tradične v súboji podvečer krojovaným spravodom obcou, po ktorom organizátori v miestnom amfiteátri slávnostne otvorili festival. Počas pobytu v Dulovciach boli vedúci domáciči i zahraničných súborov prijati a starostu obce Štefana Caletku. V nedelu dopoludnia sa na počesť slávností konala i slávnostná rímskokatolícka svätá omša. Festival s tradične vysokou diváckou účasťou ukončilo.

(Zo stránky www.dmskomarno.sk, krátené)

Folklór na juhu Slovenska

Na Martine-Priekope zasadala Oblastná rada MS Turiec. V programe malo rozšírenie siete MO MS v Turci. Za posledný rok boli oživovorené MO MS v Sučanoch a v Belej-Duliciach, prítomní skonštatovali potrebu zaktívovať a zakladať aj ďalšie MO MS.

Valné zhromaždenia MO MS sa uskutočnili vo všetkých fungujúcich MO MS v Turci. Prítomní boli informovaní o príprave celoslovenského VZMS (19.-20.11.2010) v Martine, vrátane personálnych náhrad do orgánov MS. Oblastná rada navrhla svojich kandidátov.

Predsedovia MO MS informovali o najbližších aktívitatách svojich MO a pozvali na užšiu spoluprácu všetkých turčianskych matičiarov.

Po rokovanií sa z iniciatívy MO MS Turiec Kľačany, najmä jeho predsedu Júliusa Gierta uskutočnil I. ročník kolkárskeho turnaja matičiarov z Turca, na ktorom sa zúčastnilo 6 štvorčlenných zmešaných družstiev z Martina, Turian Turčianskych Kľačan. Po priateľských súbojoch sa na 1. mieste umiestnilo I. družstvo T. Kľačany počtom zvádzencov kolkov 394, na 2. mieste II. družstvo Turany, na 3. mieste I. družstvo Turany. Vydané podujatie chcel zachovať ako tradičiu spoločného športovania turčianskych matičiarov za ešte širšej účasti.

Jozef LISKAJ

Matičný život

autorský zborník, ale aj nové mená a dokumentácia z položobilejného ročníka slávnosti umeleckého slova.

Výsledková listina 15. ročníka Dňa Mateja Hrebendu 2010

Recitátori

Kategória A2 (prednes poézie – deti, 2. stupeň)

Dominika Ružičková, ZŠ Bratislava – **záľavá plaketa**

Ivan Gaži, SŠI Levoča – **strieborná plaketa**

Alojz Koprda, SŠI Levoča – **strieborná plaketa**

Michaela Kelemenová, ZŠ Bratislava – **modrá plaketa**

Vanesa Richterová, ZŠ Bratislava – **modrá plaketa**

Kategória A3 (prednes poézie – dospelí)

Ivana Zbranková, Nitra – **záľavá plaketa**

Jana Kozičková, Levoča – **strieborná plaketa**

Ludmila Šíšáková, Nitra – **strieborná plaketa**

Kategória B2 (prednes prózy – deti, 2. stupeň)

Peter Miženčík, SŠI Levoča – **záľavá plaketa**

Rebeška Cséfalvajová, ZŠ Bratislava – **strieborná plaketa**

Nikolas Benedikovič, ZŠ Bratislava – **modrá plaketa**

Ján Mišan, ZŠ Bratislava – **modrá plaketa**

Kategória B3 (prednes prózy – dospelí)

Michal Hercog, Trakošce – **záľavá plaketa**

Ondrej Rosík, Jesenie – **strieborná plaketa**

Ivana Zbranková, Nitra – **modrá plaketa**

Kategória C (prednes hlasového divadla)

Skupina žiakov SŠI Levoča (Gabriela Kurucová, Klára Lacičová, Radana Zichová,

12. strana

Čo znamená, keď sa povie lahostajnosť k jazyku?

Niet azda ani dňa, aby sa v rozhase a televízii nehovorilo o našom novom zákone o štátom jazyku. Zámerne obídem skutočnosť, že už aj z najvyšších vládnych miest sa začína hovoriť o tom, že naša nová vláda už priprúšťa možnosť zmeny zákona o štátnom jazyku – bude sa musieť vraj v niektorých článkoch meniť, upraviť. O tejto možnosti hovoria najmä tí predstaviteľia štátu, ktorí si neuviedomujú, že štátny jazyk musí rešpektovať a podľa toho aj primerane ovládať každý občan našej republiky. Takto to majú zákonom určené aj v mnohých iných štátoch.

Spomeniem aspoň USA, pretože ich jednotlivé spolkové štaty, ktoré mnogí naši politici považujú za všeestranný vzor aj pre našu republiku, už zákony na „generálne“ uplatňovanie anglického jazyka v úradoch i školách schválili a prijali pred niekoľkými rokmi.

Znepokojujúce je však najmä to, že hlasy o úprave, presnejšie povedanou zmenu nášho nového jazyka sú predovšetkým akousi „ozvenou“ tých hlasov, ktoré k nám doliehajú z druhej strany Dunaja – z Maďarska. Vraj musíme urobíť nejaké gesto a či skôr ústupy maďarskej strane. Vraj my musíme ako prví urobiť kroky na zlepšenie vzťahov s Maďarskom. Prečo však máme počúvať hlasy spoza Dunaja, kde majú tzv. národnostný zákon, ktorý iba formálne v dnes už neplatnom paragrafe priznal, ale zákratko aj zrušil svojim menšinám (to je 12 percent populácie) zastúpenie v parlamente? Paragraf číslo 20 zákona č. 77/93 je iba kamuflážou, teda zastieraním stavu pred

svetom, najmä pred orgánmi Európskej únie. Nik totiž nevie, že spomínaný paragraf „platil“, aj keď len formálne menej ako pol roka.

Ak teda má naša súčasná vláda záujem o zlepšenie vzťahov s Maďarskom, mala by požiadať o to, aby spomínaný paragraf opäť platil. To by mohol byť jeden krótki k skvalitneniu našich vzájomných vzťahov. My totiž nemáme voči Maďarsku v tejto oblasti nijaké dily, skôr naopak – má ich k nám Slovákom v Maďarsku.

Okrem spomínaného „zneplatnenia“ paragrafu o zastúpení slovenskej menšiny v parlamente (slovenski Maďari v našom parlamente sedia neprestajne od roku 1920, keď Maďari utrpeli porážku v Trianone), mala by naša vláda žiaťať, aby školy pre deti menšinových Slovákov boli skutočnými školami pre menšinu, nie však „dvojjazyčnými školami“, v ktorých prevláda vyučovanie iba v maďarskom jazyku. Tá „dvojjazyčnosť“ totiž v praxi znamená, že sa v slovenskom jazyku deti tamojších Slovákov učia iba päť hodín týždenne. Dokazuje to aj 48. paragraf maďarského národnostného jazyka, ktorý určuje, že „vyučovanie maďarského jazyka – vo počte hodín a na takej úrovni, aby sa dosiahlo osvojenie – je potrebné v menšinovom školskom zariadení zabezpečiť“.

Keby to tak bolo u nás, krik z Budapešti by počuli až v EÚ v Bruseli. Na ľahu krokov k zblíženiu je teda stále Maďarsko, nie Slovensko. Prečo si to neuviedomujú naši politici? Ved' inak aj oni vedia kričať. Hoci len iným smerom.

Viliam FÁBRY

Ha – ha – hádanky

Ako spoznáte ochrancu prírody?
Je to chlap ako jedľa a cítiť z neho borovičku.

Je to oranžové, guľaté a začína sa to na p. Čo je to?
Pomaranč.

Je to oranžové, guľaté a začína sa to na n. Čo je to?
Neuveriteľné, zasa pomaranč.

Ako sa volá to izé, čo voda preč a haluška stop?
Sítko.

-nn-

PRO SLAVIS 2010

Slávostné výhodnotenie súťaže sa konalo v historickej budove žilinskéj Radnice

Vhistorickej budove žilinskej Radnice výhodnotili 28. októbra už 12. ročník súťaže triednych a školských časopisov PRO SLAVIS 2010.

Súťaž s menom historicky najstaršej listiny o právach žilinských Slovákov sa aj touto cestou dostáva do povedomia mladej generácie novinárov a čitateľskej verejnosti. Vyhľasovateľia súťaže sú Dom Matice slovenskej v Žiline a Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. S ďalšími spoluorganizátormi (Krajský školský úrad v Žiline, Žilinský samosprávny kraj, Nadácia Matice slovenskej, mesta Žilina) aj v tomto roku pripravili podujatie, ktorému rok čo rok príbjudajú počty hodnotených časopisov. V tomto roku to bolo viac ako tri stovky titulov! Členovia odbornej poroty hodnotili školské časopisy v piatich kategóriách. V každej z nich ocenili 3 najlepšie tituly. Medzi takmer stovkou zúčastnených škôl boli aj zástupcovia zo slovenských národnostných škôl z Báčskeho Petrovca a zo Selenča zo Srbska.

Vyhodnotenie 12. ročníka celoslovenskej súťaže triednych a školských časopisov PRO SLAVIS 2010

I. kategória
MATERSKÉ ŠKOLY
a) triedne časopisy neobsadená
b) školské časopisy

1. miesto: MŠ Kunerad, Rajecké Teplice – ŠKÔLKARIK
2. miesto: MŠ Sabinka, Prešov – SABINKINE OKIENKO
3. miesto: MŠ Park Angelinum, Košice – MIŠ MAŠÍK

II. kategória

ZÁKLADNÉ ŠKOLY

a) triedne časopisy 1. – 4. ročník
1. miesto: Spojená škola Oslobodenia, Belá – DETI SLNKA

2. miesto: ZŠ s MŠ P. V. Rovnianka, Dolný Hričov – HRIČOVSKÝ VYKUK

3. miesto: ZŠ s MŠ P. V. Rovnianka, Dolný Hričov – TRETIAČKE VÝMYSLY

b) triedne časopisy 5. – 9. ročník
1. miesto: ZŠ s MŠ P. V. Rovnianka – ČIKY-MIKY-NOVINY

2. miesto: ZŠ s MŠ Vančurova ul., Trnava – CHYTRÁK

3. miesto: nevyhodnotené

c) školské časopisy

1. miesto: ZŠ s MŠ, Vančurova ul., Trnava – BLESKÁČIK

2. miesto: ZŠ Bukovina, Turzovka – ČITANIE POD LAVICOU

3. miesto: ZŠ sv. Cyrila a Metoda, Žilina – IDEA

III. kategória

STREDNÉ ŠKOLY

a) triedne časopisy bola neobsadená

b) školské časopisy

Alexander Dumas starší napísal takmer stovku kníh. Keď sa ho už ako staršieho pána spýtal jeden známy, že ak bol schopný toľko napisať, odpovedal:

Musel som písat aj dvadsať päť hodín, den, milý priateľ!

Ale vtedy deň má iba dvadsať štyri hodín, zasmial sa známy.

Slávny spisovateľ sa nedal vyviesť z rovnováhy a povedal: ... (tajnička)

Vodorovne: A. Surová nafta – podtatranské mesto. – B. Druhá časť tajničky. – C. Sprevádzali – štvrtá – rovný, priamy (angl.). – D. Otička – dvorana – volátko. – E. Promocná sieň – roľa – zem (angl.) – od (lat.). – F. Prvá časť tajničky. – G. Textová skratka (a iné) – zariadenie verejnej správy – francovka – napoly, čiastočne. – H. Polovalo – izbová kvetina – zvyšky po zhorení. – I. Islamský štát – mohamedánsky boh – celkové výkazy. – J. Tretia časť tajničky. – K. Kysličnik titančitý – obilnatá rastlina.

Zvisle: 1. Vzorec oxidu vanádnatého – zmenivoč rúčitelia. – 2. Krmiva pre vtáky – orgán sluchu – zlato (španiel). – 3. Poskytovať súlom pomoc – rozmyšľanie. – 4. Opopila – veľký pláč – osobné zámeno. – 5. Nástroj na rezanie dreva – písal (čes.). – meno Adely. – 6. Približne – anglický národný hrdina (Robin) – portlandský silnok. – 7. Značka pikoampéra – biela jura (geol.). – ženské meno (8. 3.). – 8. Upravené železár – štýl – kód USA.

MORALITA O FATALNEJ ZÁBUDLIVOSTI

KRITIK: Básnický povediac:

Más smútok v pohľade!

AUTOR: Hej, keď som stratil môj rukopis voľačke.

KRITIK: Len žiadnu zbytočnú, neplodnú paniku!

AUTOR: Spomínam... ležal tam... na nočnom stolíku.

KRITIK: Pokračuj, spomeň si, nič nie je stratené!

AUTOR: Viem len to, že malá madonu na stene.

Ked' neviem adresu, dielo je stratené!

KRITIK: Tak skončia ženáči, keď skryjú prste!

Milan KENDA

1. miesto: Gymnázium Šrobárova ul., Košice – ŠTUDENTSKÉ SLOVO

2. miesto: Gymnázium Pavla Horova, Michalovce – KOCKY

3. miesto: Gymnázium, Kežmarok – STRETNUTIA

IV. kategória

ŠPECIÁLNE ŠKOLY A ŠPECIÁLNE ŠKOLSKE ZARIADENIA

1. miesto: Spojená škola, Dúbravská cesta, Bratislava – LASTOVIČKA

2. miesto: ZŠ pri zdravotníckom zariadení Kováčová – LÚCICK

3. miesto: ŠZ internátna, Prievidza – SRDIEČKO

V. kategória

MŠ, ZŠ a SŠ V ZAHRAZNIČÍ S VYUČOVACÍM JAZYKOM SLOVENSKÝM

1. miesto: nevyhodnotené

2. miesto: ZŠ Jána Kollára, Selenča, Srbsko – HALÚZKA

3. miesto: ZŠ J. Čajaka v Báčskom Petrovci, Srbsko – OKIENKO

Cenu Matice slovenskej získala Spojená škola, Rudňany s časopisom MOTÝLIK.

Cena Domu Matice slovenskej v Žiline bola udelená Spojenej škole internátnej, ZŠ pre žiakov so zrakovým postihnutím z Bratislavы s časopisom SVRČEK. Cenu KR MS ŽK získali tvorcovia časopisu GORÁČIK zo ZŠ Ul. Gorkého v Trnave.

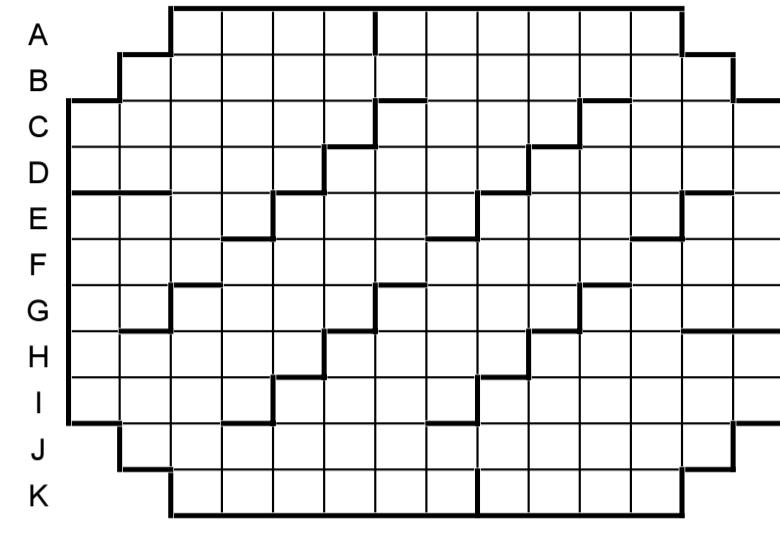
Domáci súťažiaci zo ZŠ s MŠ 1. Čs. armádneho zboru v Štráňavach si odniesli za svoj časopis LÍSTOČEK cenu MO MS v Žiline. Čestné uznanie za školský časopis OKO získali tvorcovia zo ZŠ Ul. Ing. O. Kožucha v Spišskej Novej Vsi.

Marian KŇAŽKO

Foto Marian Porubec

HISTORKY ZO ŽIVOTA SLÁVNYCH

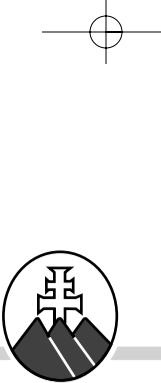
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

– 9. Obec pri Lučenci – nás džezový spevák (Peter) – secondary surveillance radar (skr.). – 10. EČR Rimavské Soboty – pokladňa (hovor.) – nerovné kvietky rastliny. – 11. Značka abelesy – sicílska sopka – poskytli pomoc. – 12. Motív, pohnútku – dokončí páranie. – 13. Hora – poskytol – plúž! – 14. Zdobenie kovo-vých predmetov – francúzska člen.

Riešili ste správne?
Tajničkové križovky z predchádzajúceho čísla je začiatok Platónovho výroku: **Zákony by nesplnili svoju úlohu, keby iba hrozili a prikazovali.**

Riešenie dnešnej križovky sa do

Matica slovenská

Založené 1. augusta 1845

*Samostatne
nepredajné*

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

*Mimoriadna
príloha
2010*

**Valné zhromaždenie Matice slovenskej v Martine
19. – 20. novembra 2010
víta svojich delegátov a hostí**

V priebehu uplynulých dvadsať rokov matičného demokratického života prinášame prílohu SNN autora Stanislava Bajaníka pod názvom **Súboj s časom** vždy pri príležitosti Snemu alebo Valných zhromaždení MS. Doposiaľ sme uverejnili sedem častí.

Súboj s časom mapuje významné spoločenské, politické, verejno-právne aktivity MS ako integrálnu súčasť jej programu od r. 1990. Naposledy sme tak učinili v r. 2006 pri príležitosti Snemu MS.

Dnes uverejňujeme v poradí už ôsmu časť tohto seriálu, ktorým sa uzavára dvadsaťročná cesta MS v r. 1990 – 2010, ako i rekapsúlaciu doterajších seriálov rokov 1990 – 2010.

redakcia

K Slovensku Stojíme na rozhraní

„Ak hovoríme o rozhraní, nemáme na mysli len bežné rozhranie dvoch kalendárnych rokov (2006 – 2007), ale máme na mysli vstup do novej etapy matičného a celého slovenského života... Sme pripraveni, stojíme pevne, presnejšie hýbeme sa a hýbá sa chceme. V tomto našom pohybe nespornie už v tomto roku očakávame príliv a činorodú spoluúčasť mladých ľudí a chceme pre nich v Matici, na Slovensku, vo svete, formovať dobré predpoklady.“ (Jozef Markuš, SNN 2/2007)

Je nesporné, že po programe **Nápravy a inovácií** sa Matica slovenská (MS) po r. 2006 sínusoidne ocitla pod svetlejším drobnohládom štátnej správy i samosprávy a nesporne aj viera v jej inovačné prehľbenie pôsobenia v SR i v slovenskom svete. MS sa stala integrálnou súčasťou Programového vyhlásenia vlády SR a NR SR po r. 2006 a jej čelní predstavitelia spolu s prezidentom SR boli častejšími hostami jej podujatí, aktivít, ale i riešenia predošlých nahromadených problémov, až na – a to ostáva ako rest – riešenie užívaneho majetku MS, tzv. knižničným zákonom z r. 2000, teda krídlo ako jednu z krív, založených za 20 rokov na jej osude a procese. „Rozhranie“ otvorilo matičné dvere slovenskej exekutíve a naopak, viačerým veľkorysým a podporným projektom, respektu matičného programu na jej pôde a rastu matičnej starostlivosti o slovenský terén i slovenský a neslovenský svet.

Rok 2007 vyhľásila MS za **Rok slovenskej zvrchovanosti a spolupatričnosti, podporu štátnosti, sebavedomia, identity a miesta Slovákov v integrovanej Európe** 21. storočia.

Obdobie 2009 – 2010 je rok Jozefa Čígera Hronského popri rešpektovaní aj celoslovenského ekumenického rozhodnutia vnímať ho aj ako Rok kresťanskej kultúry 2010. Matica slovenská podporila (24. 2. 2007) užívanie mesta Martin o titul Európskeho hlavného mesta kultúry r. 2013, v marci toho istého roku prijala na svojej pôde slovenského ombudsmana P. Kandráča najmä v súvislosti s riešením problémov jazykovo zmiešaného územia SR, privítala vo svojom sídle v Martine prezidenta SR Ivana Gašparoviča (17. 5. 2007), viacerých poslancov NR SR, už začiatkom roka 2007 sa o. i. orientovala na prípravu a realizáciu Prvého európskeho kongresu Matíc slovenských národov, čo nesporne patrí k ďalšiemu rozhraniu v jej medzinárodnom pôsobení.

Vyhľásenie Matici slovenskej k iniciatíve mesta Martin uchádzať sa o titul Európske hlavné mesto kultúry 2013

Matica slovenská si v roku 2013 pripomíne 150. výročie svojho založenia. Jej dejiny a prítomnosť sú nerozlučne spojené s Turčianskym Sv. Martinom, preto podporujeme jeho predstaviteľov v úsilí uchádzať sa o titul Európskeho hlavného mesta kultúry 2013. Mesta i Matice slovenská charakterizujú osudy malého národa v európskom priestore, ich kultúrne a spoločenské aktivity presiahli hranice regiónu a zásadne ovplyvňili vývin Slovenska v 2. polovici 19. storočia a v 20. storočí, v neprajných pomeroch pomohli zachovať národ, ktorý mohol potom vytvoriť Česko-Slovensko, čoho výjadrením bola martinská Deklarácia slovenského národa z 30. októbra 1918.

Matica slovenská podporuje všetky iniciatívy mesta Martin stať sa Európskym hlavným mestom kultúry 2013, práve v roku 150. výročia založenia Matice slovenskej, preto do tohto mesta sústredí všetky významné akcie, ktoré usporiadala v tomto roku, okrem iných podujatí Svetový festival slovenskej mládeže a Valné zhromaždenie Matice slovenskej.

V Martine 24. februára 2007

Výbor Matice slovenskej

Súboj s časom VIII alebo Stojíme na rozhraní

STANISLAV BAJANÍK

Foto IÚMS

Matičná Európa v Martine

V nadváznosti na staršie tradície matičnej spolupráce, najmä s Maticou srbskou a Maticou chorvátskou, sa 26. – 28. 3. 2007 stretli v MS predstaviteľia Matice srbskej, serbskej, sliezskej, bunjevskej, chorvátskej, čiernohorskej, slovenských Matíc vo

Vojvodine, v Chorvátsku, na Ukrajine, viačerí zahraniční i domáci hostia, aby sa vyjadrili k aktuálnym problémom národnej identity v integrovanej Európe, života a spolupráce Slovanov a ďalších forem matičnej spolupráce v r. 2007 a n. Položili základ novodobej súčinnosti, projektu svojho voľného európskeho združenia a vysoko ocenili iniciatívu MS za tento štart na jej pôde, ako i funkciu spoločného lídra na najbližšie obdobie.

Memorandum

**z 1. Európskeho kongresu matíc slovenských národov
26. – 28. 3. 2007 Martin, Slovensko**

Matica je unikátna forma neštátnej kultúrnej organizácie Slovanov v Európe. Dnes pôsobia matice v ôsmich krajinách Európy (Republika Srbsko, Čierna Hora, Chorvátska republika, Slovinsko, Nemecko, Česká republika, Slovenská republika, Ukrajina). Matice slovenských národov vytvorili inštitucionálnu a občiansku platformu na ochranu národnej identity, kultúry a demokracie. Matice slovenských národov sa stretli na prvom Európskom kongrese, kde prijali spoločné memorandum.

My zástupcovia matíc slovenských národov na svojom prvom Európskom kongrese 26. – 28. 3. 2007 v Martine (Slovensko) I. vyhlasujeme, že

Európu vnímame ako kontinent rovnocenných kultúr, jazykov a národných identít, spolupracujúcich národných domovov s nezastupiteľným miestom Slovanov. II. podporujeme a presadzujeme

humanistické, demokratické a kresťanské tradície Európy, ktoré sú pilierom kultúrneho, duchovného a spoločenského vývoja nášho kontinentu v 21. storočí. III. súhlasíme

s novou formou demokratickej spolupráce matíc a odporúčame exekutívam našich štátov, aby sa historicky osvedčené matice stali integrálnou súčasťou štátnej kultúrnej podpory na ďalšie desaťročia. IV. prizývame

do spolupráce ďalšie organizácie, ktoré akceptujú a podporujú slovenskú vzájomnosť a hodnoty európskej spolupatričnosti. V. vyjadrujeme vôľu

stretnúť sa aj na ďalších európskych kongresoch matíc slovenských národov a tak zachovávať a rozvíjať naše kultúrne dedičstvo. VI. odporúčame

rozhodujúcim štruktúram EÚ akceptovať integračnú vôľu ďalších slovenských národov stať sa platnými a plnoodnodzími členmi integrovanéj Európy.

Martin 28. 3. 2007

Signatári Memoranda 1. Európskeho kongresu Matíc slovenských národov Martin 26. – 28. 3. 2007

(Pokračovanie na str. II)

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

II • 46/2010

Príloha SNN

(Pokračovanie zo str. I)

Dimitrije Stefanovič, podpredsedník
Matica srbská
Matica srpska, Nový Sad, Srbsko

Měrčin Völkel, predsedník
Matica srbská
Mačica Serbska, Budyšín, Nemecko

Jozef Markuš, predsedník
Miroslav Bielik, správca
Stanislav Bajanič, člen predsedníctva
Matica slovenská
Matica slovenská, Martin, Slovensko

Vlastimil Kočvara, predsedník
Matica slezská
Matica slezská, Opava, Česká republika

Branislav Slivka, predsedník
Matica slovenská v Juhoslávii, Báčsky Petróvec, Srbsko

Ivan Bašić Palkovič, predsedník
Matica bunjevská – Bunjevačka Matica, Subotica, Srbsko

Dragica Danon
Matica vystavahealecká Srbská
Matica Iseljenika Srbije, Belehrad, Srbsko

Andrej Kuric, predsedník
Matica slovenské, Chorvátsko
Savez Slovaka u HR, Našice, Chorvátsky

Jozef Hajniš, predsedník
Matica slovenská na Zakarpatsku – Užhorod, Ukrajina

Branko Banjević, predsedník
Matica čiernohorská
Matica crnogorska – Podgorica, Čierna Hora

Premiér v Matici

Po niekoľkých rokoch zavítal na pôdu MS 3. 8. 2007 slovenský premiér Róbert Fico. Rokovania vyústili do spolupráce vlády SR a MS pri obnovi druhej budovy MS v Martine, posilňovaní národnnej identity Slovákov doma i vo svete a vyslovili ospravedlnenie za „poľovačku na Maticu“ predchádzajúcim vládou, pričom o. i. premiér zdôraznil: „...prišiel som medzi vás ako človek s prosbami, aby sme sa spojili a spoločne pracovali na národa roli dedičnej... Slováci na juhu Slovenska musia cítiť, že sa môžu o nás oprieť, že stojíme za ním a nedáme si parcerovať územne celistvé Slovensko na nejaké umelé vydumané južanské... Dobre vieme, že kto rozkladá systém slovenského spisovného jazyka, útočí na podstatu slovenskej národnnej identity...“ (SNN 16/07, 2)

**Komuniké
z návštevy predsedu vlády SR
Róberta Fica
v Matici slovenskej
v Martine 3. augusta 2007**

Predsedna vlády SR Róbert Fico so svojím sprivedomom navštívil 3. augusta 2007 Maticu slovenskú v Martine a otvorenie Martinských matičných dní 2007, čo Matica slovenská vníma ako vysoké ocenenie svojho poslania i perspektívky zo strany vlády SR. S delegáciou Matici slovenskej, ktorú viedol jej predsedna Jozef Markuš, prerokoval otázky súčasného stavu a úlohy MS, obnovy druhej siednej budovy MS v Martine, otázky spolupráce MS a vlády SR pri posilňovaní národnnej a kultúrnej identity Slovákov doma i vo svete, výchovy slovenskej mládeže k vlastenectvu, k úcte k štátnym symbolom, národnemu kultúrnemu dedičstvu, problematike jazykovo zmiešaných území SR, posilňovaniu národnnej a jazykovej identity Slovákov žijúcich v zahraničí, v oblasti matičných i slovenských médií, ochrane a pozičiach slovenčiny ako štátneho jazyka a otázkach štátneho príspevku na štátom zverené úlohy na rok 2008, kde predsedna vlády SR prisľúbil podporu štátneho príspevku na rok 2008 minimálne v limite roka 2007, t. j. cca 40 mil. Sk. Súčasne prijal upozornenie od predsedu MS o kritickom a krizovom stave spoluspravovania matičných zbierok MS a Slovenskou národnou knižnicou s tým, že východiskom pre kvalifikované a odborné riešenie situácie je minimálne novela tzv. knižničného zákona. Predsedna vlády SR okrem iného konštatovala, že sú-

časná vláda sa spolieha na MS, dištancuje sa od akéhokoľvek štátneho dirigizmu voči MS a bude vynakladať úsilie na to, aby mala MS i nadále pre svoju činnosť prímerané a kvalifikované podmienky.

Predsedna Matici slovenskej Jozef Markuš ocenil záujem predsedu vlády SR R. Fica o činnosť i perspektívnu Matici slovenskej a potvrdil záujem Matice slovenskej o konštrukčnú spoluprácu s vládou SR a so štátnym orgánmi SR v prospech posilňovania a prehľbovania národnnej a kultúrnej identity Slovákov doma i vo svete a v plnení úloh zverených štátom v zmysle zákona NR SR 68/1997 Zb. o Matici slovenskej.

Následne predsedna vlády SR Róbert Fico a predsedna MS Jozef Markuš otvorili slávnostným priehovormi Martinské matičné slávnosti 2007.

V Martine 3. augusta 2007

**Stanislav BAJANÍK, v. r.
hovorca MS**

Lámat' rozčesnutost'

.... Cením si, že takmer pri všetkom, čo Matica robi, sa zdôrazňujú ako základ kresťanské korene, z ktorých má u nás všetko vyrastať, a ktoré je potrebné nielen chrániť, ale i rozvíjať...“

Ján Chryzostom kardináľ Korec VZ MS 16. – 17. 11. 2007 (SNN 24, 07, 10) podčiarkol delegátom VZ MS vo svojom osobitnom pozdrave. S viacerými svojimi myšlienkami oboznámil delegátorov aj prezident SR Ivan Gašparovič: „...vidím smerovanie vás do ďalšieho pôsobenia v zmysle aktuálnych potrieb, najmä získavaním mládeže pre veci národného zájmu ...“ (item). „Veľkú pomoc od Matice očakávam najmä na južnom Slovensku ... To predpokladá, aby ste vy za severu, západu a východu prišli častejšie za svojimi bratmi a sestrami...“ podčiarkol o. i. vo svojom prejave premiér Róbert Fico (item). „SNS ako súčasť vládnej koalície urobí všetko pre to, aby Matica slovenská mala dostatočný priestor na svoju činnosť...“ podčiarkol ďalší host VZ 2007, predsedna SNS Ján Slota (item).

Program VZ MS a MS na roky 2007 – 2010 bol teda postavený na základoch podpory štátnej exekutívy a mohol svojou odvahou zasiahnuť hlbšie do národného života ako dovtedy. Prioritou stále ostali témy slovenského julu, inovácie, slovenskej mládeže, vzdelenia, školstva, kultúry, slovenského sveta a slovenskej vedy, čo napokon výstavilo nielen do spoločných uznesení, záverov, ale i matičného Memoranda.

Matičné Memorandá národu a svetu

Roky 1861 a 1991 sa už dlhodobo zapísali do centra matičných národných, spoločenských i politických dejín Slovákov doma i vo svete. Z prvého sa zrodila túžba Slovákov po demokracii, svojom „Okoli“, svojich elementárnych národných právach v Uhorsku, v druhom túžba po slovenskej štátnej samostatnosti v bývalom Česko-Slovensku. Tieto matičné vklady a prínosy do národných dejín sú každoročne priležitosťou vnútoreho posilnit Slovákov doma i vo svete na ich duchu, identite, suverenite a hrdošti, čo sa stalo aj pri priležitosti 147. výročia I. Matice národa slovenského (SNN 12, 08, 2), ale najmä na spoločnom zasadnutí najvyšších orgánov MS 1. 8. 2008.

Vyhľásenie Matice slovenskej k 147. výročiu Memoranda národa slovenského zo 7. júna 1861

Matica slovenská sa zrodila z desaťročia trvajúcich túžob slovenského národa po celonárodné kultúrnej ustanovizni Slovákov a je priamym plodom memorandových úsilia, ktoré majú svoj začiatok v Turčianskom Svätom Martine 6. – 7. júna 1861. Vedúce osobnosti slovenského národného hnutia sa rozhodli, aby požiadavky slovenského národa v krajinie, ktorú „už dávno pred príchodom Maďarov otcovia naši ... nazývali vlastou svojou“ (Memorandum národa slovenského), schválili „národné slovenské zhromaždenie“. Tvorilo ho asi

päť tisíc zástupcov všetkých vrstiev a profesí z oblasti, kde žili Slováci. Toto zhromaždenie prijalo Memorandum národa slovenského ako základný národnopolitický program, adresovaný najvyššiemu zákonodarnému orgánu krajiny – uhorskému snemu. Slováci žiadali:

- legislatívne definovať osobitosť slovenského národa a jeho reči;
- územnú politickú autonómiu na priesotre nimi obývanom (Hornouhorské slovenské Okolie);
- uznáť slovenčinu za úradnú a diplomatickú reč v krajinie;
- slovenské vzdelanie na všetkých stupňoch škôl;
- slobodné pôsobenie spolkov a združení;
- zabezpečenie základných občianskych slobôd.

Matica slovenská sa sklára pred iniciátormi a účastníkmi memorandového zhromaždenia a hoci sa požiadavky Memoranda národa slovenského už dávno stali realitu na slobodnom Slovensku, dnes, keď je Slovenská republika rovnoprávny článkom zjednocujúcej sa Európy, Matica slovenská nezabúda na stále a trvalé hodnoty nášho národa, na slovenčinu, svojazrúnu národnú kultúru a na našu duchovnú

a demokratických matičných pozíciách, a to aj za cenu prenasledovania, ujmy a strát na osobných i rodinných osudoch.

Až po roku 1989 sa mohla kompletnie osvedčiť ako neochvejná ochrankyňa slovenského národa doma i vo svete, verejne vystúpila ako jedna z prvých za suveréne, štátotvorné a demokratické práva slovenského národa, a to je jej moderná, národná, štátнопolitická, medzinárodná cena, ktorá sa zhmotnila do vyhlásenia samostatnej Slovenskej republiky 1. januára 1993.

Demokraticky zvolené orgány Matice slovenskej vyslovujú z jej historického zasadnutia podľačkanie a úctu všetkým Slovákom, ich priateľom a sympatizantom vo svete, ktorí výrazne prispeli k ochrane slovenskej národnnej identity, prinášali obete, nedali sa odradiť a vytvrali po jej boku pri náplňaní odkazu a posolstva jej zakladateľov.

Vyslovujeme podľačkanie Slovákom celého sveta, ktorí sa nezastupiteľným podielom zaslúžili o podporu matičnej myšlienky vo svete, slovenskej národnnej kultúrnej a duchovnej identity a želáme si, aby sme spoločne nadálej konali v tomto duchu a týmto smerom na prospech slovenského národa vo svete.

Foto IÚMS

identitu, ktorá bude navždy našim poznávacím znakom a vzácnym symbolom pre Európu a pre celý svet.

Memorandum zo slávnostného zasadnutia Prezidia, Výboru a Dozorného výboru Matici slovenskej v Martine pri priležitosti osláv 145. výročia založenia Matici slovenskej 1. 8. 2008 Slovenskom celého sveta

Matica slovenská sa pri priležitosti 145. výročia založenia verne hlásí k odkazu svojich zakladateľov, opäťovne prejavuje hlbokú úctu a vdaku za obety a obete, ktoré museli podstúpiť pri jej zdrobe a v čase jej pôsobenia a v neslobodnom postavení slovenského národa v rokoch 1863 až 1875.

Vysoko si cení a uznáva všetkých jej predstaviteľov, členov, sympatizantov, ktorí aj po roku 1919 a potom po roku 1945 v čase neslobody a komunistickej diktatúry odvážne stáli na pevných národných

Dnes pri priležitosti 145. výročia jej založenia a Martinských matičných slávností 2008, v roku významných výročí historických okamihov slovenského národa vyhlasujeme, že Matica slovenská napriek mnohým negatívnym historickým skúsenosťiam neochvejne a pevne stojí na svojich demokratických pozíciach, na svojom národnom poslaní, na tradičných, európskych kultúrnych, duchovných a spoločenských hodnotách a nadálej chce poskytnúť najmä slovenskej mládeži doma i vo svete živnú pôdu pre jej národnú, kultúrnu, demokratickú, duchovnú istotu, kdekoľvek bude žiť doma i vo svete.

V Národnej dvorane Matici slovenskej V Martine 1. 8. 2008
Prezidium Matici slovenskej
Výbor Matici slovenskej
Dozorný výbor Matici slovenskej
Za správnosť Stanislav BAJANÍK
hovorca MS

Zmena meny

So suverenitou a symbolmi štátnosti podistým súvisí aj štátna meno, ktoré zmene došlo koncom roka 2008. Tradičná koruna sa pretvára na EURO ako symbol slovenskej európskej integrity, po súčasti ktorej volá Matica už od prelomu z rokov 1989 – 1990. Pravda s požiadavkou a podmienkou ochrany národnnej identity, kultúry, kultúr-

nego dedičstva ako národných slovenských darov spoločnej Európe, ako identifikačnej karty jej existencie. V decembri 2008 teda PMS o. i. vyhlásilo: „... Ako valné zhromaždenie Matici slovenskej už viac ako pred rokom zdôraznilo, zmena – meny – neznamená a nesmie znamenať zmenu – meno, zmenu slovenského mena. Preto PMS nabáda k veľmi uvážlivému a zodpovednému prístupu aj k všetkým slovenským vlastným menám, vrátane geografických...“

K úcte k národnostiam

Skutočnosť, že v spoločenskom i kulturnom živote Slovenska sa MS osvedčuje od svojho prelomu ako tolerantný a kooperatívny subjekt s národnosťami na Slovensku, dokazuje nielen jej bývalý, ale i aktuálny projekt spolupráce jazykovo zmešaných území SR, činnosť D MS, OP MS, MO MS i Strediská národnostných vzťahov pri MS. K viacerým, takmer dvadsaťročným kooperatívnym matično-národnostným projektom, medzi inými Žijeme tu spolu a. i., patrí nová dohoda o spolupráci Matice slovenskej s príslušníkmi rusinskej národnosti na Slovensku z 8. 1. 2010. Člen výboru MS L. Matisko pri spoločnom stretnutí o. i. podčiarkol: „... duchovný a kultúrny kapitál, ktorý nám zanechali naši predkovia, je spoločný. Využíme šancu na jeho zveľaďenie aj touto cestou.“ (SNN 5/10/2)

Ježiš, nie Cézar

Svojho času to vyrieckol bývalý česko-slovenský prezident T. G. Masaryk. Vyrieckli to v prenesenom zmysle slova aj matičari, občianske organizácie a osobnosti spoločenského života v novembri 2009, keď sa objavila správa Mestského úradu Staré mesto v Bratislavе o výmene pomníka československej štátnosti pred SNM v Bratislave za sochu T. G. Masaryka. Občianska iniciatíva svojou petíciou výmenu sochy T. G. Masaryka, resp. umiestnenie sochy kňaža Andreja Kmeťa, zakladateľa slovenského múzejníctva pred SNM v Bratislave, požiadala MÚ Staré Mesto, prezidenta SR, NR SR, MK SR, SNS, ako i Magistrát mesta. Napriek tomu je projekt MÚ realizovaný.

Vyhľásenie občianskych organizačí a osobností spoločenského života

Začiatkom novembra 2009 bola verejnosť informovaná o inici

Príloha SNN

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

46/2010 • III

(Pokračovanie zo str. II)

Priestor pred Slovenským národným múzeom je sice vhodný na pamätník, ale v priateľských rozmeroch, a mal by byť venovaný takej osobnosti, ktorá sa mimo-riadne zaslúžila o rozvoj slovenského múzejnictva. A takou je nesporne vedec a národovec Andrej Kmeť. Preto navrhujeme, aby sa po odstránení pylónu na jeho mieste osadila socha tohto dejateľa s výškou asi 3,0 m na podstavci asi 1,5 m, aby výškovo nepresiahla hornú hranu portálu budovy, čo je približne 6,0 m. Uvítali by sme, keby sa investorom stalo Slovenské národné múzeum. Prípravu i realizáciu budú podporovať nižšie uvedené občianske organizácie.

Žiadame týmto pána starostu Andreja Petruka, aby nás návrh zaradil na najbližšie rokovanie zastupiteľstva a prizval našich zástupcov. Dúfame, že poslanci nás návrh schvália. Neradi by sme boli, aby socha T. G. Masaryka bola jablkom sváru na Slovensku a poškodila vzájomné vzťahy medzi našimi národmi. Ak by však zastupiteľstvo schválilo jej osadenie, budeme žiať, aby sa to potvrdilo aj v celomestskom referende.

Kedže hlavné mesto SR, a predovšetkým jeho reprezentančná historická časť je záležitosťou občanov celého Slovenska, predkladáme naše vyhlásenie na vyjadrenie aj pániu prezidentovi, poslancom Národnej rady Slovenskej republiky – výboru pre kultúru, Ministerstvu kultúry SR, primátorovi Hl. M. SR Bratislavu a Slovenskému národnému múzeu.

V Bratislave 12. novembra 2009

Kontaktná adresa:
Spoločnosť Andreja Hlinku, Radlinského
28, 811 07 Bratislava

Signatári:
Občianske organizácie:
Spoločnosť Andreja Hlinku
I. Miestny odbor MS Bratislava
Bernoláková spoločnosť
Spoločnosť na ochranu národných a ľudských práv

Huncútstva okolo Svätopluka

Je názov úvodníka J. Markuša v SNN 40/2010 ku kauze Svätopluk na bratislavskom Hrade. Popri súsoší sv. Cyrila a Metoda v Komárne a jeho osadení r. 2005, ako i premiestnení r. 2010 je jazdecká socha Svätopluka na Bratislavskom hrade vari druhou najrozšírenejšou politickou i mediálnou kauzou súsoší, identity, suverenity a pod. za ostatných 10 – 20 rokov slobodného slovenského života. „**S polutováním vnímame opakujúce sa úsilia o spochybňovanie autochtonnosti Slovákov na vlastnom národom i štátom území, ich kontinuity, dejín, kultúry a jazyka**“ (SNN 1 – 2/08/2), čo o. i. podpísalo više 32 renomovaných slovenských vedcov, najmä historikov, proti hŕstke historikov, ktorí opakovane a vytvralo „**sí osobujú právo kodifikovať odbornú terminológii**“ (item). To súvisi aj s „huncútstvom“ a kauzou okolo historických angažovaní historikov, politikov, občianskych združení pri spochybňovaní opodstatnenosti Svätopluka na Bratislavskom hrade, ako i ich „požiadavku“ (úpravy textu i symbolov na umeleckom diele), odhalené v júni 2010. K úsiliu proti odstráneniu sochy sa vyjadrili medzi prvými signatári stretnutí Slovákov z južného Slovenska v Šurianoch, MO MS v Poprade, Považskej Bystrici a iné. K rozhodujúcim odborným a vedeckým stanoviskám výrazne prispeli vyjadrenia renomovaných slovenských historikov (najmä Richarda Marsina, Matúša Kučera a.), ale i Slovenského historického ústavu MS v Bratislave, prezidia MS a ďalších orgánov MS, spoločenských organizácií, KS Korene a i. Aj vďaka sústredenému úsiliu a synergie viacerých subjektov spolu s MS teda socha Svätopluka, ktorá sa mala z nádvoria odstrániť, nádvorie stále zdobi.

V Bratislave 10. augusta 2010, podpísané: doc. Ing. Július Binder, Dr. h. c.; prof. JUDr. Milan Čič, DrSc.; prof. PhDr. Ján Kačala, DrSc.; Ing. Igor Kovačovič; Eva Kristinová; prof. Dr. Richard Marsina, DrSc., Dr. h. c.; PhDr. Peter Muliš, PhD.; akad. arch. Ing. Ladislav Švihel, Dr. h. c.; Ladislav Ťažký; prof. Ing. František Vnuk a Ladislav Zrubec.

K slovenskému juhu Štefánikovská dvadsiatka

Rok 1990 – 2010 sú o. i. aj rokmi nepretržitej Vlasteneckej pochôdzky po slovenskom juhu na trase štefánikovských pamätníkov Šamorín – Dunajská Lužná – Ivanka pri Dunaji, ročne za účasti asi 500 žiakov základných a stredných škôl. Rok slovenskej zvrchovanosti (2007), ako i rok Jozefa Cigera Hronského (2009 – 2010) znamenali viacero myšlienok (Jozef Maruška, Milan Čič, Marek Maďarič, pisateľ týchto statí a.) na adresu štefánikovského národnno-európsko-svetového odkazu, prehľbovania vlasteneckého citu, úcty k štátnosti a slovenským svetovým osob-

stvo svojich predkov...“ prezidium Matice slovenskej sa zhodlo na tomto vyhlásení. Žiaľ, v tomto čase sa v našej slobodnej, demokratickej, samostatnej Slovenskej republike v hŕstke našej verejnosti vyskytuje viaceré rozporuplné, nekultúrne, ne-historické prejavy namiesto toho, aby sa hľadal historické pramene o živote našich predkov a ich vedúcich osobnosti. Vznik a rozvoj cyrilometodskej tradície sa bytostne viaže k našmu ľúčemu. Je chrbtovou kostou našej národnoduchovnej a kultúrno-literárnej identity. Má však širší celoslovenský, ba celeurópsky rozmer. Naši predkovia boli kresťanmi už pred príchodom solúnskych bratov a celá naša kultúra ostala západná. Je nerozumné stavať cyrilometodskú tradíciu proti svätoplukovskej, lebo obe tradície sa už v období národného obrodenia podarilo spojiť do jednotnej slovenskej národnnej tradície. Prozápadná orientácia kráľa Svätopluka sa ukázala ako prirodenejšia a z geopolitického hľadiska nevyhnutná. Sochu kráľa Svätopluka nemožno považovať za úsilie skupiny ľudí presadiť svoje politické presvedčenie a ciele, ale za oprávnené a dávno žiaduce stelesnenie štátovnej svätoplukovskej tradície. Tá spolu s cyrilometodskou tradíciou tvorí jadro slovenskej národnnej identity. Verejný útok na nedávno odhalenú jazdeckú sochu kráľa Svätopluka na nádvorí bratislavského hradu a úvahy o jej možnom odstránení počíname za prejav národného nihilizmu. Slovenskí národnovci spolu so širokými ľudovými vrstvami stáročia žili zo svätoplukovskej tradície, a tým upvereňovali svoju nádej, že raz sa opäť obnovia slobodný život Slovákov vo vlastnej države. Svoj zrak sme upierali na túto slávnu tradíciu počnúc Jánom Baltazárom Maginom, ktorý odrazil útoky neprájnikov na kráľa starých Slovákov, cez bernolákovcov, najmä slávneho Jána Hollého, ktorý vo svojom epose ospieval slávne činy velkého panovníka, a štúrovcov, čo na našej pamäti hodnej histórii vytvorili slovenský národnod-emancipačný program. Uráža nás, že v mediálnej diskusií o soche kráľa Svätopluka prevážujú skresľujúce a neoborné stanoviská, čo svedčí o nezrelosti historického vedomia niektorých žurnalistov a politikov. Vytvorenie komisie na posúdenie tejto sochy považujeme za jednoznačný alibizmus, ktorým sa chcú iniciátori jej odstránenia zväzti zodpovednosť za tento barbarský čin. Odstraňovanie sôch je pre kultúrny národ traumatizujúce a ponížujúce. Rovnako aj návrat k nekompetentným komisiám priopomína rozhodnutia mocných zo smutne známych päťdesiatych rokov 20. storočia.

Prezidium Matice slovenskej odmieta všetky nekulturné pokusy smerujúce k protinárodným a dehonestujúcim aktivitám zameraným proti symbolom našich národných, štátnych, ale aj európskych dejín. Kráľ Svätopluk ako symbol má pre slovenský národ nadčasový význam nie len ako suverénny panovník našich predkov, ktorí na tomto území žili bez prerušenia kontinuity takmer 1 500 rokov, ale najmä ako hybná sila nášho národného obrodenia, národnod-emancipačnej ideológie Slovákov. Kto siha na takéto symboly, má iba jeden cieľ – usiluje sa oslabiť národnú hrdosť a vymazať historickú pamäť Slovákov.

V Bratislave 10. augusta 2010, podpísané: doc. Ing. Július Binder, Dr. h. c.; prof. JUDr. Milan Čič, DrSc.; prof. PhDr. Ján Kačala, DrSc.; Ing. Igor Kovačovič; Eva Kristinová; prof. Dr. Richard Marsina, DrSc., Dr. h. c.; PhDr. Peter Muliš, PhD.; akad. arch. Ing. Ladislav Švihel, Dr. h. c.; Ladislav Ťažký; prof. Ing. František Vnuk a Ladislav Zrubec.

Vyhľásenie prezidia MS k verejným útokom na jazdeckú sochu kráľa Svätopluka

Vychádzajúc z preambuly Ústavy Slovenskej republiky „My, národ slovenský, pamätajúc na politické a kultúrne dedič-

nostiam pre školskú mládež slovenského juhu a Bratislavu s prihľadnutím na upozornenie o snahu fašlovania dejín, nekváličovanej príprave učebníc, ako aj iniciatív niekoľkých historikov profanovať suverenosť, štátlosť a identitu Slovákov. Aj preto mladí ľudia o. i. 4. mája 2010 národi Slovákom svetu z Ivanka pri Dunaji odkázali: „... Posilňovanie vlasteneckva a európskych demokratických tradící v citoch a myslach slovenskej mládeže patrí k integrálnej súčasti výchovno-vzdelávacích podujatí Matice slovenskej už 20 rokov ... Slovenská a demokratická vlast bola, je aj bude naším domovom. Slovenská republika konaj tak, aby sa voja vlastnež tu cítila ako doma.“

rušil diplomatický protokol a ignoroval jeho základné normy.

Matica slovenská k aktuálnym slovensko-maďarským vzťahom

Výbor Matice slovenskej (MS) sa na svojom zasadnutí v Martine 5. 10. 2007 zoberal aj aktuálnou a medializovanou situáciou v slovensko-maďarských vzťahoch.

MS sa týmto otázkami zaobrába od roku

lúcie, cielenými súkromnými návštavami Slovenska zo strany ústavných predstaviteľov Maďarska s jasným politickým cieľom, čo vnímanie ako účelové narúšanie pokojného spolunažívania na slovenskom juhu.

II. Žiadané:

1. vládu SR, predsedu NR SR, prezidenta SR zaujať proti týmto extrémnym a xenofobným aktivitám na suverennom území SR rátne a jednoznačne spoločne štátnické a politické stanovisko, tmočiť ho preidentovi Maďarska, predsednícke maďarského parlamentu, veľvyslancovi Maďarska na Slovensku,

2. poslancov SR v EP verejne informovať EP o xenofobných a extrémistických politických aktivitách SMK, ako i o súkromných politických ladeňach návštěvách maďarských ústavných predstaviteľov na suverennom území SR a zaujať k nim verejne odmiestavé stanovisko.

III. navrhujeme:

1. národnostným spolkom a združeniam SR pracovne stretnutie v duchu zásad: Za nerušené občianske spolužitie na slovenskom juhu a Žijeme tu spolu s cieľom prerokať vzájomné vzťahy a zaujať občianske stanovisko k rozdúchávaným etnickým problémom v SR.

Komárno 10. 10. 2007

Za signatárov:

Stanislav BAJANÍK, v. r.
Dunajská Lužná

Susedský „dar“

V rade susedských maďarských občianskych i exekutívnych iniciatív sa zrodila myšlienka dvojitého občianstva pre príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny – aj na Slovensku prirodene bez konzultácií s dotknutou stranou, teda Slovenskom. Podobne ako v uplynulých rokoch pri vstupe cudzích záujmov na suveréne územie Slovenska, Slovákov nemohla reagovať aj Matica slovenská. Jej predsedníctvo 17. 5. 2010 o. i. jednoznačne vyskoko: „... Odvolávanie sa na zákon niekdajšieho Uhorského kráľovstva z 19. storočia neprináša argumenty, skôr zlovestné pachy a pachuti, a odhaňuje veľkouhorské ciele ... Legislatívny princíp a pripravovaná legislatívna prax hrubo vstupujú do práv iných štátov a ich občanov, vôbec nie v poslednom rade do práv SR a občanov SR...“ (SNN 22/10/2)

Foto IÚMS

Nerušte spolunažívanie

1990 a vždy v aktuálnych chvíľach zaujíma svoje opodstatnené stanovisko. Aktuálna chvíľa je i dnes.

MS sa nemôže usporiť s vyhrocovaním nepríaznivých medzinárodných a interetnických vzťahov vyvolaných zo strany maďarských politických kruhov v SR a s ostatnými iniciatívmi maďarského prezidenta na suverénnom území SR.

MS protestuje proti oživovaniu a rozdúchávaniu politických sporov vyvolaných z maďarskej strany, čo v konečnom dôsledku vyvoláva neželané občianske národné a nepridáva na pozitívnom občianskom spolunažívani 21. storočia, po čom vždy volala a volá Matica slovenská.

MS súčasne upozorňuje, že akékoľvek medzinárodné návštevy, ignorujúce zaužívaný diplomatický protokol, neprispievajú pozitívne, čo platí aj o ostatných návštevách prezidenta MR na Slovensku a jeho hostiteľoch.

MS vyslovuje presvedčenie, že takáto iniciatíva maďarských politických kruhov v SR a prezidenta MR bola posledná.

Výbor Matice slovenskej

MEMORANDUM

Motto: Za nerušené občianske spolužitie na slovenskom juhu

1. Signatári tradičných stretnutí Slovákov v Šurianoch a Komárne (od r. 1990) trvale volajúci po objektivizácii a zabezpečení ľudských, kultúrnych, demokratických a národných práv národnostne zmierneného obyvatelstva na slovenskom juhu, na svojom v poradí už 20. stretnutí.

I. vyhlasujeme:

1. pokojné a nerušené občianske spolužitie podkladáme za prioritu slovenského juhu, Slovenskej republiky, ako i vo vzťahoch k EÚ,

2. protestujeme proti jeho narušaniu xenofobnou politikou Strany maďarskej koa-

ky

Od r. 1995, prijatia Zákona NR SR č. 250/95 o štátnom jazyku z iniciatívy a na základe zásad spracovaných na pôde MS ide vari o najcitolovanejší zákon v modernej slovenskej legislatíve. Stal sa predmetom polemik, úvah, diskusií aj v rokoch 2007 – 2010, najmä v súvislosti s posilnením jeho pozícií v jazykovo zmiešaných oblastiach a trvalým porušovaním jeho principov (niekde účelovo, ba politicky pridýchovne). Snaha vlády R. Fica zabrániť jeho dehonestácií, ignorancii vyvolala vlnu národnnej a medzinárodnej hystérie, trvajúcej doposiaľ. Je len logické, že MS, šuriánski signatári, krajské rady MS a ďalšie jej organizácie, krajské rady a miestne orgány MS, ktoré sú jasne nájavo, že otázka štátneho jazyka je otázka štátnej suverenity a samostatnosti a povinnosť každého občana SR ho nielen ovládať, ale ho aj používať, a to tam, kde je to legislatívne poistené. Ako je to napokon v každom kultúrnom, demokratickom a suverénnom štáte EÚ. A nie len tam. MS nadáľe trvá na svojom rozhodnom stanovisku istoty a pozície štátneho jazyka na suverénnom území SR a trvalo pripomína menšin

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

IV • 46/2010

Príloha SNN

(Pokračovanie zo str. III)

Maďarskej republiky, maďarských kultúrnych, vedeckých a cirkevných kruhov, vedenú proti priatej novelizácii zákona o štátnom jazyku v Slovenskej republike z 30. júna 2009. Tradične nelojálne a nerozumne sa k tejto kampani pripojili predstavitelia Strany maďarskej koalície, ako aj strany HID a časť po slovensky pišucej tlače. Odmietať túto kampaniu, lebo je postavená na ľizi s úmyslom dezinformovať občanov – nič totiž nevypovedá o skutočnom obsahu prijatého zákona o štátnom jazyku.

Uzakonenie slovenčiny ako štátneho jazyka na území Slovenskej republiky vnieme ako súčasť štátnej suverenity a potrebu integrovať slovenskú spoločnosť na občianskom princípe. Táto demokratická tendencia našla svoje prírodené uplatnenie v každom modernom štáte sveta a nijakým spôsobom nezasahuje do individuálnych práv občanov, ani tých, ktorí sú príslušníkmi národnostných a etnických menšín.

Sme pobúrení mimoriadnou agresivitou tejto kampane otvorené spochybňujúcej funkciu slovenského jazyka ako štátneho jazyka, ako aj základné principy demokracie a suverenity Slovenskej republiky. Cieľom tejto politicky motívovanej kampane, organizovanej zo zahraničia, je dezintegrovať slovenskú spoločnosť na etnickom princípe a narušať ústavný poriadok Slovenskej republiky.

Politickú a mediálnu kampaň pokladáme vo vztahoch dvoch suverenných štátov Slovenskej republiky a Maďarskej republiky za neprípustnú. Je neobvyklé, že sa tak deje medzi štátmi, ktoré sú spojeniami v NATO, hľásia sa k rovnakým hodnotám v Európskej únii a majú v základnej znlume mechanizmy na riešenie sporných otázok.

Vyzývame vládu Slovenskej republiky a slovenský parlament, aby odmietli všetky pokusy o spochybňovanie suverenity Slovenskej republiky, rovnako jazykovej suverenite, a aby sa dôsledne zasadili o uvedenie zákona do života.

Sme ako demokrati presvedčení, že uplatňovanie zákona bude na prospech všetkých občanov Slovenskej republiky, vrátane príslušníkov národnostných menší.

Bratislava 13. augusta 2009
Martin 18. augusta 2009

K slovenskému svetu

Maďarsko-slovenské Mlyny k slovenskému svetu

Zápas slovenskej samosprávy v Mlynkoch (2008, Maďarsko) oslovil nielen Maďarsko, Slovensko, ale aj časť Európy. Okolnosť, že problém nadobudol medzivládny charakter, dokazuje opodstatnenosť zápasu Slovákov v Maďarsku o svoje práva, čo nemohla nezachytiť ani MS, ktorá o. i. pomohla s dodaním daru zo strany SNS, ako i rokováním v prospech vyriešenia tohto citlivého problému. MS oslovila starostu obce J. Lendvaia, poslancov obecnej samosprávy, „aby upustili od zámeru akokoľvek obmedziť komplikované prevádzkovanie Slovenského domu v Mlynkoch...“, súčasne pripomenula, že „obmedzovanie slovenčiny na www stránkach, obecnom spravodají, v obecnej informačnej praxi má negatívny dopad na spoluzažívanie a spoluprácu a zakladá pošúškanie základných jazykových práv Slovákov zaradených maďarskou legislatívou...“ (SNN 7/08/2). T. č. sa stavia nový dom ako výsledok spoločných slovensko-maďarských rokovania a našiel sa spôsob spoločného využívania dotknutého objektu do jeho otvorenia a pristupenia.

Parlamentná Viedeň

Prvá SNR bola založená vo Viedni 16. septembra 1848, kde r. 1998 (Paniglgasse) odhalila MS pamätnú tabuľu a kde spoľu s Rakúsko-slovenským kultúrnym spolkom, Veľvyslanectvom SR, mestom Myjava a hostami pripravila ďalšie spoločné národnoduchovné ekumenické podujatie (kostol sv. Karola Boromejského) k 160. vý-

ročiu SNR ako súčasť celoštátnych osláv SNR v septembri r. 2008. Na pôde EÚ je to jedinečná národná pamiatka, označená Maticou slovenskou, ako i skutočnosť, že slovenská SNR bola založená dnes už v susednom štáte. Túto tradíciu vysoko ocenila aj predsedníčka rakúskeho parlamentu B. Pallmerová, podakujúc MS za tradíciu hodnú osobitného zreteľa.

Talianka Piava

V 1. svetovej vojne padlo vyše 70 000 Slovákov, tisíce aj na tzv. talianskom fronte v oblasti rieky Piave v 1918–1919, kde o. i. bojoval aj Jozef Číger Hronský. Matica slovenská v spolupráci s O. Z. Allegrom, Veľvyslanectvom SR v Ríme, mestami Ponte di Piave a Follina odhalila v r. 90. výročia ukončenia 1. svetovej vojny pamätku slovenských padlých vojakov dve tabule: na radnici mesta Ponte di Piave (12. 7. 2008) a na cintoríne mesta Follina (2009) ako dar vojvodinských Slovákov – aj ich predkom. Je to po 90 rokoch prvý raz, čo sa dostaalo našim predkom tohto ocenenia od ich potomkov a talianskych samosprávnych a štátnych kruhov. Popri iných myšlienkach venovaných týmto udalostiam predsedu MS J. Markuš v Ponte di Piave za prítomnosti podpredsedu vlády SR D. Čaplovíka a iných hostí vyskrel: „... Historické a národnokultúrne väzby nás spájajú. Verím, že dnešný pietny akt bude znamenať krok nielen k uctievaniu si slovenských dejín a spoločného dejinného utrpenia, ale aj krok k bližšiemu piateľstvu európskych národov, v prvom rade národa talianskeho a národa slovenského.“ (SNN 16/08/1)

Spolupatróni Európy v Ravenne a v Európe

Matica slovenská v spolupráci s Trnavským samosprávnym krajom, NR SR, O. Z. Allegrom a i. mala i tú česť odhaliť pamätnú tabuľu sv. Cyrila a Metodovi na bazilike v Ravenne (Talianisko, 14. – 15. február 2009) na 150. výročie smrti sv. Cyrila a pobytu oboch svätcov v meste cestou do Ríma, a to v tesnej blízkosti krstiteľnice zo 4. stor., kde sa ročne pristavia tisíce turistov z celého sveta a „študujú“ si cyrilometodský odkaz. Podujatie spojené s ekuumenickou bohoslužbou, ako aj cyrilometodskou akadémiu v r. 2009 v talianskej Bologni oslovila nielen Slovákov z Európy (Nemecko, Taliansko, Švédsko, Chorvátsko, Francúzsko a ī.), ale i Talianov, predstaviteľov Bolonskej univerzity a vysoké duchovné autority severného Talianska, čo ocenili ako jedinečný akt, na akym im tu niesiela pamäť. Krajkanské múzeum MS vydala sponzorom a zlievackou dieľňou Gučárikom – Kořúš v Kremnici mohlo v r. 2008 – 2010 darovať aj cyrilometodské reliéfy do chrámov v Báčskom Petrovci (Vojvodina), Santova (Maďarsko), Nadlaku (Rumunsko), MS Rijeke (Chorvátsky), aj ako súčasť matičných aktivít Roka kresťanskej kultúry 2010.

Slovenskí kňazi a buditeľia v Rumunsku, na Ukrajine

Po matičnej pamätnej tabuľi druhému predsedovi MS a kanonikovi Jozefovi Kozáčkovi (1998), pochovanému v rumunskej Oradei, dvoch jeho bustách pri slovenskom liceu v Bodoníso (2008) – Rumunsko a cit. meste Matica slovenská pripravila pamätnú tabuľu Martínovi Čulenovi (2009) na pamiatku jeho pobytu v na gymnáziu V Satu Mare v 19. stor., čo vrelo prijala miestna samospráva, Slováci v Rumunskej a „nevrelo“ tamojšie maďarské irentistickej kruhy, žiaľ, hanoobiace J. Kozáčka nevediac, že ide o dobu, ktorá im vôlebe nie je známa.

Vďaka Matici slovenskej ostane 16. september 2010 pamätný aj v ukrajinskej slovenskej obci Hlboké, kde sa podarilo umiestniť matičnú pamätnú tabuľu biskupovi spišskej diecézy a trpitelovi za Boha a za národ Mons. Jánovi Vojtaššákovovi, ktorý tu spravoval spišské majetky (správca Jozef Hajniš st.), ako súčasť matičných aktivít – aj – v roku Kresťanskej kultúry 2010.

Pol'sko si uctilo M. Dočolomanského

Spolok Slovákov v Poľsku a Matica slovenská si uctili 10. júla 2010 pamätku jedného z najvýznamnejších slovenských hercov Michala Dočolomanského pamätnou tabuľou v jeho rodnej obci Nedeca (Poľsko), kde sa narodil v r. 1942. Okolnosť, že po dlhorčnom riešení pomníka padlým Slovákom pod muškou „Ogieňových“ samopalov v Poľsku r. 1945 mohli si ich tamoži Slováci uctiť pomníkom v obci Nová Belá, pomohla súhlásu poľskej samosprávy a exekutívnej aj k pamätnej tabuľi citovanému hercovi, čo Slováci v Poľsku prijali so zadostučinením a s úctou ku každému, kto sa o to zaslúžil.

MSFSM 2010 v Nitre

„Nuž, vitajte v Nitre, matke slovenských miest a slovenského národa, vi-

nespočitateľné kroky obetí a obiet, ochoty, výtrvalosti, neoblomnosti, bol to „maratón“ na dlhšiu trať, ale pozoruhodný a pamätnodrý – doma i vo svete.“

Ak sa výraznejšie zapísala Matica slovenská do širšieho poviedomia, a o tom niet pochyb, to je aj výsledok jej vytrvalých a oddaných súbojov s časom, ktoré sme prežili a prežívame... Nech to vezmemme z ktorékoľvek strany, založila sa jedna z matičných generácií, ktorá svoje dary, a úspechy posúva svojim nasledovníkom, generáciu ďalej.

Za uplynulých dvadsať rokov som sa pokúsi ponúknutím matičnej tlači, čítateľom, bádatelom, záujemcom akéhosi matičného „sprievodu“ po jej poli, akúsi „kroniku“ veľkej časti jej súbojov a osudov z hľadiska Slovenska, slovenskej politiky, spoločenského života, slovenského juhu a slovenského sveta, čo nie je nikdy – akiste – vyčerpávajúce a ucelené. Na úplnú značlosť Matice slovenskej len za uplynulých dvadsať rokov je viac prameňov, dokladov a materiálov.

Chcem napokon podčakovať každému,

Foto IÚMS

tajte v Matici slovenskej, matke slovenského duchovného a kultúrneho života, vitajte na Matičnom svetovom festivale slovenskej mládeže, nech ste odkaľkoľvek, vitajte doma!“ o. i. vyslovi predsedu MS J. Markuš 1. júla 2010

v Nitre, kde sa do 5. júla stretla slovenská svetová mládež z Európy, Kanady, USA, aby na 11. MSFSM manifestovala svoj „súboj“ s časom, svoju kultúru, identitu, svoje dedičstvo, svoj vzťah k otcovskej a materinskej vlasti, k tradícii od r. 1980 (Svetový kongres Slovákov) a od r. 1992 SKS s Maticou slovenskou na Slovensku. Toto matičné vrcholné a vrcholové podujatie je jedinečným a originálnym slovensko-slovenským svetovým projektom vždy za účasti samosprávy, štátnej exekutív, sponzorov, podporovateľov v r. 2010 najmä z Nitry a okolia. Desiatky kultúrnych, duchovných, športových, relaxačných, vzdelávacích aktivít takmer v pártníckom maratónom prezentujú slovenský svet par excellence a dokazujú, že aj nastávajúce generácie sú ochotné aj v tomto prispieť.

Záverom
Matičná demokratická a slobodná dvadsaťtka (1990 – 2010) patrí nesporné medzi najvýznamnejšie matičné obdobia v jej dejinách. Na rozdiel od minulosti – aj – ako vidno zo tohto dvadsaťročného seriálu **Súboja s časom**, ktorý mal a má ambície zvážovať matičnú, národnú, všeobecne spoločenskú pamäť a nezabudnúť na okamihy, ktoré vyzkazovali a vykazujú zápasy o vec – sa jej dostało viac možností prejaviať sa cez celoplošne, celonárodné i celosvetovo. Sú to

kto r. 1995, keď sme so seriálom matičných súbojov s časom od r. 1990 – 2010 začali, venoval aspoň chvíľu svojho času aj ponúknutím dokladom, dokumentom a informáciám.

Ostatné už ostane na ďalších.

Stanislav BAJANÍK
Dunajská Lužná
november 2010

Stanislav Bajaník
Súboj s časom. Príloha Slovenských národných novín v rokoch 1995 – 2010

Rekapitulácia

1. Súboj s časom alebo Matica slovenská za slovenskú štátosť a jej úspechy 1990 – 1995. Orol tatraský, príloha pre literatúru a umeenie 7/1995
Valné zhromaždenie MS v Rimavskej Sobote 22. – 23. 9. 1995

2. Súboj s časom II alebo Matica slovenská za posilnenie slovenskej štátosť a národnnej identity 1995 – 1998. Mimoriadna príloha 98. SNN 41/1998
Valné zhromaždenie MS v Turčianskom Svätom Martine 16. – 17. 10. 1998

3. Súboj s časom III alebo Matica slovenská za slovenskú identitu a v čefusiatich štátneho dirigízmu. Mimoriadna príloha 2000. SNN 23/2000
Súbor Matice slovenskej 4. novembra 2000

4. Súboj s časom III (dokončenie). Mimoriadna príloha 2001. SNN 24/2001
Valné zhromaždenie MS 16. – 17. novembra 2001

5. Súboj s časom IV alebo Nevymožiteľnosť práva v arogancii moci. Mimoriadna príloha 2003. SNN 6/2003

Snem Matice slovenskej, Levice 22. marca 2003

6. Súboj s časom V alebo Matica slovenská pred novou ofenzívou v národnom živote. Mimoriadna príloha 2004. SNN 24/2004

Valné zhromaždenie Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi 26. – 27. novembra 2004

7. Súboj s časom alebo Náprava a inovácia ako program. Mimoriadna príloha 2006. SNN 11/2006

Celoštátny snem Matice slovenskej v Martine 3. júna 2006

8. Súboj s časom alebo Stojíme na rozhraní. Mimoriadna príloha SNN 46/2010

Valné zhromaždenie Matice slovenskej v Martine 19. – 20. novembra 2010

Z vyhlásení a stanovísk MS v r. 2007 – 2010

– Výbor MS v Martine 24. 2. 2007. Rok 2007
– Matica s národným, európskym a svetovým rozmerom. SNN 5/2007, s. 2

– Memorandum z 1. Európskeho kongresu Matíc slovenských národov 26. – 28. 3. 2007 v Martine, Slovensko. SNN 7/2007, s. 2